

«Å arbeide med trygge relasjoner i barnehagen»

«Hvordan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen?»

Torunn Mediaas Knudsen

Masteroppgave ved Institutt for Pedagogikk

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2017

SAMMENDRAG AV MASTEROPPGAVEN I PEDAGOGIKK

TITTEL:

«Å arbeide med trygge relasjoner i barnehagen»

AV:

Torunn Mediaas Knudsen

EKSAMEN:

Masteroppgave i pedagogikk.
Retning pedagogisk psykologisk rådgivning.
Semester: Høsten 2017

STIKKORD:

Selvfølelse

Relasjoner

Refleksjon

Barnehage

ICDP

COS

© Forfatter Torunn Mediaas Knudsen

År 2017

Tittel «Å arbeide med trygge relasjoner i barnehagen»

Forfatter Torunn Mediaas Knudsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Jeg har med denne oppgaven ønsket å se på hvordan personalet i en barnehage kan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse. Det har jeg gjort gjennom å se på de ansattes voksenrolle i å være omsorgsperson, veileder og støttespiller for barnet. Det er den voksne som har ansvar for at barnet får mulighet til å utvikle trygge relasjoner i barnehagen og gjennom denne tryggheten få en positiv utvikling av sin selvfølelse i møte med sine sosiale omgivelser. Jeg har tatt for meg begreper som selvfølelse, relasjoner og læringsprosesser for å avklare og skape en rød tråd som går igjennom oppgaven. Videre har jeg sett på utviklingspsykologiske teoretikere for å vise til barns ulike utviklingstrinn og viktigheten av ett godt miljø rundt barnet. Deretter har jeg sett på programmene International Childs Development Program (ICDP) og The Circle of Security (COS), som mulige programmer som kan settes inn for å støtte over relasjoner hos omsorgspersonen. For ved å skape endring hos den voksne som er både forbilde, rollemodell og omsorgsperson vil det skapes endring i barnet, eller barnegruppen, som går i barnehagen. Jeg har valgt å gjennomføre kvalitative intervjuer for å undersøke om disse kan belyse det teoretiske fundamentet. Gjennom intervjuene kommer det frem at de ulike fagpersonene ser det som hensiktsmessig å benytte slike programmer for å utvikle personalets kompetanse og omsorgsevne, og at denne kompetansehevinge kan gi støtte til barnets utvikling av selvfølelse. Fokuset rettes fra det teoretiske og inn mot det faktiske, altså det som skjer sammen med barna. Samtidig stiller en av fagpersonene seg kritisk til å låse seg til kunnskapsgrunnlaget fra ett program, da det er fare for å tolke barnets adferd til å være noe annet enn det den faktisk er. Barn er så forskjellige og utvikler seg ikke nødvendigvis i likt tempo, eller til samme tid. Det kan være stor variasjon i utviklingsnivå for barn født i samme år. Da mitt utvalg er begrenset, er ikke funnene direkte overførbare i forhold til samfunnet generelt og jeg kan derfor kun benytte funnene til å belyse det teoretiske fundamentet i oppgaven. På den annen side har jeg fått viktige fenomenologiske innblikk i fagpersonenes opplevelse av programmene ICDP og COS. De svarene jeg mener jeg har fått gjennom oppgaven, viser til viktigheten av tilstedeværende omsorgspersoner i barnehagen som ser, lytter og kommuniserer med barnet, slik at barnet får utvikle en trygg relasjon og gjennom dette utvikler sin selvfølelse. For øvrig er det fortsatt behov for forskning innen slike programmer, for å sikre kvaliteten på grunnlaget for barns utvikling i barnehagen.

Forord

Min interesse for relasjoner og tilknytning begynte da jeg startet min studie ved universitetet i Oslo i 2008. På den tiden fulgte jeg Bachelorprogrammet ved Institutt for Spesialpedagogikk og gjennom disse studiene fikk jeg god kjennskap til barns utvikling. Min mor har vært en stor inspirasjon for meg gjennom livet og da hun gikk bort i 2011 fant jeg ut at jeg skulle starte opp med min mastergrad da dette var noe vi hadde snakket om viktigheten av en slik grad. Siden jeg har fått barn gjennom både Bachelor graden og Mastergraden har jeg brukt noe lenger tid på å «komme i mål», og jeg valgte å ta deler av studiet på deltid. Dette gjorde at jeg kunne arbeide i barnehagen som barnehagelærer i ett og et halvt år og få det jeg anser som relevant praktisk kompetanse for å kunne fullføre denne oppgaven. Min interesse for de «små» og «store» øyeblikkene og deres effekt på barnas adferd og utvikling av selvfølelse fikk her de siste puslespill brikkene til å falle på plass.

Jeg vil takke Gabriele Friis for tålmodighet og konstruktiv kritikk og støtte i skriveprosessen.

Videre vil takke min mann Eirik Knudsen som har lest korrektur og hjulpet meg med å holde motivasjonen oppe. Sille Espeland for flotte samtaler og rolige stunder i en hektisk periode med mange utfordringer. Min avdøde mor for mange års inspirasjon og dype samtaler om viktige temaer i livet og Mona Torgersen for konstruktiv kritikk og hjelp til å rette blikket fremover. Uten dere hadde jeg ikke kunnet fullføre denne oppgaven.

Torunn Mediaas Knudsen

Nesodden, Høst 2017

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
2	Redegjørelse av begreper	3
2.1	Selvfølelse	3
2.2	Relasjoner	6
2.3	Læringsprosesser	7
2.4	Sammendrag	8
3	Barnehage og utvikling	10
3.1	Å arbeide I barnehage.....	10
3.1.1	Utfordringer for personalet.....	13
3.2	Barns utvikling	15
3.2.1	Tilknytningsteori ved Winnicott og Bowlby.....	16
3.2.2	Eriksons utviklingsstadier	17
3.2.3	Maslow og Bronfenbrenner.....	19
3.3	Sammendrag	21
4	Programmene ICDP og COS.....	23
4.1	International Child Development Program.....	23
4.1.1	Forskning på ICDP programmet	27
4.2	The Circle of Security.....	28
4.2.1	COS studier og artikler.....	31
4.3	Likheter og ulikheter ved ICDP og COS.....	33
4.4	Sammendrag	34
5	Metode.....	35
5.1	Valg av design for oppgaven	35
5.2	Utfordringer i forhold til problemstilling	36
5.3	Etikk I forskningssammenheng	37
5.3.1	Informert samtykke og konfidensialitet	37
5.3.2	Konsekvens	38
5.4	Forskerens rolle	39
5.5	Utvalg	39
5.5.1	Tanker bak utvalget.....	40
5.6	Intervju.....	40

5.6.1	Endring av spørsmål og analyse underveis.	41
5.6.2	Transkribering	42
5.7	Intervju – gjennomføring.....	42
5.8	Sammendrag	42
6	Refleksjoner	44
6.1	Hvem ble intervjuet?	44
6.2	Drøfting av intervjuene.....	45
6.2.1	Fagpersonenes refleksjoner på generelt grunnlag	45
6.2.2	Trygge relasjoner I barnehagen.....	47
6.2.3	Å skape trygge relasjoner gjennom å iverksette ICDP eller COS i en barnehage 49	
6.2.4	Kan man se effekten av programmet i barnegruppa eller hos de voksne?.....	50
6.2.5	Refleksjoner og kritiske tanker	55
6.2.6	Tverrfaglig samarbeid	59
6.3	Sammendrag	60
7	Avsluttende vurdering	61
7.1	Programmene som støtte til endring og utvikling	61
7.2	Utfordringer og hensyn.....	61
7.3	Avslutning	62
	Litteraturliste	64
	Vedlegg	68

1 Innledning

Samfunnsmessig er barnehagen en institusjon som skal være med på å skape så likt grunnlag for alle barn som mulig før de skal starte i skolen. Det er en sosial arena hvor barnet får mulighet til å utvikle seg selv i møtet med andre barn og voksne og det er derfor den voksnes rolle som veileder og omsorgsperson er viktig. De er forbilder for hvordan en god samfunnsborger skal være og barna lærer ut fra dette. Ikke alle som har barnehagen som arbeidsplass er bevisst på sin rolle og gjennomgår dermed ikke de nødvendige indre prosessene for å skape endringer i seg selv for å styrke sin egen kompetanse og bidragsevne i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Voksne kan også eksternalisere hendelser og eget indre stress og legge skylden på barnet uten å se sin egen rolle i det som utspiller seg i relasjonen. Her ligger ansvaret hos ledelsen i barnehagen. Å bevisstgjøre personalet på egne indre prosesser eller måten de selv kommuniserer med barn er viktig. For barna ser, lærer og handler ut fra det de lærer gjennom å samhandle med de voksne. Barn speiler den voksnes handlinger, låner og prøver ut det den voksne gjør før det blir en del av barnets handlingsmønstre. Det er den voksnes ansvar å ta ledelsen og være et godt forbilde. Den voksne må starte med seg selv og sin egen utvikling. For ved å være seg bevisst eget indre liv kan endringer skje i de ytre handlingene og gjennom disse handlingene viser man barna at endring er mulig og at de selv ikke har noen skyld i det som skjer med den voksne. For den voksne handler ut fra egne indre arbeidsmodeller og disse må kanskje endres og utvikles slik at den voksne fremstår som en tydelig, tilstedeværende voksen. For dette gir barnet mulighet til å utvikle sine egne indre arbeidsmodeller i møtet med den voksne og i møtet med sine sosiale omgivelser.

Etter selv å ha jobbet to og et halvt år i barnehage som barnehagelærer har jeg selv fått erfare hvor utfordrende det kan være å arbeide med barn og være et godt forbilde og en tilstedeværende, sensitiv voksen. Min interesse for relasjonen som oppstår mellom voksen og barn stammer fra min tid som barnehagelærer og jeg har sett mange barns gradvise utvikling av selvfølelse i møtet med ulike voksne. Mine egne erfaringer og observasjoner er at de trygge og tilstedeværende voksne som arbeider i barnehagen oftere blir oppsøkt for veiledning og hjelp fra barna. Jeg har også fulgt mine tre barn gjennom ulike barnehager og opplevd deres utvikling av selvfølelse gjennom relasjoner i barnehagen, de ulike relasjonene de har hatt og hvor trygghet har vært et viktig aspekt for deres egen utvikling. For meg har det blitt naturlig å se nærmere på hvordan en kan arbeide for å støtte barns utvikling av selvfølelse

gjennom å se på viktigheten av trygge relasjoner i barnehagen. Hva kan gjøres for at den voksne skal kunne være en trygg base for barnet? For å besvare oppgavens problemstilling «Hvordan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen» har jeg valgt å ta for meg programmer som International Child Development Program og The Circle of Security for å se hva som kan gjøres for å skape endring hos den voksne som jobber med barnet i barnehagen og om dette kan ha noen effekt på dannelsen av trygge relasjoner og barns utvikling av selvfølelse.

Jeg ser det som hensiktsmessig å avklare og knytte begreper som selvfølelse, relasjoner og læring opp mot arbeidet som gjøres i barnehagene. Videre vil jeg se på arbeidet i barnehagen og barns utvikling ett til seks år, fordi barn i denne aldersgruppen går i barnehagen. Jeg har vurdert om jeg skulle avgrense oppgaven til å omhandle barn i alderen ett til tre år eller tre til seks år og gikk bort fra dette da jeg selv har erfaring fra arbeidet med barn i barnegruppen ett til seks år. Barna i denne aldersgruppen er på ulike utviklingstrinn, samtidig har alle barna uansett alder behov for hjelp til å utvikle selvfølelse gjennom en trygg relasjon i sine læringsprosesser i barnehagen. Jeg har valgt å ta inn hele barnegruppen og avgrenser heller fokuset mot viktige begreper som relasjon, selvfølelse og læring da jeg ser disse som mest hensiktsmessige for denne oppgaven.

Jeg vil begynne med å redegjøre for begreper i kapittel 2 som skal benyttes gjennom teksten da dette vil være med å skape flyt for leseren. I kapittel 3 går jeg nærmere inn på barnehagen og barns utvikling for å vise utfordringer og muligheter i forhold til barnets utvikling av selvfølelse. Kapittel 4 omhandler International Child Development Program (ICDP) og The Circle of Security (COS). Så kommer metode i kapittel 5 og i kapittel 6 blir det en drøfting av det som har kommet frem i oppgaven med utdrag fra de tre intervjuene som er foretatt. I kapittel 7 blir oppgaven avsluttet.

Nå vil jeg redegjøre for de begrepene som er hensiktsmessige for å skape en rød tråd gjennom oppgaven for å kunne besvare oppgavens problemstilling.

2 Redegjørelse av begreper

Det er hensiktsmessig å avklare og redegjøre for begreper som kommer til å benyttes gjennom oppgaven. Å kunne forstå begreper og besitte en forforståelse for begreper som selvfølelse, relasjoner og læring vil gi en større forståelse og flyt i teksten.

2.1 Selvfølelse

Selvfølelsen kan forklares som en følelse av å være seg selv og sin egen person (Øistad, 2014). Å ha god selvfølelse vil si å besitte en følelse av hvem en selv er, og samtidig kunne gi uttrykk for hvem en selv er sammen med andre mennesker.

Selvfølelse er sammensatt og det er viktig for barnet å kunne romme sine egne følelser og ha kjennskap til sitt eget følelsesspekter (Øistad, 2014). Det gjelder de gode så vel som de dårlige følelsene, samt å kjenne på egen verdifullhet i alle situasjoner uavhengig av mestring. Barnets rike indre liv består av mye som kan være ukjent for barnet, som følelser som enda ikke har kommet til uttrykk og motsetninger som enda ikke er erfart. Det er her voksnes veiledning og støtte kan hjelpe barnet i sin utvikling, ved å sette ord på det som skjer og hjelpe barnet å uttrykke det de opplever. Når barnet kommer i kontakt med følelser, vil de ved hjelp av en sensitiv voksen kunne lære seg å sette ord på egne følelser, og ved å kunne sette ord på følelsene kan de etterhvert gjenkjenne forskjellen i de mange følelsene som de besitter (Øistad, 2014). Barnet må handle og samhandle med andre ut ifra disse indre følelsene og de forklaringsmodellene barnet besitter og som skapes i barnets indre i møte med verden. Ved å ha tilgang til et bredt følelses spekter vil det bli lettere å gjenkjenne og uttrykke egne følelser i møte med andre. Med kompetent veiledning fra en voksen som har forståelse for hvor barnet er utviklingsmessig og hva det trenger hjelp til for å utvikle seg videre, vil barnet oppleve mestring og fortsette sin utvikling av selvfølelsen.

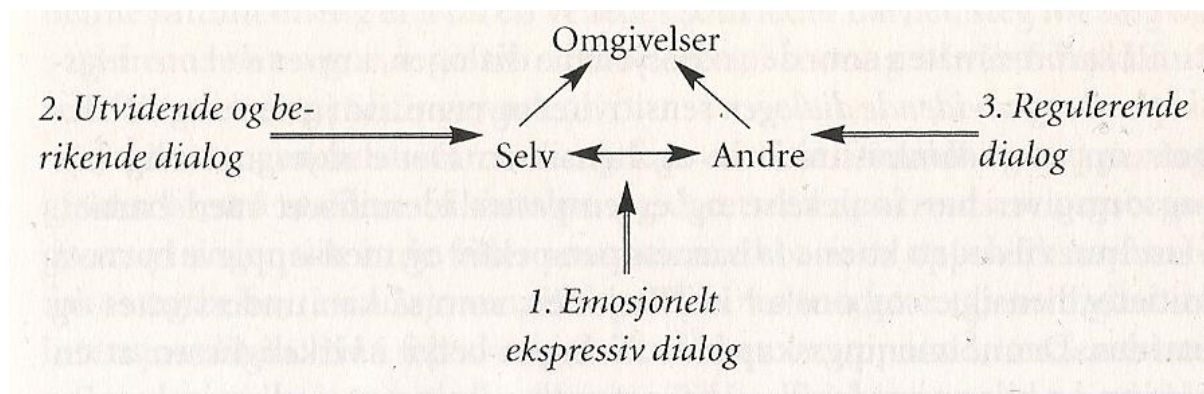
Gjennom handling og samhandling i sosiale omgivelser møter barnet utfordringer som må mestres og barnet utvikler nye sider av seg selv (Øistad, 2014). Dette kan blant annet sees i lek, hvor barn må lære seg sosiale «spilleregler» for hvilke leker som kan fås, lekes sammen med eller som må gis tilbake. I de første årene lærer barnet å skille mellom deg selv og andre. Når barn er små er deres lek ofte sentrert og rundt dem selv og det kan være vanskelig å dele eller ta del i leken sammen med andre, de små barna leker parallelt med de andre barna. Fra

tre års alder søker barn gradvis utover og ønsker mer og mer å leke med andre barn. I hele denne perioden utvikles de sosiale ferdighetene gradvis, og de voksne må veilede og støtte barnet slik at det oppstår minst mulig konflikter og vansker. Det er ikke alltid like lett når det oppstår vansker og barn kan trenge støtte fra en voksen til å få leken til «å flyte», og til å knekke de sosiale «spillereglene» i for eksempel en lek som rolle lek, for å nevne noe. Barnet lærer å kjenne seg selv i møte med andre og sine sosiale omgivelser, for ved å møte sosial motstand må de få hjelp til å skape endring i egne indre handlingsmønstre og videre utvikle sin kompetanse.

Barnet trenger hjelp og voksenstøtte for å utforske sitt indre og bli kjent med hvilke tanker og følelser det har på innsiden (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Det er viktig for barnet å få anerkjennelse for de følelsene som faktisk er og ikke de som den voksne tror barnet har. Søker barnet trøst i en vanskelig situasjon er det viktig å møtes med forståelse, tålmodighet og omsorg i stedet for sinne, irritasjon eller «nå igjen» holdning. Ved å bli møtt i sine egne følelser vil barnet kunne utvikle en forståelse for sitt indre og for situasjonen som oppstod. Det å kjenne seg selv og egne handlingsmønstre sammen med andre, er en viktig læringsprosess. Det gjør det lettere for barnet å finne og ta sin egen plass i de sosiale sammenhengene. Er barnet trygt på seg selv og hvem det er, vil det være lettere for barnet å samhandle med andre og lære nye ting.

For å støtte barnet i mestring av sitt eget følelsesliv og utvikling av selvfølelse må den voksne veilede slik at barnet får kjennskap og forståelse for hva følelser er gjennom kommunikasjon og tilstedeværelse (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Det er også viktig for barnet å lære seg å uttrykke seg når det er sammen med andre barn og her trenger barnet voksenstøtte frem til det selv mestrer å håndtere egne handlinger i sine sosiale relasjoner. Gjennom disse prosessene lærer barnet hvem det er inne i seg selv og det etableres indre arbeidsmodeller. Når er det nok? Når er jeg lei meg? Hvordan får jeg bli med i leken? Barnet blir gradvis i stand til å uttrykke hva det ønsker og vil, og det er akkurat dette selvfølelsen består av.

Karsten Hundeide (2010) har satt denne kunnskapen inn i en modell med tre dialoger. I møte med andre mennesker får barnet kjenne på sine følelser, egne handlingsmønstre og utvikler en forståelse av hvem det selv er. Dette gjøres ifølge Hundeide (2010) gjennom tre former for dialoger. Den emosjonelle, den meningsskapende og den regulerende og grensesettende. Disse dialogene skjer mellom barnet og en omsorgsperson.

(Hundeide, 2010 fig. s. 67).

Den emosjonelle dialogen oppstår mellom barnet og omsorgspersonen og er mest fremtredende i barnets første leveår. Den legger grunnlaget for tilknytningen mellom barnet og omsorgspersonen. Dette gjøres ved at den voksne intoner seg til barnet og møter barnets initiativ. Denne dialogen vil etterhvert komme mer i bakgrunnen når barnets fokus flyttes mot utforskning av sosiale omgivelser. Den meningsskapende dialogen som er utvidende og berikende og forekommer når barnet retter sitt fokus mot sine omgivelser. Barnets nysgjerrighet og utforskertrang driver denne dialogen fremover og den voksne må støtte barnets utvikling gjennom å sette ord på det barnet ser, opplever og føler. Dette har jeg beskrevet ovenfor som at omsorgspersonen må veilede og støtte barnet i sin utvikling og utforskning (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Gjennom regulerende og grensesettende dialoger lærer barnet å mestre sine omgivelser og seg selv. Her veiledes barnet av omsorgspersonen i sin planlegging og gjennomføring av prosjekter og aktiviteter. Barnet blir veiledet i forhold til hvilken adferd som er sosialt akseptert og får kjennskap til konsekvenser av egne handlinger (Hundeide, 2010). I modellen synes det som den emosjonelle dialogen foregår mellom to personer. Den utviklende og berikende dialogen kommer av barnets trang til å utforske seg selv og sine omgivelser og den regulerende dialogen kommer til barnet fra omgivelsene og andre personer. Den første foregår mellom foreldre og barn og de to andre kan forekomme i hjemmet og i barnehagen.

Karsten Hundeide har vært med på å utvikle International Child Development Programmet som jeg vil gå nærmere inn på senere i oppgaven (Hundeide, 2001). Dette programmet baserer seg på dialog mellom barnet og omsorgspersonen. Her er det endringsprosesser i den voksne og i kommunikasjonen i relasjonen som er viktig for å skape endring hos barnet. At den voksne utvikler og endrer sin måte å samhandle med barnet på. Dette kan være viktig for

hvordan barnet møtes og utvikler seg og sin selvfølelse, og dette vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven.

Her ser vi at det er relasjonene barnet har som gir barnet mulighet til å komme i kontakt med sitt indre og utvikle sin selvfølelse. Derfor vil det neste begrepet som trekkes frem være relasjoner.

2.2 Relasjoner

I kapitlet over har jeg beskrevet hvor viktig den sensitive voksne er for at et barn blir kjent med og kan sette ord på sine følelser og derigjennom forstå sosial samhandling og lære å mestre. Barnets selvfølelse utvikles i relasjon til andre (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016), og det er viktig at den voksne som har en nær relasjon til barnet har en forståelse for betydningen av at det dannes en trygg relasjon for barnet så det får mulighet til å utvikle sin selvfølelse. Derfor ser vi nå på hva relasjoner er og hvorfor en trygg relasjon er så viktige for barnet.

En relasjon er et forhold mellom to eller flere personer som påvirker hverandre (Bø og Helle, 2014). De nære relasjonene begynner sin utvikling i hjemmet, og hjemmet sees som barnets hovedtilknytnings og omsorgsarena. Hovedtilknytnings arenaen danner grunnlag for barnets utvikling (Bø, 2002). Barns utvikling er både fysisk og mental, og i småbarnsalderen skjer utviklingen raskt fra for eksempelet når barnet krabber til det går eller fra det babler til det får ett og to ords ytringer. Hvis omsorgspersonen er seg bevisst sin rolle og hvordan dette påvirker barnet kan det være styrkende for relasjonen og for barnets utvikling og læring. En sensitiv voksen vil kunne hjelpe barnet å kjenne etter og sette ord på viktige spørsmål som oppstår i løpet av dagen, slik jeg har beskrevet det tidligere (Øiestad, 2014). Når er det nok? Når er jeg lei meg? Hvordan får jeg bli med i leken? Ved å hjelpe barnet med dette styrkes relasjonen mellom barnet og omsorgspersonen samtidig som barnet får støtte i utviklingen av sin selvfølelse. Fokus på dialoger og hvilken effekt de kan ha for barnets utvikling på ulike arenaer er viktig. Her kan vi se på hvordan de tre dialogene til Karsten Hundeide (2010) kan ha betydning for å støtte barnets utvikling. Den første dialogen som er den emosjonelle vil hjelpe barnet å komme i kontakt med seg selv i det første leveåret til barnet og er med på å skape en trygg relasjon mellom foreldre og barn. Den er grunnleggende for barnets utvikling og forståelse av seg selv. Trygghet og stabilitet i foreldre-barn relasjonen skaper grunnlaget

for barnets trygghet og eget ønske om å utforske og være nysgjerrig. Når barnet begynner i barnehagen går det over i de neste dialogfasene, den utvidende og berikende og den regulerende dialogen. Nå har barnet to arenaer hvor det har mulighet til å få støtte og veiledning gjennom dialog med sine omsorgspersoner. I denne fasen utvikler barnet språket sitt og lærer mange grunnleggende ferdigheter for resten av livet og dette støttes av den regulerende dialogen.

De fleste barn i dagens Norske samfunn går i barnehagen og begynner som regel i ett års alder. Barnet er i barnehagen til det året det fyller seks år og skal begynne på skolen (utdir.no). Når barna begynner i barnehagen, og foreldrene må tilbake til jobben, må barnet etablere en relasjon til de ansatte i barnehagen

Personalet i barnehagen har rammeplanen for barnehager som et pedagogisk rammeverk å forholde seg til. Dette skal være med på å sikre det faglige innholdet som skal prege utforming av prosjekter, planer og utarbeidelser av rutiner for barnas hverdag i barnehagen. Rammeplanen inneholder fagområder som barna skal igjennom i løpet av sin tid i barnehagen og arbeidet med å utvikle kvalitet og læringsmål skal være basert på disse (utdir.no). I rammeplanen fremheves det at barnehagen skal romme hele barnet og stimulere på alle de områdene barnet har mulighet til å utvikle seg innen gjennom det som omtales som fagområder. Dette gjelder også de indre prosessene i barnet. I barnehagen er dette viktig for å oppleve tilhørighet og trygghet og gjennom meningsskapende dialoger mellom voksen og barn, støttes barnet til å skape en forståelse for sine omgivelser og sosiale relasjoner (Hundeide, 2010). Det er viktig for barnet å bygge en trygg relasjon til en voksen i barnehagen. Å ha en trygg havn å gå til er viktig da det kan sees som selve grunnlaget for læring. Det er også viktig å se at det gjennom regulerende og grensesettende dialoger i barnehagen skapes trygge og klare rammer for hva som er sosialt akseptert på denne arenaen. Når barnet føler seg trygt, vil det utforsker, være nysgjerrig på sine omgivelser og oppdager verden fordi det er nysgjerrig og ønsker å lære og utvikle seg.

Videre skal det sees på læringsprosesser i barnehagen for å få et innblikk i hvorfor selvfølelse og relasjoner er viktig for å fremme disse prosessene.

2.3 Læringsprosesser

Læring kan sees som prosesser som foregår hele livet hvor personen tilegner seg nye ferdigheter, utvikler og videreutvikler erfaringer og allerede tillært informasjon. «*Læring dreier seg om endring i et bredt spekter av funksjoner... Læringsprosessen former mennesker på godt og vondt gjennom inntrykk, opplevelser og egen aktivitet* » (Befring, 2008 s. 63).

Prosessene starter ved fødsel hvor spedbarnet gjennom nære relasjoner må lære seg å forstå seg selv og verden.

Et barn med god selvfølelse og forståelse for seg selv vil ha lyst til å utforske, være nysgjerrig og undersøkende, og dermed lettere ta til seg læring (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Som tidligere nevnt vil et trygt barn utforske, være nysgjerrig på sine omgivelser og oppdage verden fordi det ønsker å lære og utvikle seg. Derfor er det viktig at barnet har trygge relasjoner og mulighet til å utvikle en god selvfølelse.

Den viktigste læringen som forekommer i barnehagen omhandler barnets opplevelse av seg selv i møte med andre. Gjennom sosial interaksjon og kommunikasjon får barnet erfare hva som aksepteres av adferd og hva barnet må endre på, i seg selv, for å kunne delta i det sosiale samværet uten at det oppstår konflikt (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Voksne som arbeider med barn må være gode på relasjonell kompetanse og det er hensiktsmessig med grensesetting og regulering for barna, slik at de får støtte i sin utforskning av sine sosiale omgivelser og relasjoner. Hverdagen i barnehagen krever en viss struktur og det forekommer situasjoner gjennom dagen som vil kreve mer av barnet og omsorgspersonene i barnehagen. For å få støttes gjennom krevende situasjoner, trenger barnet å utvikle sin evne til å reflektere og kommunisere med den voksne.

2.4 Sammendrag

Selvfølelse, relasjoner og læring er alle viktige deler i et barnets utvikling. Et barn som gjennom gode relasjoner får anerkjennelse og blir sett, utvikler god selvfølelse og lærer i sitt tempo. Det er viktig for barnet å lære seg at når det oppstår konflikter i leken må barnet finne gode strategier for å mestre og håndtere følelsene som kommer opp, de sosiale forventningene for å løse konflikter og «bli venner igjen». Å få hjelp til å anerkjenne sine følelser er viktig for å utvikle barnets forståelse av seg selv og det som skjer når barnet ikke får være med i leken, har en dårlig dag eller er sur og lei. Det er viktig å se at en trygg relasjon til en omsorgsperson skaper trygghet for barnet, slik at barnet kan være nysgjerrig og lære i og gjennom sine

sosiale omgivelser. Omsorgspersonen kan gjennom å fokusere på dialoger hjelpe barnets utvikling. Meningsskapende, regulerende og grensesettende dialoger er viktige for å støtte barnets utvikling av selvfølelse (Hundeide, 2007). Læring faller naturlig for barnet, det oppsøker og utforsker for å lære, og ved å gjøre dette blir det kjent med seg selv og sin omverden gjennom kommunikasjon og interaksjon med andre.

Videre skal det sees på arbeidet i barnehagen og hva de voksne bør tenke på når de skal hjelpe barnet i prosessene det står i.

3 Barnehage og utvikling

Det er den voksne i barnehagen som har ansvaret for å sikre at barnet får en trygg relasjon og medvirke til barnets utvikling av selvfølelse. Å arbeide i barnehage kan kreve mye av den voksne og det er viktig å lære seg strategier for å kunne håndtere ubevisste følelser fra egen barndom, og endre tillærte handlingsmønstre som kan påvirke den voksnes interaksjon og utvikling av relasjon med barnet. I barnehagen skal barnet få danne sitt grunnlag for fremtidig læring (utdir.no).

Her ser jeg det som viktig å trekke frem teorier og stadieteorier som sier noe om barnets utvikling av selvforståelse. Ved å besitte en forståelse for barnet og hva barnet har med seg av potensiale, vil det være enklere for den voksne å se sin rolle som forbilde og veileder.

3.1 Å arbeide i barnehage

Det å være med å skape en meningsfull hverdag for barn og en barnegruppe, kan være utfordrende og kreve at den voksne har god innsikt i egne reaksjonsmønstre og indre følelsesliv, slik jeg har beskrevet tidligere i oppgaven (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). En av de viktigste verdiene en voksen har med seg, er evnen til å gi omsorg og å være sensitivt innstilt i møte med barnet og barnets følelsesliv.

Rapportene «*sammenhengen mellom barnehage kvalitet og barns fungering ved 5 år*» (2014) og «*Sårbare barn i barnehagen – betydningen av kvalitet*» (2015) er begge utarbeidet av folkehelseinstituttet på bakgrunn av tall fra den norske mor og barn undersøkelsen (MoBa, 2017).

I begge rapportene kommer det frem at utdanningsnivå og sensitive voksne er viktige faktorer for barns utvikling. Dette tyder på at relasjonen mellom barnet og den voksne er viktig for at barnet skal kunne utvikle seg og lære i barnehagen. For å oppnå dette er det viktig at hele barnehagepersonalet så vel som pedagogisk leder har kompetanse som omhandler viktigheten av å skape et godt og trygt miljø for barna å være i (MoBa, 2017). Med ett solid grunnlag av trygghet i en god relasjon vil barnet kunne utforske sin omverden og sosiale omgivelser, samtidig vil barnet i møte med disse kunne få kjennskap til seg selv, egne handlinger og skape en forståelse av seg selv.

I Meld. St. 16 (2006 – 2007) “...og ingen sto igjen – Tidlig innsats for livslang læring” er fokuset rettet mot å utjevne sosiale forskjeller gjennom å tilby et solid grunnlag for livslang

læring i barnehagen (regjeringen.no). Barnet skal ha tilgang og mulighet til å utvikle og realisere sitt læringspotensial. Gjennom å skape trygge relasjoner og et stabilt miljø vil barnet få mulighet til å utforske spørsmål som dukker opp i barnet. Gjennom dette vil barnet kunne tilegne seg en forståelse for seg selv gjennom samvær med sine sosiale omgivelser og en omsorgsperson. I artikkelen «- Omsorgen blir borte» (forskning.no) vises det til at omsorg og læring er viktige elementer i barnehagen. Første lektor Kristin Rydjord Tholin ved høyskolen i Vestfold fremhever omsorg som grunnleggende for barnehagens arbeide. Etter at barnehagen ble flyttet inn under kunnskapsdepartementet og rammeplanen for barnehagene har blitt innført, har fokuset flyttet seg fra omsorg og lek mot læring og læringsutbytte. Her oppfordres det til at omsorgsbegrepet videreutvikles og styrkes gjennom målrettet arbeid i barnehagene. Meld. St. 24 (2012 – 2013) “*Framtidens barnehage*” viser i forordet til at en god barndom er viktig for å hjelpe barn å bli trygge og utforskende (regjeringen.no). Det er personalet som har ansvaret for å sørge for god kvalitet og trygghet i barnehagen. Den voksne trenger kompetanse og kunnskap for å kunne skape forhold som gjør at barn støttes i sine læringsprosesser.

For barnet å bli kjent med seg selv, sine egne handlinger og sitt eget følelsesliv er en lang prosess og kan sees som en del av det å bli kjent med sin egen selvfølelse. I møte med andre opplever barnet seg selv i sosiale relasjoner og situasjoner. Barnet ser til den voksne etter veiledning og imiterer gjerne den voksnes handlinger (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Omsorgspersonen kan bistå barnet i sin utforskning og regulering gjennom fokus på kommunikasjon og hvordan det veiledes i forhold til barnets adferd i de ulike sosiale relasjonene (Hundeide, 2010).

Barnet øver seg på handlinger, strekker ut hånden for å hilse og deler leker for å nevne noe. I disse situasjonene opplever barnet at det skjer noe med det mennesket de er i samhandling med og det får en respons på sin oppførsel. Utfra den responsen barnet får skapes barnets egne handlingsmønstre (Smith, 2010). Altså formes barnet av sine møter med omverdenen og de transaksjonene barnet deltar i. Her vises barnet som en aktør som handler ut fra et ønske om stimulering, slik at barnet påvirker miljøet rundt seg og er med på å skape sine omgivelser. Omgivelsene er igjen med på å utvikle og skape endring i barnet gjennom å gi barnet respons på handlinger. Respons kan være bekreftelse av adferd eller korrigerende av adferd og dette hjelper barnet å tilpasse sin adferd etter miljøets respons. Barnet har også en evne til å tilpasse sine indre handlingsmønstre og strategier etter responsen det får fra miljøet. Barnet har ifølge Bowlby med seg evnen til å søke kontakt fra de blir født og gjennom denne kontakten er

barnet en aktiv deltaker i sitt sosiale miljø og i sin egen utvikling (Bowlby, 1998). Barnet uttrykker seg kommunikativt gjennom fysisk aktivitet og gradvis gjennom å lære seg ord. Barn i tidlig språk og sosialisering utvikling trenger gjerne mer støtte enn barn som har kommet lenger. Barnet trenger å få støtte i sin kommunikasjon, til å forstå og til å utvikle sin evne til å gjennomføre lek sammen med andre. Hvis den voksne kan se barnets handlinger ut fra dette synet og med en åpen holdning til motivet som ligger bak barnets handlinger så vil det bli lettere å møte barnet der det er og hjelpe barnet gjennom eventuelle kriser i utviklingen i barnehagen.

I artikkelen «*Barn må lære å håndtere livet*» (Jonassen, 2017) skrives det om psykolog og familierapeut Hedvig Montgomery. Den voksnes rolle kan være viktig som en veileder og veiviser til å utvikle forståelse for det ytre og det indre livet til barnet. Gjennom å være gode rollemodeller og trygge voksne kan barns utvikling støttes og et godt og solid grunnlag kan legges for barnets opplevelse av verden. Å kunne møte de skumle og vonde tingene så vel som de fine og gode tingene er viktig for å kunne fungere godt i eget liv og barn trenger å få støtte og hjelp til å utvikle strategier for å mestre ulike situasjoner og følelser. Det å være en sensitiv voksen som lytter, er emosjonelt tilgjengelig og som bistår i vanskelige situasjoner kan sees som både viktig og hensiktsmessig for å lære barnet å mestre livet og å få en god grunnmur gjennom lek og deltakelse i voksenstyrte aktiviteter. Det vises også til at tilknytning må skapes og at god selvfølelse ikke kan bestilles, den må utvikles. Tilknytning defineres i denne artikkelen som en følelse av tilhørighet, emosjonelle bekræftelser og god selvfølelse. I følge Bowlby er tilknytning sterke følelsesmessige bånd som oppstår mellom foreldre og barn (Bowlby, 1998).

Barn trenger en trygg base hvor de blir sett, hørt, trøstet, får utfolde seg i lek og får møte sine følelser. Gjennom dette vil de utvikle en følelse av seg selv og hvem de er, det som kalles selvfølelse. De voksne i barnehagen har et ansvar for å tilrettelegge for dette og de er der for å møte og støtte barnas behov. Hedvig Montgomery ønsker i denne artikkelen å minne de som jobber i barnehagen på at hvert møte de har med barna er med på å øke barnets kompetanse og evne til livsmestring og utvikling av selvfølelse. Å møte barnet i barnets egne følelser, med et rikt ordforråd, felles fokus, latter og trygghet, sees som essensielt og viktig for å skape et godt grunnlag for barnets utvikling. Det er gjennom møtet med den voksne at barna lærer seg hvordan livet skal leves, og de spiller gjerne den voksnes adferd for å se om det kan være strategier som det selv kan benytte.

3.1.1 utfordringer for personalet

Ikke alle som arbeider i barnehage har evnen til å møte og se barnet, og det er viktig å se sine egne svakheter og være villig til å gjøre noe for å endre og utvikle seg. Som ansatt i barnehage bør en forsøke å være en sensitiv voksen og et godt forbilde, og det er dessverre ikke alltid slik (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Å være en voksen som er lyttende, tilstedeværende, mottakelig og som bistår når barna har det vanskelig og trenger hjelp kan være utfordrende for den voksne. Som tidligere nevnt så lærer og utvikler barnet seg gjennom samhandling med voksne i trygge relasjoner. Hvis den voksne er utilgjengelig og avvisende ovenfor barnet vil dette kunne påvirke hvordan barnet opplever relasjonen og skape utrygghet (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Barnets indre drivkraft og nysgjerrighet for å utforske sine omgivelser kan ikke styres eller skapes fra den ytre verden. Barnet må få mulighet til å utvikle seg og da er det viktig at det tilrettelegges for trygge relasjoner i barnehagen.

Fiktivt eksempel på hvordan en overgangssituasjon i barnehagen kan bli vanskelig.

Barna skal ut etter å ha spist mat, det er vinter og Ole 3 1/2 år skal ta på seg vintertøy som den voksne har lagt frem. Men i dag er Ole mer opptatt av å snakke med Lise og fortelle om det spennende som skjedde på vei hjem fra barnehagen i går. Det er morsomt å fortelle og begge barna ler og koser seg. Den voksne som har ansvar for å hjelpe barna som er i garderoben med å gjøre seg klar til å gå ut ber Ole om å kle på seg ulltøyet som skal være under dressen. Ole og de andre øver på å kle på seg selv og det er ikke alltid like lett, samtidig er Ole ganske god på å gjøre dette selv og de andre barna pleier å se på han og gjøre som han gjør. I dag er Ole mer opptatt av Lise og det de snakker om, for det var en stor snøhaug langs veien hjem i går og det var kjempegøy å klatre og base i den. Så Ole fortsetter å prate med Lise. Den voksne, som heter Petter, har sovet dårlig på natten og er opptatt av at barna skal gjøre seg ferdige, for å komme seg ut, så neste gruppe kan komme i gangen og at alle kan komme seg ut for å leke. Så Petter kommer bort til Ole og sier at nå må han fokusere og kle på seg, han pleier jo være så flink til det. Ole ser på Petter og begynner å tulle, Lise synes Ole er morsom og blir med på å tulle. De drar i Petter og ler og babler. Petter blir irritert og litt streng og sier til barna at de må slutte å tulle og kle på seg. I hodet til Petter går det tanker om opprydning og rutiner for rengjøring. Ole og Lise vil ikke kle på seg, de andre barna rundt begynner også å bli urolige, de har holdt på med sitt og er nesten ferdig og klare til å gå ut. Uroen som utvikler seg i rommet gjør at Petter med høy og streng stemme ber alle roe seg ned og

fortsette påkledningen, de andre barna lytter og fortsetter med sitt. Petter har hele tiden hjulpet til med små ting som barna trenger hjelp med som en genser over hodet, å trekke over skoene, ta på votter for å nevne noe. I dag er Ole treg, og fordi Ole har pratet med Lise bruker også hun lenger tid enn vanlig. De andre barna blir ferdige med å kle på seg og venter i yttergangen og Petter har hjulpet til der ute, fordi han er vant til at Ole kan kle på seg mye selv. Da han kommer inn og ser at Ole og Lise enda ikke har tatt på seg tøyet som skal under dressen blir han litt sint. Han tar frem tøyet og begynner å kle på barna, ber de som er i gangen om å være rolig. Petter er tydelig stresset og ser ikke på Ole og Lise. Han kler på seg, og mens han gjør dette mumler han irritert for seg selv at dette skulle de klart selv eller i hvert fall bedt om hjelp. Petter må forte seg å kle på seg for å bli med ut og sier fra til neste gruppe at de går ut. Han nevner at Ole og Lise har vært trege og urolige i garderoben til den neste voksne som skal i gangen. Ole og Lise blir litt lei seg begge to, de ville jo bare snakke sammen og Ole ville jo fortelle om det spennende som skjedde i går.

Ut ifra denne fiktive fortellingen om Ole, Lise og Petter, kan vi se på hva Petter kunne gjort for å hjelpe barna og unngå at det oppsto en vanskelig situasjon. Som den voksne har Petter ansvar for å veilede barna og støtte de i situasjoner som kan være litt ekstra krevende. Ved å være tilsted og lytte til barna kunne Petter plukket opp og sett at Ole og Lise glemte seg og flyttet sitt fokus fra påkledning til å snakke og tøyse. Han kunne forebyggende støttet Ole og Lise ved å sitte litt sammen med dem og tatt del i samtalen og så hjulpet barna å holde fokuset på påkledningen. Det er tydelig at Petter er preget av en dårlig natt søvn og tanker om rutiner. Disse tankene hindrer ham også fra å være helt tilstede i situasjonen og dette tar ikke Petter med seg når han kommuniserer med barna. Petters henvendelse til barna blir streng og lite forståelsesfull og til slutt kler han fysisk på Ole og Lise istedenfor å ta seg tid til å la de gjøre det selv. Det at Petter mumler for seg selv og sier fra til en annen voksen hva som har skjedd, får barna med seg og dette kan være med på å skape usikkerhet i barna. Det er ikke alltid like lett for barn å forstå hva de voksne mener eller hvorfor de blir irritert og sinte. Petter kunne med fordel vært mer sensitiv, tilstede og lyttende og gjennom kommunikasjon kunne han ha veiledet og hjulpet barna til å mestre påkledningen selv. Det er viktig for barn i barnehagen at omsorgspersonen er en god rollemodell og sensitiv slik at barnet får det den trenger for å føle trygghet i relasjonen til den voksne. For barn som er trygge utforsker og mestrer i flere ulike situasjoner.

For å sikre god kvalitet på omsorgen som tilbys i barnehagen må man jobbe med ansattgruppen når det er utfordringer for en eller flere av de ansatte i forhold til ett eller flere barn. Det kan være ulike årsaker, egne opplevelser i barndommen eller barn som krever mye og tett oppfølging. ICDP og COS programmene har fokus på å styrke relasjonen mellom barnet og omsorgsperson gjennom å bevisstgjøre den voksne på sin rolle i relasjonen til barn. Meld. St. 19 (2015 – 2016) “*Tid for lek og læring – Bedre innhold I barnehagen*” viser til regjeringens ambisjoner for å utvikle innholdet i barnehagen (regjeringen.no). Barnet skal få tilbud om et helhetlig barnehagetilbud basert på nordiske verdier og tradisjoner. Her er det fokus på innholdet i rammeplanen og at det skal videreutvikles i henhold til den tiden vi lever i. Samtidig er det viktig å huske på at barnet trenger omsorg og tilstedeværende voksne. International child development program og the circle of security er begge programmer som er utviklet for å styrke og endre relasjonene mellom barn og omsorgspersoner. Det er mulig å utvikle omsorgsevne, og her er det da viktig å sette inn tiltak og programmer som skaper endring og er med å utvikle den voksnes perspektiv på seg selv og sin rolle. Det krever en egen ro og forståelse for å kunne møte barnet på en sensitiv måte som voksen og se etter barnets behov fremfor å fortolke eller ta utgangspunkt i egne behov.

Videre vil jeg se på barnets utvikling og hva ulike teoretikere og utviklingsteorier viser vedrørende hva barnet har med seg av ener og hvilket behov det har for sin utvikling av selvfølelse.

3.2 Barns utvikling

I det psykologiske fagfeltet utviklet det seg en interesse for å beskrive barns utvikling og sette denne utviklingen i ett system. Utviklingspsykologien mener at barnet har medfødte egenskaper og evner som naturlig vil føre til at det søker etter endring og utvikling i møte med sitt ytre miljø (Hart og Schwartz, 2008).

Oppgaven omhandler arbeid med barn i alderen 1 til 6 år og for å forstå og kunne besvare oppgavens problemstilling «Hvordan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen», vil jeg se på enkelte utviklingsteorier og beskrive modeller som viser hvilke utfordringer som kan være i miljøet rundt barnet og som påvirker omsorgspersoner og barnets utvikling.

3.2.1 Tilknytningsteori ved Winnicott og Bowlby

Donald W. Winnicott (Hart og Schwartz, 2008) og John Bowlby (Bowlby, 1998) mener at relasjonen mellom barn og foreldre er viktig for barnets utvikling og at vansker i denne relasjonen kan hemme barnets utvikling.

Winnicott så barnet som en aktør med medfødte evner og egenskaper, som gjennom interaksjon med sine omsorgspersoner og sitt sosiale miljø utvikler seg. Det at barnet har et medfødt potensiale viser til at foreldre og andre omsorgspersoner kan støtte barnets utvikling av disse iboende evnene (Hart og Schwartz, 2008). Gjennom barndommen utvikler barnet seg i det utviklingsrommet som oppstår mellom barnet og omsorgspersonen. Det er her, i dette utviklingsrommet, at barnet får mulighet til å videreutvikle seg, enten ved å få bekreftelse, eller korrigerende på egne handlingsmønstre. Dette hjelper barnet å regulere sin adferd gjennom interaksjon med omgivelsene. Winnicott (Hart og Schwartz, 2008) ser barnet som fullstendig avhengig av sine omsorgsgivere. Barnet vil gjennom sin utvikling skape og gjenskape sin verden for å utvikle sin selvstendighet og delvis uavhengighet. Dette ser han på som en livslang prosess.

Bowlbys tilknytningsteori viser til at barnet har en medfødt evne til å knytte seg til sin omsorgsperson og dette sees som en evolusjonær overlevelsestrategi (Bowlby, 1998). I alderen 0 til 3 år utvikles barnets indre arbeidsmodeller. Når barnet kommer i barnehagen holder det fortsatt på å utvikle disse indre arbeidsmodellene og barnet blir da påvirket både av foreldre og voksne i barnehagen i sin utvikling av disse. De indre arbeidsmodellene sees som grunnleggende for barnets fremtidige sosialisering og læring, da det ifølge Bowlby vil kunne påvirke hvordan barnet samhandler med andre og sine sosiale omgivelser og relasjoner.

Både Winnicott og Bowlby ser på barnets evner til tilknytning og utvikling som medfødte (Bowlby, 1998 og Hart og Schwartz, 2008). Det vil si at barnets utvikling skjer i relasjon til andre. Winnicott viser til viktigheten av utviklingsrommet som oppstår mellom to personer og for de aller minste er dette mellom barn og foreldre. Når barnet blir litt større og begynner i barnehagen oppstår dette utviklingsrommet mellom barnet og voksne i barnehagen eller andre barn. Det er i utviklingsrommet at barnet får mulighet til å endre og utvikle seg, da de forskjellige arenaene byr på forskjellige utfordringer og krav. Det vil for eksempel være lettere å få oppmerksomhet og hjelp hjemme, hvor foreldrene kan ha fullt fokus på barnet sitt, en det vil være i barnehagen hvor det er flere barn som skal hjelpes av samme voksen. Her må

kanskje barnet bidra mer i selve påkledningen en hjemme. Dette kan være et godt grunnlag for å oppleve mestring og utvikling av seg selv i møte med andre.

Deres teorier kan benyttes til å få et innblikk i barnets utvikling og sosialiseringsbehov (Bowlby, 1998 og Hart og Schwartz, 2008). Det settes også fokus på barnet som en aktør som søker etter lærdom i sine sosiale relasjoner og omgivelser. Det er møtet mellom barnet og den voksne som skaper barnets utviklingsrom og innholdet i denne relasjonen styres ofte av den voksne. Den voksne kan lage rammer og stimulere barnet slik at det får mulighet og rom til å utvikle, endre og videreutvikle medfødte evner og arbeidsmodeller. Det er viktig at barnet får støtte og hjelp i sin utvikling og gjennom sine relasjoner. At et barn har en medfødt evne til å samhandle og utforske sine omgivelser, gir barnet et godt grunnlag for utvikling. Samtidig er barnet avhengig av at miljøet rundt er imøtekommende og stimulerende slik at barnet får mulighet til å utvikle sine ulike sider i de nære relasjonene. De grunnleggende behovene som barnet har må være dekket for at barnet skal søke å utvikle seg og lære.

Denne måten å se barnet og den voksnes interaksjon, samhandling og utvikling på kommer igjen hos Karsten Hundeide (2010) og Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2016). Begge har fokus på den voksnes rolle som veileder og støtte i barnets utvikling av iboende ferdigheter og evner. Gjennom tilrettelegging av miljø, både fysisk og emosjonelt, skaper den voksne det rommet som barnet kan utvikle seg innenfor.

Videre vil jeg se på Eriksons stadier som omhandler barn i barnehagen i alderen 1 til 6 år, for å gi ett innblikk i hvilke utfordringer barnet kan møte i seg selv, ut fra hvor de befinner seg i sin utvikling.

3.2.2 Eriksons utviklingsstadier

Forskjellige stadieteorier setter utviklingen barnet går gjennom inn i et system. Det gir en pekepinn på hvor barnet er i sin utvikling og hva den voksne kan forvente av barnet. Samtidig er det viktig å huske at alle barn er forskjellige og kan befinne seg både under og over det stadiet som det skal være på, her er det individuelle forutsetninger som spiller inn og eventuelle funksjonsnedsettelse. Både medfødte avvik og stimulering i hjemmet kan påvirke hvordan barnet utvikler seg.

Erik H. Erikson (1968) har utviklet en teori med 8 utviklingstrinn for jegets utvikling. Hans teori er en stadieteori, med et grunnleggende problem som barnet må overkomme. For oppgaven ser jeg det som hensiktsmessig å belyse to av stadiene som omhandler barn som går i barnehage. Trinn to og tre omfatter barns utvikling når de går i barnehagen 2) Barnet 1½ -3 år - Selvstendighet eller tvil, 3) Barnet 3-6 år - Initiativ eller skyldfølelse. Hvert stadie sees som en ny mulighet for utvikling for barnet, hvor en krise må overvinnes for å skape ro og forståelse hos den enkelte. De minste barna i barnehagen på 1 til 3 år befinner seg på et stadie hvor de utvikler sin selvstendighet, de løsriver seg fra foreldrene og begynner å oppdage sin omverden. Trygghet er viktig i denne fasen for at barnet skal tørre å utforske og undre seg i sine omgivelser gjennom lek og kommunikasjon (Erikson, 1968). Det er i denne fasen barnet begynner i barnehagen og nå må barnet forholde seg til andre omsorgspersoner og barn. Er de voksne trygge og imøtekommende vil barnet kunne utvikle sin selvstendighet og gode, trygge selvfølelse. Hvis barnet opplever at det er utrygt vil det skapes tvil i barnet. Så her er det viktig at den voksne er seg bevisst sin rolle som forbilde og veileder. Fokuset bør rettes mot kommunikasjon, tilstedeværelse og omsorg. Neste stadie er når barnet er 3 til 6 år og er ansett som et av de store barna i barnehagen. Det er preget av barnets utvikling av initiativ eller skyldfølelse. Initiativ kan sees som en indre drivkraft som oppstår for å gjennomføre handlinger, det vil si at barnet er nysgjerrig og søkende (Erikson, 1968). Det krever en viss form for selvstendighet hos barnet å utvikle initiativ. Det er viktig at barnet får rom til å utforske seg selv og omverdenen gjennom lek og andre aktiviteter. At barnet utvikler evnen til å ta initiativ er viktig og alle mennesker burde ha utviklet denne egenskapen for å kunne mestre hverdagslige oppgaver, så vel som mer kompliserte utfordringer. Utfordringen er skyldfølelsen som også utvikles i denne perioden. Når barnet gjør noe galt og irrettesettes kan skyldfølelsen utvikles og føre til tiltaksløshet og passivitet hos barnet. Her kan den voksne være bevist hvordan det kommuniserer og samhandler med barnet for å fremme barnets initiativ fremfor skyldfølelse (Erikson, 1968). Å korrigere og sette grenser for barn gjennom kommunikasjon behøver ikke å hemme barnets initiativ og skape skyldfølelse. Det kan hjelpe barnet å skape endring i de indre strategiene som det besitter og påvirke hvordan barnet samhandler videre. I denne perioden viser Erikson (1968) til at barnet er sosialt aktivt og ivrig etter å utrette noe sammen med andre. Det kan sees som en villighet til å benytte seg av voksenpersoner for å kunne konstruere og planlegge det som skal skapes. Barnet identifiserer seg mer og mer med foreldre av samme kjønn og barnet blir gradvis bevisst egen kjønnsidentitet. Dette er med på å forme barnets forståelse av seg selv.

For å få en større forståelse for hvilke ytre faktorer som kan være med på å påvirke barnets utvikling vil jeg nå se på Maslow og Bronfenbrenner. Å ha med seg en forståelse for at barnets adferd kan komme fra de ytre faktorene, er vel så viktig som å forstå hvor i utviklingen barnet er. Dette viser hvor kompleks barnets adferd er da barnet hele tiden påvirkes og endrer seg både basert på indre og ytre påvirkningsfaktorer.

3.2.3 Maslow og Bronfenbrenner

For å forstå hvilke utfordringer barnet står ovenfor i sitt daglige liv uten at det selv vet det, vil jeg nå se på Maslows behovspyramide (Halse, 2005) og Bronfenbrenners (1979) økologiske modell. Ved å ha med seg disse modellene i sitt arbeide i barnehagen kan det lette forståelsen for å se barnet i ett større perspektiv og å se hele barnet ut fra livssituasjon og sosiale omgivelser. Alle barn er unike og er preget av sine hjem og oppvekstvilkår (Killên, 2013). Dette på godt og vondt. Ingen barn stimuleres likt og for enkelte barn er skiturer normalt, mens for andre er hjemme kos og ro en viktig del av hverdagen. Hvordan foreldrene fortolker og formidler egen kultur er forskjellig. Derfor ser jeg nå på hvilke grunnleggende behov som barnet må ha dekket og hvilke påvirkninger som kan prege barnets humør og interaksjon med andre.

I arbeidet i barnehagen kan det være viktig å være bevisst på Maslows behovspyramide, som består av fem trinn hvor barnets ulike behov presenteres (Halse, 2005). De to nederste nivåene i pyramiden omhandler basisbehovene til barnet. Her er behovet for mat, klær, vann, søvn, ett sted å bo og trygghet sentrale. Uten å ha disse behovene dekket, kan barn oppleve verden som utrygg og vil ikke ha mulighet til å oppnå den tilliten til livet og seg selv som de trenger for å være nysgjerrige og utforskende. Den tidlige tilknytningen som barnet ifølge Bowlby (1998) søker er viktig for barnets utvikling av selvfølelse i sine sosiale relasjoner, og her må de voksne skape rammene for barnets utvikling. Det utviklingsrommet som den voksne ifølge Winnicott (Hart og Schwartz, 2008) kan skape, er viktig for barnets utvikling av sin forståelse for verden, seg selv og hvordan barnet skal interagere i sine sosiale relasjoner. Det kan sees som grunnleggende for barnets utvikling av selvfølelse. Dette gjelder både i hjemmet og i barnehagen. Det er viktig at de voksne er bevisste på dette og gjør sitt beste for å ivareta barnets grunnleggende behov. Trygge barn, som har sine basisbehov dekket, vil søke etter tilhørighet, kjærlighet og omsorg, altså de neste trinnene i utviklingspyramiden (Halse, 2005). Barnets grunnlag for utvikling av selvfølelse ligger i denne delen av pyramiden og ved å ha

basisbehovene dekket kan barnet utforske seg selv og sine sosiale relasjoner. For når barnet er en aktiv deltaker i sitt sosiale miljø, utvikler det seg selv og sin forståelse av seg selv. Det er en viktig del av barnets utvikling og fører til det siste trinnet i pyramiden som er selvrealisering, at barnet får mulighet til å utvikle sitt fulle potensiale. Disse prosessene skjer i samhandling med andre, gjennom kommunikasjon, regulering og lek. For å gi barnet det beste grunnlaget for en god dag i barnehagen er det viktig å se at barnet påvirkes av de ulike miljøene som det er en del av. Ser vi på Uri Bronfenbrenners økologiske utviklingsmodell (Bronfenbrenner, 1979) inngår barnet i ulike systemer som alle påvirker barnet og utviklingen. I mikrosystemet er barnet i interaksjon med et miljø, som for eksempel i hjemmet eller i barnehagen. Her kan barnet oppleve trygghet og stabilitet. For å sikre at barnet har det best mulig ved overlevering mellom mikromiljøene er det viktig å se på samhandlingen mellom disse to. Mesosystemet sees som interaksjonen mellom to eller flere av barnets mikromiljø, som for eksempel interaksjonen mellom hjem og barnehagen i en foreldresamtale. Her kan interaksjonen handle om godt samarbeid, gjennom kommunikasjon mellom foreldre og personale i barnehagen, og beskjeder om hvordan barnets dag eller natt har vært. Dette kan være viktig for å sikre at barnet får tilstrekkelig med omsorg og veiledning i barnehagen. Forhold som foreldrenes arbeidsplass, som ikke har en direkte påvirkning på barnet, befinner seg i eksosystemet og kan ha innvirkning på stressnivået til foreldrene, som igjen har innvirkning på et av barnets mikrosystem. Et annet nivå som også kan påvirke barnet indirekte er Makrosystemet, dette er et overordnet nivå som har en påvirkning på hvilke normer og verdier som preger samfunnet. Her utarbeides planer for barnehagens virke gjennom rammeplanen for barnehager. Mikrosystemet påvirker også de tre foregående systemene i modellen. Barnet som går i barnehagen blir hver dag møtt og tatt vare på av omsorgspersoner som arbeider etter rammeplanen for barnehagen. Rammeplanen er utarbeidet av utdanningsdepartementet og gjennom å benytte dette styrkings verktøy skal barnehagen formidle nordiske verdier i sitt daglige virke (utdir.no). Chronosystemet ble utviklet etter de andre systemene og handler om å sette modellen inn i en tidslinje. Tiden vil alltid påvirke alle systemene og deres funksjon og gjennom tiden skjer det endring i alle systemene og variablene som inngår her som alder, bosituasjon og utvikling for å nevne noen. Barnet påvirkes av dette systemet da hele samfunnet vi lever i er påvirket av tiden vi lever i.

Når barnets grunnleggende behov er tilfredsstillt og barnet har gode oppvekstvilkår, kan barnet utvikle seg og danne nære relasjoner som støtter barnets utvikling. At barnet har medfødte evner betyr ikke nødvendigvis at barnet har mulighet til å utvikle disse. Winnicott

og Bowlby ser barnet som en aktør med medfødte evner som gjennom sine sosiale relasjoner får mulighet til å utvikle seg (Hart og Schwartz, 2008). Barn i alderen 1 til 6 år går ifølge Erikson (1968) gjennom to stadier som preger deres utvikling og i disse stadiene er det viktig at barnet får støtte og veiledning til å utvikle seg som et selvstendig individ som lærer seg å ta initiativ. Uten støttende voksne er det fare for at barnet begynner å tvile på seg selv og sine relasjoner og utvikler skyldfølelse. Barn er sårbare og trenger at omgivelsene legger til rette for at deres potensiale kan utvikle seg. Maslows behovspyramide (Halse, 2005) belyser de grunnleggende behovene som danner fundamentet barnet trenger for å være nysgjerrig, søkende og samtidig utforske sosiale relasjoner (Halse, 2005). Videre kan vi se at det er flere faktorer som spiller inn på barns adferd. Hvordan barnet har det avhenger av interaksjonen mellom flere forskjellige systemer, noe som fremheves i Bronfenbrenners (1979) økologiske modell. Har foreldrene en dårlig dag så påvirker det barnet, har det vært en dårlig natt så påvirker det barnet. For å skape en best mulig dag for barnet i barnehagen er det derfor viktig med god kommunikasjon mellom disse to arenaene som barnet oppholder seg i. Når det gjelder arbeid i barnehage er det viktig å se at de samme forholdene gjelder her som i hjemmet. Barnets basisbehov må dekkes, kommunikasjonen mellom hjemmet og barnehagen er med på å styrke barnets fundament for utfoldelse i lek og sosiale relasjoner. Samt at sensitive tilstedeværende voksne er med på å skape det utviklingsrommet som barnet trenger for å utforske og være nysgjerrig, samtidig som barnet er trygg på at den voksne lytter og hjelper om det skulle oppstå vanskelige situasjoner.

3.3 Sammendrag

Å ha kjennskap til barns utvikling og forståelse for hvilke utfordringer som oppstår i barnehagen er viktig for å se hvordan en kan endre og utvikle dagens barnehagetilbud og kvaliteten på omsorgen og relasjonene som dannes i barnehagen. Hvordan den voksne ser sin rolle som veileder og forbilde har stor betydning for barnets utvikling av sosiale relasjoner, fordi det er i utviklingsrommet som skapes mellom barnet og den voksne at barnet lærer og utvikler seg.

Jeg har beskrevet Winnicott, Bowlby, Maslows behovspyramide, Bronfenbrenners økologiske modell og 2 trinn i Eriksons stadieteori og sammenlignet deres teorier i forhold til barn i barnehage alder. Det er viktig å se og forstå at barnet er en handlende aktør som virker, påvirker og samhandler med sine sosiale omgivelser. Dette er med på å forme og utvikle

barnets iboende verdier, holdninger og handlingsmønstre, samt hvordan det samhandler med sine omgivelser. Det er i nære relasjoner at barnet lærer, utvikler og gradvis formes til å bli et kompetent sosialt individ.

Jeg kommer videre til å se på International Child Development Program og The Circle of Security som begge er programmer som kan settes inn for å skape endring i relasjonen mellom barn og omsorgsperson.

4 Programmene ICDP og COS

Oppgaven har hittil beskrevet hvordan kvaliteten på omsorgen som gis i barnehagen er viktig for barnas utvikling. Hvordan den voksne ser, samhandler og er tilstede i sin interaksjon med barnet er viktig for barnets utvikling av nære relasjoner og selvfølelsen.

Mange barn har lange dager i barnehagen og mange foreldre opplever «tidsklemma» når de leverer, jobber og henter barn i løpet av dagen. Dette kan være en stressfaktor både for barn og foreldre (Ellingsæter, 2005). For barn i dag vil det være svært viktig å møte barnehagepersonale som er varme, sensitive og imøtekommende. Ansvar for kompetanse heving av personalet ligger hos barnehagens eier og det er deres ansvar å sørge for at barnehagepersonalet får mulighet til utvikling av egne verdier og holdningsmønstre og at disse imøtekommer de nordiske verdiene som fremmes i barnehagen(utdir.no).

Stortings melding nr. 16 (2006 – 2007) «... og ingen stod igjen – tidlig innsats for livslang læring» (regjeringen.no), fremhever viktigheten av barnehagen som en arena som skaper grunnlaget for livslang læring. For at et barn skal utvikle seg er det viktig at det opplever trygge relasjoner og får hjelp til å utvikle sin selvfølelse. Det er de voksne som har ansvar for å etablere relasjoner og at kvaliteten på tilbudet i barnehagen er god.

Å sette inn programmer som fremmer endring og utvikling hos personalet i barnehagen kan sees som en viktig del av tidliginnsats og dette kan være med på å forbedre og endre utviklingen hos et enkelt barn eller i en barnegruppe. Ved å iverksette programmer som International Child Development Program og The Circle of Security får personalet mulighet til å styrke egen refleksjons evne og utvikle nye indre strategier for å skape gode relasjoner. Disse programmene er utviklet for å fremme tilknytning, bedre relasjonen mellom barn og voksen og som kan settes inn for å skape trygghet og stabilitet barnehagen.

4.1 International Child Development Program

Professorene Karsten Hundeide og Henning Rye ved universitetet i Oslo utviklet et intervensjons program for stiftelsen International Child Development program, her etter omtalt som ICDP(www.icdp.no). De ønsket å skape et program som kunne styrke relasjonen mellom foreldre og barn, på bakgrunn av tidligere samspillsprogram. En av hensiktene med programmet var å sensitivisere foreldrene ovenfor sine barn (Hundeide 2001). Den voksne

skal ha ansvaret for relasjonen og endringen som skal skje, og denne modningen må først skje hos omsorgspersonen. Kommunikasjon fremheves som en toveis dialog som foregår mellom to mennesker, og begge som er med i samtalen har sine egne tanker, følelser og verdier. I møtet mellom voksen og barn oppstår muligheten for veiledning og utvikling gjennom kommunikasjon. Det er også lagt vekt på at den voksne skal forsøke å se barnet innefra og se barnets kommunikasjon som uttrykk for barnets følelser og ønsker (Hundeide, 2001).

PROGRAM FOR FORELDREVEILEDNING

8 TEMA FOR GODT SAMSPILL

 <p>TEMA 1</p>	<p>Vis positive følelser – vis at du er glad i barnet</p>
 <p>TEMA 2</p>	<p>Juster deg til barnet og følg dets initiativ</p>
 <p>TEMA 3</p>	<p>Snakk med barnet om ting det er opptatt av og prøv å få i gang en følelsesmessig samtale</p>
 <p>TEMA 4</p>	<p>Gi ros og anerkjennelse for det barnet klarer å gjøre</p>
 <p>TEMA 5</p>	<p>Hjelp barnet til å samle oppmerksomheten sin, slik at dere har felles opplevelse av det som er rundt dere</p>
 <p>TEMA 6</p>	<p>Gi mening til det barnet opplever ved å sette ord på det, med følelser og entusiasme</p>
 <p>TEMA 7</p>	<p>Utdyp og gi forklaringer til det du opplever sammen med barnet</p>
 <p>TEMA 8</p>	<p>Hjelp barnet å kontrollere seg selv ved å planlegge sammen og ved å sette grenser på en positiv måte</p>

Internasjonalt Child Development Programmet

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

ICDP programmet er utformet i tre dialoger som har åtte samspillstemaer, disse skal benyttes til veiledning og diskusjoner i grupper, med andre foreldre og individuelt (Hundeide, 2001).

Jeg har tidligere, under definering av begrepet selvfølelse, skrevet om Karsten Hundeides (2010) 3 dialoger, som foregår mellom barnet og omsorgspersonen. Den emosjonelle, den meningsskapende og den regulerende og grensesettende. Disse dialogene er med på å skape trygghet og stabilitet for barnet og krever at den voksne er sensitiv og tilstede. Jeg ser på disse dialogene som viktige elementer å ha med seg inn i arbeide med ICDP, da begge handler om kommunikasjon og endring av relasjon. Disse dialogene understøtter viktigheten av å ha fokus på den voksnes rolle, altså å skape endring hos den voksne for å legge til rette for barnets utvikling. Når trygge stabile rammer er på plass, utforsker og søker barnet i sine

sosiale relasjoner og er nysgjerrig på sine omgivelser og seg selv, noe som gir barnet muligheten til å utvikle sin selvfølelse.

I ICDP programmet settes fokus på å styrke de allerede iboende omsorgsferdighetene foreldrene har og utfordrer den til å være aktive i forhold til deltakelse og utprøving i praksis. Denne måten å jobbe på sees som eneste mulighet til langsiktig adferdsendring hos omsorgspersonene.

Det legges frem åtte samspillstemaer hos Hundeide (2001) som omhandler å vise omsorg, forståelse og å kunne kommunisere positivt med barnet. Den voksne gjør dette gjennom å gi ros, dele felles oppmerksomhet, bistå i å sette ord på opplevelser i omverdenen og uttrykke glede når den voksne opplever noe fint sammen med barnet. Barnet trenger også støtte i utviklingen av grenser og forståelsen for disse. Den voksne har ansvar for å snu eventuelt negativ utvikling hos barnet ved å se på egne tenke måter og reaksjonsmønstre. Ved å endre seg selv og vise barnet hvordan et godt samspill skal være vil det skje endring i barnet. Dette fordi barnet ser på den voksne, og imiterer og lærer hvordan det skal handle og samhandle. Den voksne støtter barnet i sin utvikling av det Bowlby (1998) omtaler som indre arbeidsmodeller. Med det menes indre referanserammer for hvordan barnet skal handle i møte med ulike situasjoner, i sine sosiale relasjoner. Denne utviklingen foregår i det utviklingsrommet som den voksne, ifølge Winnicott, skaper for at barnet skal få utvikle, utforske og erfare seg selv i møte med andre (Hart og Schwartz, 2008).

Det vises også til 7 prinsipper for sensitivisering av omsorgspersonen og jeg vil kort oppsummere disse, da disse er viktige å ha med seg inn for å gjøre endringer i relasjonen mellom barn og voksen (Hundeide, 2001). Det første prinsippet omhandler å skape tillit i relasjonen mellom veilederen og omsorgspersonen, for å sikre god flyt i kommunikasjonen og trygghet i relasjonen som etableres. Det er viktig at omsorgspersonen som ønsker å få opplæring i ICDP programmet møtes av en veileder som tilrettelegger for at det skapes en trygg relasjon. Den trygge relasjonen mellom partene vil gi omsorgspersonen støtte og stabilitet i møte med ICDP programmet og i sin endringsprosess. Det andre prinsippet handler om å redefinere omsorgspersonens syn på barnet. Her er det fokus på positiv benevnning av barnet og reaktivering av positive holdninger. Det tredje prinsippet handler om aktivering av den voksne i forhold til bevisstgjøring vedrørende samspill, altså hvor aktiv den voksne er som veileder og støtte for barnet. Dette kan gjøres gjennom å dele eksempler eller gjennom observasjoner og tilbakemeldinger. Det fjerde prinsippet omhandler å se det positive som

omsorgspersonen gjør, og støtte opp under denne delen av samspillet og bygge videre på den positive delen av relasjonen mellom omsorgspersonen og barnet. Det femte prinsippet omhandler å sette ord på og bevisstgjøre omsorgspersonen i forhold til hva som er godt og dårlig samspill. Å se på de 8 temaene for godt samspill sees som viktig her. I det sjette prinsippet legges vekten på å dele egne erfaringer i grupper. Det skaper likeverd og gjør opplevelsene virkelighetsnære. Det syvende prinsippet handler om å personliggjøre og å kunne leve seg inn i det som formidles. Demonstrasjoner skal bære personlig preg og være mulig å leve seg inn i.

Hundeide (2001) skriver også om hvordan ICDP kan benyttes for å forsterke relasjonen mellom voksne og barn i barnehagen. Her legges det vekt på at ledet samspill er en god didaktisk tilnærming til å veilede barn til å bli kjent med seg selv og sine omgivelser. De voksne skal ha fokus på å skape trygge rammer som gjør at barnet kan utforske og utvikle seg i sine sosiale relasjoner. Tilrettelegging av miljøet slik at det dekker barnets behov for stimulering og aktivitet, sees som viktig. Barnet skal få være deltakende og få hjelp og støtte i sin utforskning, utvikling og av sin forståelse i sine sosiale omgivelser (Hundeide, 2001). Her er det viktig å se på det rommet som utvikles mellom omsorgspersonen og barnet som ifølge Winnicott er der barnet har mulighet til å utvikle seg selv (Hart og Schwartz, 2008). Barnets initiativ og utforskertrang bør tas hensyn til slik at barnet kan oppleve og erfare seg selv i møte med andre i et trygt og støttende miljø. Når den voksne støtter opp under handlinger med positivt engasjement og ord, kan barnet få utforske og utvikle iboende ferdigheter og får på denne måten mulighet til å bli kjent med eget følelsesliv i møte med andre. Å ha fokus på å skape rom for selvstendighets utvikling og barnets utvikling av initiativ i forhold til lek og sosialt samvær vil ifølge Erikson (1968) være hensiktsmessig for barnets utvikling i sine sosiale relasjoner. Gjennom barnehagedagen opplever barn forskjellige aktiviteter. Hvis personalet er bevisst hvordan språket brukes, er tilstede for barna og evner å leve seg inn i barnets følelsesliv, kan dette være utgangspunkt for god utvikling og læring for barnet.

ICDP programmet benyttes blant annet Barne -, Ungdoms – og familie etaten som veiledning til foreldre grupper (bufdir.no). Her møtes foreldre i grupper og får arbeide sammen og å skape endring. Målsettingen er å skape foreldre som er trygge i sin foreldrerolle.

Barnevernstjenester og flere fagsenter for barn benytter seg av ICDP og COS programmene

Videre vil jeg se på forskning som er gjort vedrørende ICDP programmet.

4.1.1 Forskning på ICDP programmet

Det er gjort mye forskning på ICDP, og her vil jeg vise til ICDPs hjemme side og en forsknings artikkel:

På nettsiden til www.icdp.no finner jeg linker til oppsummeringer og rapporter på tidligere prosjekter som er gjennomført i forbindelse med ICDP programmet. Prosjektene ser på muligheten for å tilpasse og benytte ICDP programmet i forhold til andre målgrupper. Prosjektene rapportene omhandler er foreldre i asylmottak, foreldre til ungdommer, foreldre til barn med funksjonsnedsettelse, foreldre i fengsel og foreldre med minoritetsbakgrunn. Det er også to rapporter som viser til tilpasning til bruk i barnevernet og opplæring av masterstudenter ved universitetet i Oslo.

ICDP Norge har for tiden ett prosjekt som ser på «fedre i nære relasjoner» som ble igangsatt i 2012. Her er det fokus på styrke kommunikasjon og omsorg mellom fedre og deres barn. Disse rapportene viser at det faglig sees som en mulighet å benytte ICDP programmet på flere områder som omhandler arbeide med relasjonen mellom voksne og barn. ICDP er et program som er allsidig og som gjennom sitt fokus på god kommunikasjon og utvikling av forståelse kan benyttes på flere arenaer.

Artikkelen «Evaluation of the International Child Development Programme (ICDP) as a community-wide parenting programme» av Lorraine Sherr, Ane-Marthe Solheim Skar, Claudine Clucas, Stephen von Tetzchner & Karsten Hundeide (2013) tar for seg ICDP programmet som har fokus på å styrke relasjonen mellom omsorgsperson og barn. ICDP er en intervensjon som kan settes inn i et fellesskap, i ett funksjonelt sosialt samfunn. Studiet som omtales i artikkelen er gjennomført i Norge. Det ble forsket på om deltakelse i et ICDP program ville ha positiv effekt på foreldrestrategier, hvordan omsorgspersonen ser seg selv og sitt barn og dette var forskningens hovedspørsmål. Det ble også undersøkt om denne deltakelsen kunne ha effekt på mestring, depresjon og sosial støtte.

Bakgrunnen for artikkelen var at det var bred anerkjennelse på benyttelse av ICDP intervensjonen i 35 land, for å påvirke og endre foreldrerollen. Veiledningen foregikk i grupper i barnehager og på helsestasjoner. Resultatene av forskningen viser til at deltakelse i ICDP programmet kan fremme positiv endring i en generell samfunnsgruppe.

Forskningen på ICDP viser at å iverksette dette programmet har positiv effekt på

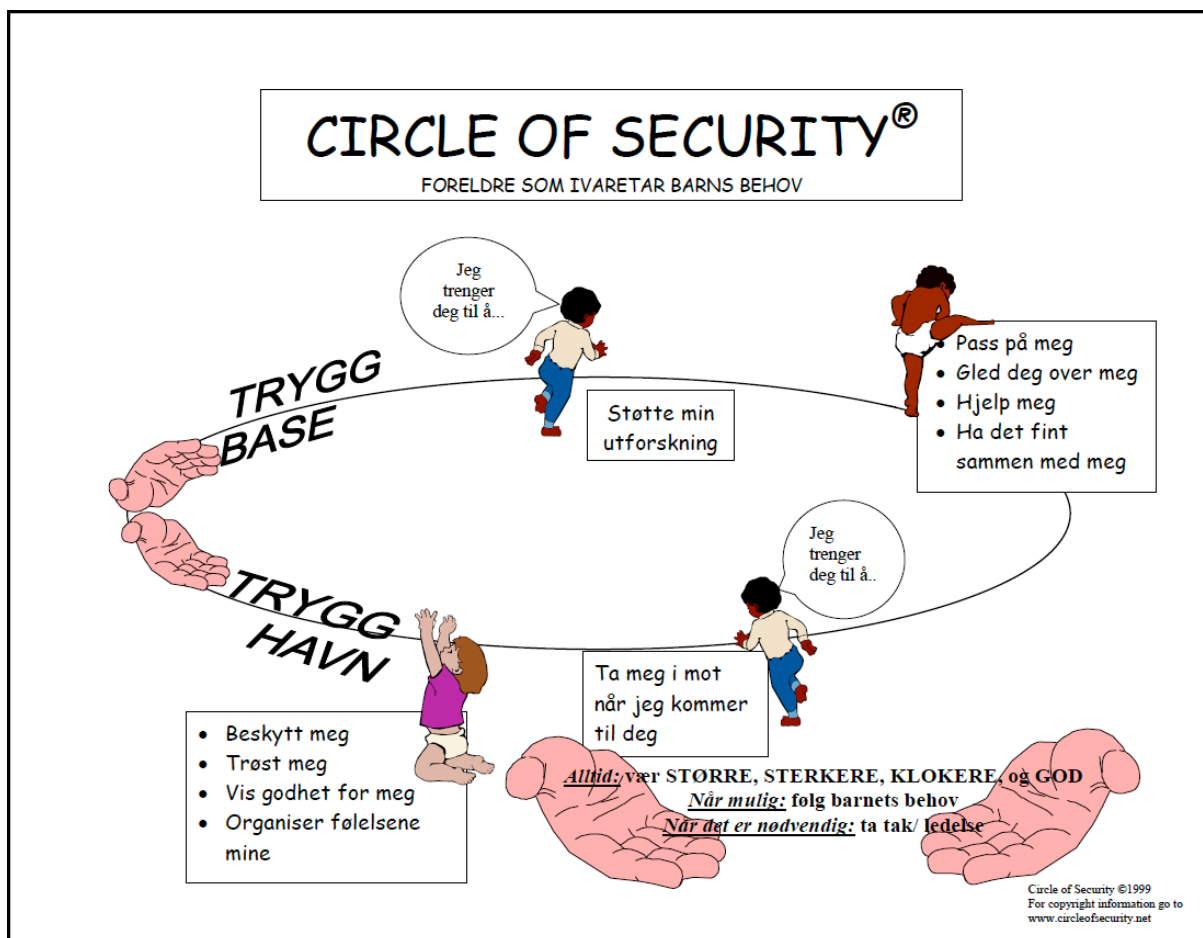
kommunikasjon og interaksjon mellom omsorgsperson og barnet. Programmet fremstår også som allsidig og kan benyttes i forhold på flere arenaer enn kun i relasjonen mellom foreldre og barn.

4.2 The Circle of Security

I tillegg til ICDP brukes ofte COS i arbeide i barnehager eller som veiledningstiltak i familier. The Circle of Security (COS) er et program utviklet for å skape endring i relasjonen mellom foreldre og barn for å støtte, utvikle og videre utvikle disse tilknytnings relasjoner. Bert Powell, Glen Cooper og Kent Hoffman står bak utviklingen av programmet, og har utviklet dette etter 30 års samarbeid innen forebyggende familie arbeid i USA (Powell, Cooper, Hoffman og Marvin, 2014). Forfatterne har utgitt mange artikler sammen, og alle har mottatt forskjellige priser for sitt arbeide med COS blant annet Bowlby – Ainsworth Award i 2013 for å nevne noen.

COS er et program som kan settes inn for å endre foreldrenes atferd slik at tilknytningen mellom foreldre og barn endres (Powell, Cooper, Hoffman og Marvin, 2014). Circle of Security Parenting (COS – P) er et 8 ukers dvd program som benyttes av terapeuter i grupper med foreldre eller en til en. Programmet er oversatt til flere språk og benyttes i flere land verden over. Det er et eget 4 dagers trenings program som gir opplæring i programmet.

Modellen under visualiserer barnets behov for en tilstedeværende trygg og sensitiv voksen. Når barnet opplever trygghet vil det kunne delta i barnehagens sosiale arena og øve seg på selv regulering og å bli kjent med seg selv ved å kjenne etter når det har behov for lek og når det har behov for omsorg.

Trygghets sirkelen eller the circle of security er et behandlings program utviklet for foreldre og barn som er evidens basert (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016 og Øiestad, 2011). Programmet er basert på mange års forskning på tilknytning og individuelt tilrettelagte intervensjoner for å skape endring i relasjonen mellom foreldre og barn. Barn har to grunnleggende behov tilknytning og utforskning. Disse omfatter barnets behov for å bli beskyttet, utforske og mestre verden. COS er et program som kan settes inn for å skape endring i relasjonen mellom barn og omsorgsperson (Øiestad, 2011). Det vises til praktiske eksempler på hvordan den voksne kan møte barnet, ved å se barnets behov, forsøke å forstå hva barnet trenger og gjennom dette skape en trygg relasjon. Ved at den voksne skaper en trygg relasjon kan barnet oppsøke og utforske sine omgivelser, oppleve mestring og søke trøst når det har behov for det. Visuelt sett viser den øvre del av sirkelen barns utforskning av omverdenen, der de trygge voksne slipper barnet for å anerkjenne og støtte dets trang til selvstendighet og utforskning. Den nedre delen av sirkelen viser barnets behov for omsorg og trøst når de har oppstått en situasjon i utforskingen som de må ha hjelp til å håndtere følelsesmessig. Forfatterne (Powell, Cooper, Hoffman og Marvin, 2014) hevder at barn i alle

aldre har behov for å få anerkjennelse til å utforske og behov for trøst og omsorg, fra spedbarn til ungdommer. Modellen viser således den voksnes oppgave i å samtale med barn om deres oppdagelser i verden, sette ord på følelser og situasjoner i det de opplever, og å ivareta deres behov for trøst og omsorg, og samtale om de følelser og situasjoner som har ført til å behøve trøst.

Når barnet får muligheten til å utforske og erfare i trygge relasjoner vil barnet gradvis utvikle en følelse av seg selv. Selvfølelsen blir til i barnets interaksjon med sine sosiale omgivelser og relasjonene som barnet deltar i (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). I Winnicotts utviklingsrom fremheves det at det er i rommet som dannes mellom omsorgspersonen og barnet at barnet får mulighet til å utvikle seg (Hart og Schwartz, 2008). Den trygge relasjonen gir barnet stabilitet og støtte til å utforske seg selv i dette rommet. Hvis barnet opplever usikkerhet og en utrygg relasjon kan det utvikle mistillit til seg selv og sine omgivelser, og dette kan påvirke barnets vider utvikling. Blant annet kan dette ifølge Erikson (1968) føre til at barnet utvikler tvil i stedet for selvstendighet eller skyldfølelse istedenfor initiativ.

COS kan med fordel brukes for å styrke relasjonen mellom barnet og personalet i en barnehage (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Her pekes det på viktigheten av å bevisstgjøre de voksne på viktigheten av deres tilstedeværelse i barnets utforsknings fase og å kunne være en tryggbase når barnet har behov for dette, dette for å sikre at barnets behov for omsorg og nærhet fylles. Et barn som opplever at behovene for omsorg blir ivaretatt vil følt trygghet og vil være aktive utforskere av sitt sosiale miljø og dette er viktig i barnehagen. Aktiv tilstedeværende voksne kan sees som viktig for å fremme trygghet og stabilitet, å være en trygg base. Modellen er avbildet i boken til Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2016) som to hender som holdes mot hverandre, hvor den øvre hånden symboliserer utforskerfasen og den nedre hånden er fasen hvor barnet trenger å bli anerkjent sett og møtt i sine følelser. Her kan barnet støttes til å utvikle selvstendighet og initiativ gjennom interaksjon i ett trygt og støttende miljø (Erikson, 1968). Når de voksne skaper trygge forhold for barnet vil barnet kunne blomstre og utvikle seg. Dette krever at den voksne som jobber med barn i barnehagen er bevisst på egne handlingsmønstre, egen refleksjonsevne og egne begrensninger. I motsatt tilfelle, i et miljø som gir lite støtte, vil barnet utvikle tvil og skyldfølelse og dette kan påvirke barnets utvikling av relasjoner og selvfølelse.

Det er ikke så mange studier på COS som på ICDP, men utfra litteraturen ser jeg at COS brukes i flere land (Powell, Cooper, Hoffman og Marvin, 2014). Dette kan skyldes at

programmet er yngre enn ICDP. I Norge blir programmet benyttet i arbeidet med foster og adoptiv foreldre og i veiledningstiltak i barnevernstjenesten. Det benyttes også i forhold til foreldre som har vært inne til forskjellige typer behandling. COS – P benyttes i hele Norge. Andre land som Japan benytter programmet i arbeidet med foreldre og barn (Powell, Cooper, Hoffman og Marvin, 2014). Det holdes konferanser om COS over hele verden, dette fordi tidlig intervensjon i familien og tilknytning sees som et viktig forebyggende arbeid i verden i dag.

4.2.1 COS studier og artikler

I boken til Bert Powell, Glen Cooper, Kent Hoffman og Bob Marvin “The Circle of Security Intervention, Enhancing Attachment in Early Parent – Child Relationships” fra 2014, vises det til tre studier vedrørende COS protokollens effekt. Det første studiet som fremheves er Bert Powell, Glen Cooper, Kent Hoffman og Bob Marvin publiserte i 2006. I dette studiet sees det på et Headstart studie som tar for seg COS som gruppe intervensjon ville kunne skape effektiv endring i desorganisert og usikker tilknytning, og også om resultatene viste reduksjon innen begge kategoriene. Det andre studiet som vises til er av Cooper, Hoffmann og Powell fra 2000. Hvor de gjorde en oppsummering av en studie vedrørende irritable spedbarn og deres økonomisk stressede mødre, i et randomisert kontroll forsøk av COS sin hjemmebesøk intervensjon. Funnene her støtter intervensjonens effekt på risiko for å forebygge usikker tilknytning. Den tredje oppsummeringen ser på bruken av COS programmet med fokus på spedbarn i et fangeprogram. Her vises det stor endring i trygghet hos spedbarnet ved endt intervensjon.

Artikkelen «The efficacy of circle of security on attachment and well-being in preschool children» av Akram Dehghania Dehghani, Mokhtar Malekpour, Ahmed Abedi og Shole Amiri (2013) omhandler ett studie på barn i førskolealder og deres mødre. I artikkelen ønsket de å teste ut om COS trening som intervensjon til mødre vil føre til økt tilknytning og velvære hos førskolebarn. Dette på bakgrunn av tankene om at en utrygg tilknytningsstil assosieres med negativ foreldreoppdragelse. Formålet med studiet var å se om effekten av COS ville styrke tilknytning og velværefølelse hos førskolebarn.

Resultatene viste at tilknytning i forsøks gruppen var betydelig større enn hos kontroll gruppen i post testen og oppfølgingen. Disse funnene tyder på at det er viktig med god opplæring i tilknytning for foreldrene, dette for å bedre førskolebarn sin tilknytning og

velvære.

I artikkelen «Improved child behavioural and emotional functioning after Circle of Security 20-week intervention» av Anna Huber, Catherine McMahon og Naomi Sweller (2015) undersøkes effekten av den tilknytningsbaserte intervensjonen, COS 20 ukers program. Foreldregruppens sammensetning var variert og omfattet blant annet adoptivforeldre og aleneforeldre for å nevne noen. Det var også varierende risiko faktorer som for eksempel psykiske vansker hos foreldrene og vold i familien.

Resultatene viste betydelig endring i foreldrenes emosjonelle funksjon (Anna Huber et. al. 2016). Den forbedring og endring foreldrene viste ble sett i sammenheng med barnets forbedrede atferd. Funnene indikerer at en intensiv COS intervensjon er effektiv i forhold til å redusere foreldrenes stress og psykiske utfordringer.

Det vises til at foreldrerollen kan sees som en transaksjonsprosess hvor både foreldre og barn bidrar på hver sin måte. Vansker i dette forholdet kan assosieres med foreldrestress og/eller foreldrenes mentale helse, noe som faktorene kan påvirke barnets utvikling og kan ha en negativ effekt. Høyere nivå av stress kan føre til dårligere relasjon mellom barn og deres foreldre.

Det er enda lite forskning som støtter benyttelsen av COS i barnehagen og selv om det virker lovende må det tas med i betraktningen i valg av program som skal iverksettes for å skape endring i relasjoner i barnehager.

I artiklene til Akram Dehghania et. al. (2013) og Anna Huber et. al. (2016) fremheves COS som en gruppebasert intervensjon, hvor målet er å forbedre tilknytning mellom barn og deres omsorgsperson. Dette gjøres ved å forbedre omsorgshavernes evne til omsorg og evnen til å se egne barn, gjennom å endre omsorgsgiverens atferd og omsorgsevne. Blant annet ved å se barnets behov i omsorgssituasjonen vil dette kunne påvirke barnets tilknytning til sine omsorgspersoner. Det er fokus på foreldrene og deres rolle, hva de kan gjøre for å endre seg selv og hvordan de er som rollemodeller for sine barn. Det vil kunne skje naturlige endringer i barnet når det blir sett og møtt på nye måter. Foreldrene bærer med seg sin egen barndom og kan ubevist eller bevist videreføre den oppdragelsen de selv har opplevd. Dette kan både være heldig og uheldig, og det må i noen tilfeller settes inn intervensjoner. COS er være en intervensjon som kan skape endringer og begynne på nye prosesser for å styrke og skape endring i relasjonen mellom foreldre og barn.

Studiene viser at det er har god effekt å styrke relasjonen mellom voksne og barn ved å øke omsorgspersonens kompetanse og refleksjons nivå. Samtidig er det trekkes det frem i en av artiklene at det enda er behov for å gjennomføre flere studier for å se på effekten av COS.

Det som kommer frem i COS programmet, og i modellen som er vist tidligere, er at en trygg relasjon mellom et barn og en voksen som lytter, er tilstede og møter barnet der det er, virker positivt inn på barnets adferd og utvikling. Den voksne legger til rette slik at barnet får dekket sine grunnleggende behov og skaper rommet barnet kan utvikle seg i. Her ser vi Winnicotts teori om at den voksne skaper barnets utviklingsrom og lager rammene hvor barnet kan få utvikle sine medfødte evner og ferdigheter (Hart og Schwartz, 2008). Vi ser også at en trygg emosjonell relasjon med en voksen omsorgsperson i barnehagen er forenelig med Bowlbys (1998) tanker om at tilknytning er viktig for barnets utvikling av seg selv. At barnets basis behov dekkes i barnehagen er også viktig slik at barnet er klar for å møte enhver utfordring som skulle oppstå (Halse, 2005). Et eksempel her er at hvis et barn i barnehagen ikke har ute dress, fordi mamma tok den med hjem for å vaske og tørke, så kan ikke barnet delta i aking, hvis ikke det finne en lånedress i barnehagen. De fleste barnehager vet om denne tematikken og har som regel en ekstra dress i slike tilfeller. Dette gjør at barnet kan delta i den sosiale aktiviteten aking kan være.

Siden begge programmene kan benyttes for å skape endring i relasjonen mellom omsorgspersonen og barnet, vil jeg nå se litt på likheter og ulikheter mellom ICDP og COS programmene.

4.3 Likheter og ulikheter ved ICDP og COS

ICDP dreier seg om å øve opp kommunikative ferdigheter for å styrke relasjonen mellom foreldre og barn, gjennom å 8 temaer/ områder for godt samspill. Det rettes fokus mot den voksne som den ansvarlige for å skape den gode relasjonen mellom omsorgspersonen og barnet. Kommunikasjon sees som en aktiv interaksjonsprosess mellom to personer som fører til utvikling og endring. Det de tre samtaleformene jeg nevnte innledningsvis viser til fra Hundeide (2010) inngår i disse 8temaene for godt samspill.

COS retter seg mot å styrke relasjonen mellom foreldre og barn ved å sensitivisere den voksne ovenfor barnets behov. Her er det fokus på at den voksne skal forsøke å sette seg inn i barnets følelser og forstå barnet. Den voksne skal være en trygg base når barnet utforsker og

en trygg havn når barnet trenger trøst eller oppmuntring, før det igjen er klart til å utforske på nytt.

Likhetene ved programmene er at de begge ble laget for å endre utviklingen av relasjonen mellom foreldre og barn og at ansvaret for denne endringen ligger hos den voksne. Begge programmene har blitt videreutviklet og benyttes i andre sammenhenger i dag, som for eksempel i barnehagen.

Forskjellen på programmene er at ICDP har fokus på å endre relasjonen gjennom kommunikasjon og COS har fokus på at den voksne skal få verktøy for å bedre forstå barnet og barnets adferd og handle deretter. Begge programmene vil på hver sin måte bidra til at den voksne reflekterer over sitt forhold til barnet og til seg selv som omsorgsperson.

4.4 Sammendrag

Programmene ICDP og COS har begge som hensikt å styrke omsorgspersonens evne til å forstå og møte barnet. Begge programmene ansvarliggjør den voksne i relasjonen og fremmer at endring og utvikling hos den voksne vil føre til endring og utvikling hos barnet. Så å sette inn et slikt program for å skape endring hos den voksne, kan være viktig da det kan være med å styrke den voksnes evne til å danne trygge relasjoner. For et barn i en trygg relasjon vil kunne utforske og utvikle sin selvfølelse.

I det neste kapitlet vil jeg presentere den kvalitative metoden jeg har valgt å bruke for å belyse problemstillingen i denne oppgaven.

5 Metode

Jeg ser det som hensiktsmessig å bygge oppgaven på eksisterende forskning og teori, samt å utføre kvalitative dybdeintervju. Det som kommer frem i intervjuene som blir tatt opp på digital opptaks enhet og transkribert vil jeg oppsummert og sitater vil bli flettet inn i redegjørelsen som kommer senere. Her i dette kapittelet vil jeg flette inn min intervju guide i teksten, og intervjuguiden vil også bli lagt som vedlegg til oppgaven. Bøker og artikler skrevet på området vil bli brukt som et teoretisk bakteppe. Når jeg bruker både litteratur, forsknings artikler og intervju er det triangulering da det benyttes flere kilder og informasjonstyper av ulik karakter for å innhente informasjonen som skal være med å belyse oppgavens problemstilling i drøftingen (Kleven, 2007).

5.1 Valg av design for oppgaven

Planen for hvordan forskningen skal struktureres kalles for et forskningsdesign. I designet beskrives planleggingens retningslinjer for hvordan man tenker å utføre prosjektet for å nå de målene en har satt seg eller finne en god måte å belyse og svare på det forskningsspørsmålet en har valgt (Kvale og Brinkmann, 2015).

Jeg har valgt å benytte delvis strukturert dybdeintervju for å få en forståelse av barnets behov for trygge relasjoner i barnehagen, for å kunne utvikle selvfølelse og et grunnlag for læring. (Kleven, 2007). De personlige fenomenologiske meningene, opplevelser og faglig kyndighet hos personer som jobber med barnehagepersonell er viktig for å se hvorfor en velger å benytte programmer som ICDP og COS og hvordan slike programmer kan fungere i praksis. Ved å søke det fenomenologiske ønsker jeg å få innblikk i intervjupersonenes opplevelser, erfaringer og hvordan de beskriver og opplever verden (Kvale og Brinkmann, 2017). Jeg ser det som hensiktsmessig å benytte intervju for å sikre kvaliteten på innhenting av informasjonen som kan være med å belyse oppgavens problemstilling. Intervjuene blir tatt opp på digital opptaker og blir transkribert. En av de største utfordringene når det gjelder innhenting av data er å få tilgang til de sanne og virkelige svarene. Alle mennesker opplever verden på sin egen subjektive måte (Kvernbekk, 2011). Det er viktig at den som intervjues har god selvinnsikt, er bevist egne styrker og svakheter og at det svares sannferdig og ikke ut ifra hva en tror en skal svare. Jeg vil benytte meg av fenomenologien når jeg skal redegjøre for å se om oppgavens problemstilling blir belyst gjennom intervjuene (Norsk senter for forskningsdata).

Videre vil jeg se på utfordringer i utfordringer med å besvare oppgavens problemstilling, for å belyse kompleksiteten i måling og vurdering av begrepet selvfølelse.

5.2 Utfordringer i forhold til problemstilling

I min problemstilling ønsker jeg å se på hva som kan gjøres for å fremme barns utvikling av selvfølelse i barnehagen. Utvikling av selvfølelse omhandler indre prosesser i barnet som vi ikke kan måles med ytre observasjoner, intervjuer eller spørreskjemaer (Kvernbekk, 2000). Teoretisk sett er begrepet selvfølelse definert i kapittel 2, og jeg har også redegjort tydelig for det i begynnelsen av oppgaven. Samtidig er det alltid en viss sjans for at definisjonen av dette begrepet kan være basert på andres forforståelse og hva vedkommende har sett etter i sin undersøkelse og kartlegging av begrepet. Alle forskere er preget av sin forforståelse og kunnskap (Kvernbekk, 2000) og dette preger deres arbeide. En forsker vil aldri oppnå full objektivitet i sitt arbeide.

Det neste jeg ser som problematisk her er at ønsket om å belyse oppgaven gjøres ved å fokusere på å styrke den voksnes kompetanse. Vi kan aldri vite om endring i den voksnes adferd og tilstedeværelse endrer eller styrker barnets utvikling av selvfølelse. Spørsmålet blir her om jeg ville fått bedre svar om jeg utarbeidet andre problemstillinger eller innfallsvinkler for å belyse det jeg ønsker, samtidig kan jeg ikke vite om dette ville gjort noen forskjell (Kvernbekk, 2000).

Siden jeg valgte å intervju voksne som arbeider med barn, eller i relasjon til de som arbeider med barn, for å få svar på hva disse fagpersonene tenker om barns utvikling av selvfølelse, fjerner jeg meg fra barnet og tar omveier for å besvare og "komme i mål". Den voksne som intervjues svarer basert på egne tanker, holdninger, verdier og forforståelse (Kvernbekk, 2000). Her er det fare for tolkning og subjektive svar. Fordi hvis en voksen tenker at det skal arbeides med et barn eller en barnegruppe for å styrke selvfølelsen, så er det en fare for at den voksne tolker barnets selvfølelse som lav.

Det er vanlig å tolke de svarene som kommer basert på egen forforståelse, og selv om intensjonen er god med å sette inn programmer som ICDP og COS for å skape endringer på flere områder så kan en aldri vite hvilke endringer som skapes på grunn av disse programmene.

Utfordringer I forhold til utvalget som ble gjort for denne oppgaven vil jeg komme tilbake til litt senere.

Videre vil jeg ta for meg forskningsetikk som er viktig for å forstå forskerens ansvar for å handle etisk i forhold til egne verdier, objektivitet og personene som skal intervjues.

5.3 Etikk I forskningssammenheng

I forskningssammenheng er det viktig å være seg bevisst den situasjonen en står i og ovenfor (Kval og Brinkmann, 2017). Siden det i denne oppgaven skal gjennomføres semistrukturert dybdeintervju for å få tak i de personlige opplevelsene hos individene som intervjues så er det visse ting en som forsker og intervjuer må ha med seg i prosessen. Forskningsetikk er viktig for å sikre at kvaliteten på prosessen som foregår både i forskeren som person og i det arbeidet som nedlegges før, under og etter intervjuene er målrettet og innen de etiske retningslinjene som stilles til forskeren (Kval og Brinkmann, 2017).

Det er fire områder som ifølge Kvale og Brinkmann (2017) forbindes med etiske retningslinjer som forskeren bør forholde seg til ved forberedelse av intervju og i intervju prosessen. Disse fire områdene omfatter informert samtykke, konfidensialitet, konsekvens og forskerens rolle. Disse områdene vil jeg gå nærmere inn på.

5.3.1 Informert samtykke og konfidensialitet

Det er viktig at forskeren informerer den som skal intervjues om hensikten med intervjuet og hva det skal benyttes til (Kvale og Brinkmann, 2017). Informasjon om muligheter for å trekke seg skal også gis for å sikre at deltakelsen er frivillig. Det finnes også egne etiske retningslinjer som en intervjuer skal følge gitt av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Hvis en deltaker velger å trekke seg etter intervjuet er gjennomført skal dette respekteres, da den intervjuede har krav på personvern og når som helst kan velge å trekke seg fra å delta i et intervju.

For å sikre at de som deltar i intervjuet forblir anonyme, må forskeren være bevisst på hvordan informasjon innhentes og lagres. Anonymisering i teksten er viktig og alle gjenkjennbare trekk ved personinformasjon skal sensureres, med mindre noe annet er avtalt (Kvale og Brinkmann, 2017).

I min intervjuprosess valgte jeg ved førstegangskontakt å informere om hvem jeg er og at jeg ønsket å intervju vedkommende for å belyse problemstillingen til min masteroppgave. Jeg informerte om muligheten til å trekke seg når som helst fra å stille til intervju. Jeg valgte også å ta en ny gjennomgang av min hensikt med intervjuene, hvilke muligheter de hadde for å trekke seg og konfidensialitet, i forhold til anonymisering av data, før jeg gjennomførte intervjuene for å forsikre de som ble intervjuet om hvilke rettigheter de hadde.

Videre skal jeg vise mulige konsekvenser for den intervjuede part som kan oppstå som en konsekvens av at de har stilt til intervju.

5.3.2 Konsekvens

Bevissthet rundt mulige endringer som kan inntreffe ved ett intervju er viktig å ha med seg (Kvale og Brinkmann, 2017). I et dybdeintervju ønsker man å innhente de personlige meningene og erfaringene i forhold til et tema, gjennom intervjuprosessen kan dette medføre endringer hos personen som deltar når vedkommende går inn i seg selv og reflekterer over egne følelser, tanker og ting som har skjedd. Dette kan både ha positiv og negativ effekt da bevissthet over egne feiltrinn og uhensiktsmessige holdninger kan komme frem, eller også bevissthet rundt egne styrker (Kvale og Brinkmann, 2017). Her bør forskeren på forhånd ha reflektert over disse mulighetene, slik at utarbeidelsen og forberedelsene til intervjuet tar dette med i betraktningen og den intervjuede får minst mulig konsekvenser.

Min intensjon med å gjennomføre intervjuer er å få tak i de intervjuedes opplevelse av programmene ICDP og COS og hvordan de opplever at programmene fungerer i praksis. Slike programmer kan være hensiktsmessige å iverksette og om det kan ha noen langsiktig påvirkning på utvikling av relasjoner mellom voksne og barn i barnehagen.

Spørsmålene som ble utarbeidet er åpne slik at den som blir intervjuet skal få svare fritt. Det er viktig at de som intervjues får dele sine erfaringer uten å bli påvirket. Et møte mellom mennesker, som et intervju kan sees som, hvor det utveksles informasjon, skal ikke føre til forandringer eller få konsekvenser for den som lar seg intervju. Det skal kun bidra til å opplyse og informere intervjuer i forhold til det tema som ønskes belyst.

Det neste jeg vil ta for meg er forskerens rolle, fordi det å drive med forskning kan være krevende og det er viktig å forstå forskerens rolle og mandat.

5.4 Forskerens rolle

Alle mennesker har verdier og normer som er preget av familien og samfunnet de lever i. Våre verdier påvirker oss i det daglige uten at vi tenker over det. Valg som tas, spørsmål som stilles bunnar i disse verdiene. Å være bevisst på disse inder verdiene er ikke alltid like lett, det krever en viss selvinnsikt. Selv forskere kan ha med seg uante verdier fra eget liv når de søker etter kunnskap og sannhet (Kvale og Brinkmann, 2017, Kvernbekk, 2011). Forskeren skal alltid etterstrebe å være så objektiv som mulig og må stille strenge krav til nøytralitet til seg selv og sine egne holdninger og meninger om tema som det forskes på. Forskeren skal ikke la egne holdninger eller forventninger til utfallet påvirke den som skal intervjues og spørsmålene som er forberedt skal være åpne og frie. Den en som intervjues skal få mulighet til å svare ut fra seg selv og sine egne erfaringer, ikke basert på hva vedkommende tror intervjuer ønsker å høre.

For meg personlig har mitt valg av oppgave er preget av min forhistorie og mine interesser, altså min forforståelse. Selv har jeg tre barn som alle har gått/går i barnehage og har selv jobbet i barnehage. Da jeg skulle finne problemstilling til denne masteroppgaven fant jeg den innen det området som alltid har stått mitt hjerte nærmest, nemlig tilknytning og nære relasjoner. Det er derfor viktig at jeg, når jeg tilnærmer meg teori og fakta som skal inn i oppgaven, søker å være så nøytral som mulig. Hva jeg tenker og tror om barns utvikling av selvfølelsen og hvordan dette påvirkes av andre mennesker, skal ikke prege de funnene jeg finner i min søken. Jeg ønsker at min forkunnskap skal virke som en slags drivkraft for meg. Om teori og data viser at det er eller ikke er en sammenheng så skal det legges frem. Det er derfor viktig at jeg har visse kvalitetskriterier som jeg må innfri for å etterprøve svarene jeg har funnet. Altså sjekke om det jeg finner kan stemme overens med de faktiske forholdene man kan møte i en pedagogisk prosess i en barnehage.

Det neste jeg vil se på er utvalg, fordi det kan ha konsekvenser for validiteten på dataen som innhentes.

5.5 Utvalg

Når det skal tas avgjørelser i forhold til utvalg og hvordan dette skal gjøres, skal det skje etter visse kriterier. Det er flere forskjellige varianter å benytte seg av. Dette skal være med å sikre validiteten på forskningen som skal utøves.

For denne oppgaven har valg av intervjuobjekter blitt gjort gjennom eget nettverk. Det har vært fokus på å finne frem til personer som jobber med relasjoner, ICDP programmet og COS programmet i barnehagen. For å kunne få tilgang til erfaringer gjort i arbeid med relasjoner og programmene mot barnehage. Erfaringene og personlige perspektiver i en sak vil kunne gi ett innblikk i de tanker, handlinger og pedagogiske strømninger som preger dagens samfunn (Hammersley og Atkinson, 2007).

Denne oppgaven er tidsavgrenset og har en ramme på ett visst antall sider, og jeg har derfor valgt å finne frem til mine intervju objekter gjennom eget nettverk. Jeg har også tatt ett valg i forhold til hvor mange jeg ønsker å intervju og hvilke områder de praktiserer innen for å tilpasse det denne oppgaven. Funnene mine i denne oppgaven kan nok ikke la seg generalisere til en større populasjon grunnet utvalgets størrelse. Det er 3 kvinner som stiller til intervju, så i forhold til kjønnsfordeling er det ingen likestilling mellom kjønnene.

Nå vil jeg beskrive mine tanker i forhold til utvalget for denne oppgaven.

5.5.1 Tanker bak utvalget

Da jeg begynte å utarbeide min intervju guide så jeg for meg at jeg skulle intervju 2 personer som begge jobbet med hvert sitt program, altså en som jobbet med COS og en som jobbet med ICDP. Jeg hadde også tenkt å intervju to i samme stilling for å kunne se om det var likheter eller ulikheter i programmene utfra deres uttalelser. Jeg hadde en ide om at jeg skulle intervju to som jobber litt over barnehage nivå og som veileder barnehagene i programmene. Det endelige utvalget mitt består av en som jobber i kommunen, som jobber med veiledning til barnehagene vedrørende COS, en leder i en barnehage som benytter seg av ICDP programmet i praksis og en som nylig har levert masteroppgave i psykologi, som har jobbet med relasjoner mellom barn og voksne. Her sees relasjoner og utvikling av selvfølelse hos barn i barnehagen fra tre forskjellige subjektive perspektiver. Dette kan gi nyttig og relevant informasjon fra flere hold noe som kan si noe om viktigheten av å sette inn programmer for å styrke den voksnes rolle i forhold til å skape gode relasjoner til barn i barnehagen. Det som også er spennende er å høre om de har noen mening om hva dette kan ha å si for fremtidig læring.

5.6 Intervju

Etter å ha fått tillatelse fra NSD til å innhente og oppbevare informasjon fra intervjupersonene fikk jeg gjort avtaler og gjennomført intervjuene i løpet av en 14 dagers periode. Det jeg fikk erfare under intervjuene var at jeg selv tilpasset spørsmålene til hver enkelt person slik at jeg skulle få tilgang på den informasjonen jeg var ute etter.

Da jeg begynte prosessen med å finne aktuelle kandidater å intervju, hadde jeg en ide om at jeg skulle intervju fagpersoner i like stillinger for å skape et best mulig sammenligningsgrunnlag. Det ble ikke slik da jeg fant frem til de forskjellige og dette gjorde at jeg valgte å tilpasse mine spørsmål slik at jeg fikk tilgang til den relevante informasjonen for å besvare min problemstilling.

5.6.1 Endring av spørsmål og analyse underveis.

I Januar 2017 deltok jeg på et intervjukurs hvor jeg fikk innføring i hvordan og hvorfor intervjuer utføres. Dette var forankret i teori fra blant annet Kvale og Brinkmann (2017). Å utarbeide spørsmål som skal benyttes i et intervju må gjøres med omhu. Jeg som intervjuer ønsker å få innblikk i den intervjuedes forståelse av verden og de temaene jeg undersøker. Det kan være en fare for at de svarene jeg får blir farget av meg som intervjuer og av måten jeg formulerer meg på og min personlige fremtreden.

Da jeg fulgte kurset i Januar ble vi bedt om å utarbeide en intervju guide som en obligatorisk oppgave og til denne intervjuguiden skulle jeg skrive spørsmål som jeg kunne se for meg at jeg kom til å benytte i intervjuene jeg skulle ha. Siden dette var helt i starten av masteroppgave skrivingen var jeg enda usikker og ikke helt klar over hva jeg ønsket å belyse med intervjuene. Gjennom videre studie og søknad til NSD ha jeg måttet endre på noe av spørsmålene mine og lagt til oppfølgingsspørsmål for å være forberedt slik at jeg får med meg den informasjonen jeg søker.

Da jeg begynte å forberede og utarbeidet min intervju guide så jeg for meg at jeg skulle lage et tabell oppsett for å sammenligne svarene jeg hadde fått. Etter samtale med faglig ansvarlig for mitt prosjekt endret jeg tankene om hvordan jeg skal analysere og bruke intervjuene i min oppgave. Denne samtalen ble gjennomført før jeg igangsatte intervjuene og medførte at jeg har valgt å oppsummere intervjuene og flette inn sitater fra intervjuene I drøftingsdelen av oppgaven.

5.6.2 Transkribering

Da jeg var ferdig med intervjuene, begynte jeg å behandle lydmaterialer jeg hadde fått, og skulle overføres til tekst, altså transkriberes. Visse ting ble endret fra lyd fil til tekst for å forenkle og hver gang personen (Perint) som ble intervjuet sa eeh.. og tenkte seg om valgte jeg å markere dette med ... i teksten. Hver gang jeg selv bekreftet med mhm eller ja blir markert med (...). Utsagn fra meg selv ble satt i parentes, da personen som intervjuet fortsatte sin tanke rekke.

5.7 Intervju – gjennomføring

Jeg kjente på uro og usikkerhet da jeg skulle gjennomføre intervjuene. Selv om jeg tidligere har fått teoretisk innføring og har gjennomført noen intervjuer i forhold til oppgaver, anser jeg meg selv som ganske ny i forhold til det å intervju andre. Jeg hadde et godt teoretisk utgangspunkt og jeg utarbeidet spørsmål på forhånd, så det rent praktiske var tilrettelagt. Jeg gikk nok dessverre i den fellen at jeg begynte å tolke de intervjuedes svar og tilpasset hvilke spørsmål jeg stille, da jeg selv mente at en del av de ble besvart og dette har jeg skrevet om tidligere. Det valget jeg tok om å hoppe over spørsmål kan ha ført til at viktig informasjon kan ha gått tapt. Jeg har tidligere skrevet om ulike fare momenter som kan oppstå og som kan hindre informasjonsinnhenting og jeg ser her at min subjektive tolkning av svarene kan ha påvirket hvilken informasjon som ble samlet inn. Hva om de som ble intervjuet kunne svart mer utfyllende og hadde mer og fortelle? Så jeg har lært at å etterstrebe objektivitet og det å følge de planlagte intervju spørsmålene er viktig og hensiktsmessig. For hele intensjonen med intervjuet er å få tilgang til personens opplevelser og erfaringer.

Jeg ble også gjort oppmerksom på at min første intervjuperson førstegang følte seg litt presset av hvordan jeg holdt opptaks enhet i hånden, og jeg tok med meg disse erfaringene videre til de to neste intervjuene. Det ble også kommentert av et av de andre intervjuobjektene at vedkommende følte at opptakeren hadde påvirket hvordan hun svarte på spørsmålene.

Transkriberte intervjuer legges som vedlegg til oppgaven, oppsummering og sitater vil komme inn i neste kapittel.

5.8 Sammendrag

Forskning er viktig for å støtte og utvikle det faglige miljøet, det er med på å øke kompetanse og forståelsen av verden slik den fremstår for oss. Søken etter å forstå verden og menneskelige prosesser ligger i oss. Fordi det ikke finnes en fasit eller ett svar på livet, må vi teste teorier og hypoteser og belyse og underbygge ved å se på tidligere forskning og teori i møte med nye forskningsspørsmål og studier. Som forskeren må man være bevisst egne reaksjonsmønstre, tankesett og må kunne stille kritiske spørsmål til seg selv og egne prosesser. Forskningen skal være så objektiv som mulig og egne verdier, holdninger og tanker kan prege det vi finner i vår søken etter svar. Hvordan forskeren gjør sitt utvalg spiller også en viktig rolle for om resultatene kan benyttes til å generalisere til andre populasjoner. Ved lite utvalg kan det være problematisk å trekke slutninger som kan gjelde en større populasjon, så det er her viktig å vurdere nøye hvordan utvalget blir gjort.

For denne oppgaven vil en svakhet være at utvalget er så lite at det ikke lar seg overføre til en større befolkning og at jeg ikke klarte å være objektiv. Samtidig gir intervjuene et innblikk i hvordan de intervjuede opplever programmene ICDP og COS i forhold til å arbeide med barn i barnehagen. De som stilte til intervju ble oppsøkt gjennom eget nettverk og derfor er det ikke benyttet tilfeldig utvalg og dette kan være uheldig, samtidig som at det for denne oppgaven har vært hensiktsmessig for å få tilgang til personer som innehar den rette kompetansen som var ønsket for å kunne belyse problemstillingen.

6 Refleksjoner

For å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen, gjennom fokus på relasjoner, er det viktig at den voksne som arbeider i barnehagen får tilbud om kompetanseheving og veiledning. Dette ansvaret ligger hos barnehageledelsen og hvilke programmer og kurs som det velges å fokusere på kan variere.

Denne oppgaven er basert på kvalitative data da jeg har valgt å gjennomføre 3 intervjuer for å av ulike fagpersoner innen det pedagogiske virket i barnehagen som omhandler relasjoner. Jeg har ønsket å få innblikk i deres personlige opplevelse av programmene ICDP og COS, for å belyse min problemstilling.

Jeg vil nå gi en rask gjennomgang av de fagpersonene som ble intervjuet, ved å vise til hva de arbeider med innen sine fagfelt.

6.1 Hvem ble intervjuet?

I det først intervjuet jeg hadde traff jeg en rådgiver for barnehagene i kommunen. Hennes ansvarsområde omfattet det meste vedrørende barnehagenes utvikling og kompetanseheving. Hun hadde månedlige møter med kommunale og private barnehager. I hennes kommune har man nylig gjort et løft i forhold til å benytte COS og har skolert alle sine ansatte eller gitt tilbudet om skoling innen dette programmet. Til denne kompetansehevingen ble det benyttet eksterne foredragsholdere som har veiledet barnehagepersonalet gjennom programmets innhold.

Den andre personen jeg intervjuet er fagleder i bydelen og leder i en barnehage. Hun forklarte at faglederne er de gamle styrerne og hun har også en 20% stilling som kun omhandler arbeidet med ICDP programmet. Selv begynte hun med ICDP i 2007. I første omgang brukte hun ICDP i foreldreveiledning, men det ble raskt utvidet til å omfatte arbeid i barnehage.

Den tredje personen som jeg intervjuet er en psykolog som har arbeidet med barn, unge og voksne i egen praksis i mange år. Hun har kjennskap til programmer som ICDP og COS og har lest en del litteratur om COS. Derfor viste hun gjennom intervjuet til COS, grunnet egen forståelse og praksis.

De intervjuede er tre kvinner. Den første jobber som rådgiver for barnehagene, den andre jobber som fagleder i bydelen og leder i barnehage og den siste arbeider som psykolog. Alle arbeider i stillinger som jeg anser som relevante for å belyse denne oppgaven, selv om de arbeider på ulike nivåer i forhold til barn.

I neste kapittel vil jeg trekke frem de spørsmålene og svarene jeg anser som relevante for å besvare oppgavens problemstilling.

6.2 Drøfting av intervjuene

De tre kvinnene jeg intervjuet, var engasjerte, nysgjerrig og kunnskapsrike. Å få deres opplevelse av programmene, og hvordan de kan fungere, har vært veldig spennende og samtalene vi hadde før og etter intervjuene var lærerike. Jeg har valgt å merke sitatene, tatt inn fra intervjuene, med Fagperson 1, Fagperson 2 og Fagperson 3. Dette for å vise til at de er hentet fra det første, det andre og det tredje intervjuet som ligger under vedlegg.

6.2.1 Fagpersonenes refleksjoner på generelt grunnlag

Vi snakket generelt om de intervjuedes erfaringer med ICDP og COS programmet og nå vil jeg vise det som kom frem, det jeg anser er relevant for oppgaven og som kan belyse oppgavens problemstilling.

Utvikling av selvfølelse skjer inne i barnet og barnet er avhengig av trygge forhold og gode relasjoner for å utvikle sin selvfølelse. Å kunne sette seg inn i barnets sted og hjelpe barnet akkurat der det trenger trygghet og veiledning er viktig. Den voksne skal legge til rette for at barnet kan få utvikle en trygg relasjon, slik at barnet får mulighet til å utforske og være nysgjerrig. Her følger noen sitater på hvordan intervjupersonene tenker om sammenhengen mellom utvikling av selvfølelse hos barn og trygge relasjoner.

Fagperson 1: *«Ja jeg tenker jo selvfølgelig.... setter seg inn i ungenes sted og og ikke kan snakke med ord og bare uttrykke seg ved hjelp av kroppen og lyder og mimikk og blick ... så er det jo kjempe viktig å føle det velbeaget når man kjenner at de som er rundt deg omgivelsene forstår hva du trenger ... det tenker jeg jo er godt for selvfølelsen det å føle seg sett og verdsatt og noe verdt...».*

Fagperson 2: «... ja det er jo noe med den graderte støtten blant annet det at vi og i den veiledningen vi gjør og at vi ser barn som prøver at de får akkurat så mye hjelp som de trenger men allikevel får opplevelsen av at de mestrer for det er mestringsfølelsen som ofte bygger oss ...»

Fagperson 3: «... ja jeg tenker mer med Winnicot som et holdende miljø, altså ikke bare relasjonen men ... hele verden som et sikkert sted og i det øyeblikket du liksom har det så har du en frihet til å utvikle en selvfølelse, har du det ikke så skal du bruke all oppmerksomheten din på å finne ut hva er det egentlig som foregår utenfor deg selv så det og liksom ha en trygg base er forutsetning helt sikkert».

Barnet, som ifølge Winnicott (Hart og Schwartz, 2008), er fullstendig avhengig av omsorgspersonen for å kunne utvikle sitt iboende potensiale, har behov for at den voksne tilrettelegger miljøet. Ved å fokusere på å skape et trygt og stabilt utviklingsrom legger den voksne til rette for barnets utvikling av en trygg selvfølelse og dette vil støtte barnet i prosessen det står i, for å kunne bli delvis uavhengig og selvstendig.

Evnen til å se barnet der det er, eller se barnet innenfra er viktig for å kunne legge til rette for barnets utvikling slik det også kommer frem hos disse tre fagpersonene. Å kunne se barnet innenfra handler om at omsorgspersonen må forsøke å forstå barnet utfra barnet og ikke seg selv (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Her kommer prinsipper fra programmer som ICDP og COS inn, det å kunne reflektere over egne handlingsmønstre og indre arbeidsmodeller. Se etter hva som fungerer og hva som må endres. Dette for å sørge for at det etableres en god relasjon, slik at barnet får mulighet til å utvikle sin selvfølelse gjennom nysgjerrighet og interaksjon i sine sosiale relasjoner. Et eksempel på hvordan en kan støtte barnet til å mestre kom frem i et av intervjuene og gjengis her.

Fagperson 2: «...for eksempel hjelpe til litt med påkledning og sånn ... ett barn som skulle ta på seg jakka og ville ha hjelp til å få på jakka med glidelåsen ... bare den lille greia med å hekte på den nederst på glidelåsen ... nå kan du dra så får du på deg og den gleden det barnet opplevde ... for henne så hadde hun gjort det selv så hun fikk en stor mestrings opplevelse og jeg så jo at hele jenta strålte».

For barn er det viktig å oppleve mestring i møte med situasjoner som kan være utfordrende. Dette eksemplet viser hvordan den voksne legger til rette for at barnet selv skal få mestre og gjennom mestring får barnet styrket sin opplevelse av seg selv og sin selvfølelse.

Videre vil jeg se på hvordan disse fagpersonene arbeider med å skape trygge relasjoner i barnehagen, og hvordan det knyttes til teorien jeg har beskrevet innledningsvis for barn for å utvikle en god selvfølelse.

6.2.2 Trygge relasjoner I barnehagen

Å dekke barnets grunnleggende behov er viktig og det skal inngå i barnehagens daglige praksis å sørge for at behovene for mat, drikke og husly er på plass (Halse, 2005). Dette er grunnleggende konkrete behov som på en enkel og strukturert måte lar seg gjennomføre. Når det gjelder å tilby omsorg og en god relasjon kan dette være en utfordring for den voksne da den voksne bærer med seg indre arbeidsmodeller preget av egen oppvekst og livet (Killén, 2013). Slike utfordringer hos personalgruppen må tas på alvor og det må settes inn tiltak for å heve omsorgspersonens refleksjons nivå og kompetanse, og dette vil jeg komme tilbake til senere. Nå vil jeg se på hva intervjupersonene tenker om hvordan det kan tilrettelegges for trygge relasjoner i barnehagen.

Fagperson 1: *«Ro trygghet tid det å bli sett ja det er jo mange ting grunnleggende ting som alle mennesker egentlig er opptatt av å ønsker seg så klart når man kommer på et nytt sted».*

Fagperson 3: *« det jeg tenker er viktig er det er at det er det faste personalet ... sånn at barna skal føle seg trygg vet at ... det faste personalet som gjør ting som kanskje å skifte bleie ... det er ... hele tiden barnets trygghet som kommer først i forholdt til hva jeg som vikar får lov til å være med på ... på den måten så er det veldig godt tilrettelagt».*

Å sørge for at barnet får trygghet gjennom å benytte samme vikarer ved sykdom blant personalet er en måte å sikre at barnets utviklingsrom blir så forutsigbart som mulig for barnet. Det er i disse trygge rammene at barnet skal utvikle seg, utforske og interagere sosialt. Når miljøet barnet befinner seg i tilrettelegges slik at barnet skal få oppleve trygghet og en relasjon til andre en foreldrene, får barnet mulighet til å utforske og utvikle sine allerede etablerte arbeidsmodeller (Bowlby, 1998). Barnehagen som arena er helt annerledes enn

familiearenaen og barnet må utforske disse sosiale omgivelsene, samtidig som det må prøve ut sine indre arbeidsmodeller i møte med de andre barna som går i barnehagen.

De voksne skaper rammene for utviklingsrommet barnet befinner seg i og ifølge Winnicott (Hart og Schwartz, 2008) er det den voksne som rollemodell og veileder som lager grunnlaget for barnets utvikling i dette rommet. Igjen kommer jeg tilbake til viktigheten av å forsøke å forstå barnet uten å fortolke det og jeg trekker her frem et konkret eksempel som ble gitt av en av de intervjuede.

Fagperson 3: «..... nå kommer jeg med eksempler fra praksis hvor det er ... en gutt foreksempel som blir veldig lei seg i min optikk når han ikke får det han vil ha altså han får ikke det leketøy han vil ha han begynner å gråte og sånn jeg vil ha den ikke sant og jeg hadde den og blir liksom fortvilet ... da sier personalet at han furter ... går de inn og forklarer at du kan gjøre sånn og sånn du kan spørre om du kan få den eller hvis han hadde den først så må du vente på tur ... jeg tenker det er viktig å si hva jeg ser og jeg ser han er lei seg...».

Eksemplet viser hvordan fagperson ser viktigheten av å anerkjenne barnets følelser, sette ord på de sammen med barnet og skape bevissthet rundt hva som faktisk skjer.

Fagperson 3: «...jeg ser ikke at han furter for det er en fortolkning altså jeg tenker det er noe med å gå inn i noen grunn emosjoner og si jeg ser du er sint».

Omsorgspersoner som omgås barnet skal støtte barnet der det er og ikke fortolke adferd ut ifra egen fortolkning av barnets oppførsel. Når omsorgspersonen setter ord på det hun ser at barnet erfarer støtter den voksne barnet i å faktisk kjenne etter om det blir lei seg i en situasjon som dette, som kan forekomme i barnehagen, dette er viktig for at barnet skal få kjennskap til seg selv og sin selvfølelse (Hundeide, 2010). Hvis den voksne fortolker barnets adferd ut ifra tidligere situasjoner, eller egne indre arbeidsmodeller, tar den voksne bort en mulighet for barnet som kunne ha ført til utvikling og endring i barnet (Bowlby, 1998).

Fagperson 3: «...fordi i alle disse følelsesuttrykk ligger det en fortolkning og ... det gir en utrygghet ... i ungene de liksom blir låst litt fast ...i forhold til det å møte barna følelsesmessig ... aller mest viktig i forhold til trygghet det er faktisk en voksen som ser at jeg er lei meg ... så tenker jeg det er veldig viktig for at barna føler seg trygge jeg blir faktisk sett som en som er lei meg ...».

Det er viktig å tilrettelegg for at barn opplever å ha trygge relasjoner til de voksne i barnehagen, som igjen gir barnet trygghet til å være nysgjerrig og utforskende i barnehagens sosiale arena, slik jeg har beskrevet i kapittel 3. Barnet går i barnehagen fra 1 til 6 års alder før det skal begynne på skole (utdir.no). I denne fasen av livet trenger barnet mye støtte og veiledning fra omsorgspersonene slik at de opplever mestring i sin hverdag, og at de kan utvikle sitt iboende potensiale. Barna er på forskjellige utviklingstrinn i sitt barnehageløp, og det er viktig at barnet møtes der det er i sin utvikling (Erikson, 1968). I barnehagen blir barnet stimulert ut ifra fagområdene i rammeplanen. Dette skal gi barnet grunnlag for fremtidig livslang læring.

I neste kapittel vil jeg se nærmere på hvordan disse fagpersonene bruker COS og ICDP for å styrke personalgruppen slik at helheten i barnehagen blir best mulig for barna

6.2.3 Å skape trygge relasjoner gjennom å iverksette ICDP eller COS i en barnehage

ICDP og COS er begge programmer som omhandler å skape endring i hvordan omsorgspersonene samhandler, kommuniserer og forholder seg til barnet. Ved å iverksette et av programmene i en barnehage kan det forventes at det vil skje endringer i den voksne. Samtidig lurer jeg på om et slikt program kan være med å hjelpe personalet til å reflektere over hvordan de kan skape trygge og gode relasjoner mellom omsorgspersonen og barnet i barnehagen.

Fagperson 1: «... Jeg veit det er mange som har vært opptatt av dette med tilvenning og antall dager, hva er lurt og hva er ikke lurt, og de er veldig opptatt av det praktiske da, rundt det med tilvenninga. ... Og de tilbakemeldingene som har kommet hos de som har virkelig innført dette her, har jo vært bare positive ... de opplever at foreldrene er mye tryggere, selvfølgelig ... men også de ansatte føler nok en større sikkerhet i forhold til hva de holder på med, hva som er bra for barnet da. Å hva barn trenger....».

ICDP og COS anses som kompetanseheving for den voksne, som får utviklet sin forståelse for barnet og samtidig får økt sin refleksjonsevne. Jeg er her interessert i å se på hvilke endringer fagpersonen tenker programmene kan medføre i relasjonen mellom voksne og barn. Og som de mener gagnar barns selvfølelse.

Fagperson 1: «Nei, jeg tenker jo først og fremst at det er en kompetanseheving for å forstå barnet bedre. Det handler jo om å forstå barnets signaler og hva et har behov for å inntoning og anerkjennelse og og forstå når man skal trekke seg litt ut og når man skal støtte og gå inn og...».

Det å skape trygge rammer, med rom for lek, læring og utvikling, er viktig og det sees som viktig at de voksne som jobber i barnehagen arbeider for å skape trygge relasjoner til barnet og foreldrene.

Fagperson 1: «... ja være den etter boka riktige voksne da, rundt barnet det er vel det viktigste det er jo veldig mange foreldre som er usikre på hva som er bra ... ikke helt forstår sine egne barns signaler ... blir jo en sånn trekant effekt hvor mann spiller på lag rundt barnet både hjemme og i barnehagen og kanskje hvis man har behov for noe mer hjelp ... det er jo noen som sliter det veit vi jo og det er liksom så lite som skal ... foreldre som sier at å hadde vi bare visst det her med førstemann liksom, hva er haimusik, altså hva er alle disse here begrepene som vi kjenner oss igjen i....»

Begrepene tidlig innsats og sensitive voksne har kommet frem gjennom intervjuene. Det er viktig med tidlig innsats for å fremme god utvikling i barnet og i barnegruppen i barnehagen. Tidlig innsatts handler om å iverksette hjelp og støtte til barn, tidligst mulig, i utviklingsforløpet av avvikende adferd, for å hjelpe med å avdekke og forebygge vansker (statped.no). Med sensitive omsorgspersoner som ser og hører barnet er det mulig å forebygge og legge til rette for at barnet skal få utvikle selvfølelsen (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). Det kan også være viktig å se programmene som en del av flere virkemidler som benyttes i barnehagen, blant annet for å støtte omsorgspersonene i faglig refleksjon i arbeidet sitt. En faglig refleksjon over sin profesjonelle yrkesutøvelse kan bidra til at det skapes endring i omsorgspersonens daglige virke. For å unngå at omsorgspersonen blir fastlåst i en bestemt tankegang og isteden klarer å se hva som skjer fra flere mulige sider.

I mitt arbeid har jeg vært interessert i om programmene har hatt en effekt i barnegruppene, selv om man har jobbet primært med de voksnes bevisstgjøring, og dette vil jeg se på nå.

6.2.4 Kan man se effekten av programmet i barnegruppa eller hos de voksne?

Program som ICDP og COS er viktige pedagogiske verktøy som kan settes inn for å skape endring og utvikling i allerede etablerte miljøer og arbeidskulturer. Å styrke barnehagens og barnehagepersonalets fokus på viktigheten av relasjonen mellom barnet og omsorgspersonen i det daglige arbeidet, ser jeg som hensiktsmessig for å reflektere over og forbedre de forhold og kulturer som allerede eksisterer i barnehagen, slik at barna skal få den støtten de trenger i sin utvikling av selvfølelse (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016).

I intervjuene ble fagpersonene spurt om hvilken betydning det ville ha for personalet i barnehagen å sette inn programmer som ICDP eller COS? Samtlige mente at dette ville ha god effekt.

Fagperson 1: *«vi har... fått opp, hva skal jeg kalle det, refleksjonsnivået».*

Det kan gi omsorgspersonen en større forståelse for barnet og barnets utvikling, slik at de møter barna der de er.

Fagperson 2: *«.... dette er jo et sensitiviseringsprogram så det er jo noe med å sørge for at de personene som jobber med barn er sensitive ovenfor barn at de ser dem og møter dem der de er dette er jo sånn grunnleggende ting som alle mennesker liker egentlig, som gjør at man bygger gode trygge mennesker, mennesker som får troa på seg selv».*

Å arbeide med barn i barnehagen, i en barnegruppe fra 1 til 6 år, utfordrer den voksne, da barn i ulike alder har ulike behov. De ulike behovene barna har, kommer av de ulike utviklingstrinnene som barna i denne aldersgruppen befinner seg på (Erikson, 1968), og på disse ulike trinnene gjennomgår barnet en krise i forhold til ulike tema som barnet må få hjelp til å komme seg gjennom. Omsorgspersonen må være bevisst på dette og det bør legges opp til spesifikke aktiviteter for de minste i alderen 1 til 3 år. Aktivitetene burde fremme barnets utvikling av selvstendighet, istedenfor tvil, under kyndig veiledning av de ansatte som har fokus på å veilede barnet gjennom krisene som oppstår i de sosiale omgivelsene. Barna som er 3 til 6 år trenger tilrettelegging, slik at de får utviklet evnen til å ta initiativ i stedet for å føle skyldfølelse, gjennom å overvinne sosiale og emosjonelle kriser med veiledning av omsorgspersonen i barnehagen.

I en blandet barnegruppe fra 1 til 6 år vil de yngste barna se til de større barna som rollemodeller og forbilder, og de eldre barna vil få muligheten til å hjelpe de som er mindre med å mestre utfordringer i den sosiale interaksjonen, i blant annet lek (Erikson, 1968). Er

den voksne bevisst på sin tilnærming til barnet, altså å være en sensitiv voksen som møter barnet i følelsene der barnet er og gir barnet den trygge relasjonen, så kan dette være akkurat det barnet trenger. Gjennom å fokusere på å benytte ulike aspekter ved kommunikasjonen som bevisste verktøy for å veilede barnet, kan omsorgspersonen støtte barnet i sin utforskning av seg selv og sine sosiale relasjoner (Hundeide, 2010). Barnehagepersonalet kan benytte seg aktivt av den meningssskapende dialogen og den regulerende og grensesettende dialogen som er beskrevet tidligere i kapittel 2.

Fagperson 2: *«Vi snakker mye om det som heter intim eller sonen for intimitet det vil si at du må ha barna innenfor for at du skal jobbe godt med de...».*

Det er viktig å kunne løsrive seg fra egne tendenser til å kategorisere eller sette merkelapper på forskjellige barn. Barn uttrykker behov ulikt fra voksne, da de enda er umodne og i utvikling. Voksne kan fort la seg prege av et barns adferd over tid og dette kan være uheldig for barnets muligheter for endring og mulighet til å komme ut av vanskelige følelsesmønstre. Jeg har tidligere i kapittel 2 beskrevet 3 dialoger som Karsten Hundeide (2010) mener oppstår mellom barnet og omsorgspersonen. Disse dialogene er viktige for å kunne forstå barnet og gi den støtten barnet trenger, den første dialogen forekommer mellom barn og foreldre og utdypes ikke her. I barnehagen er det spesielt viktig å være seg bevisst på de to andre dialogene som forekommer når barnet utforsker sine sosiale omgivelser og seg selv som aktør i disse. For ved å fokusere på den meningssskapende dialogen og den grensesettende og regulerende dialogen kan den voksne gi støtte akkurat der barnet trenger det istedenfor å tolke barnets handlinger og adferd.

Fagperson 2: *«...å gi barna merkelapper ... sitter alltid urolig ... dette gjelder jo både foreldre og ... alle omsorgspersoner. At du hvis du ser på de mer som et objekt så vil du ikke gi samme omsorgen, det er hvordan du ser barnet ... for å gi en god omsorg så må man være sensitiv og følge ... disse prinsippene».*

Det optimale er å alltid kunne følge barnets behov, være sensitiv og støttende. Det er ikke alltid slik det er. Som nevnt tidligere, i forhold til utfordringer ved å arbeide i barnehagen, så kan omsorgspersonen ha en dårlig dag, grunnet personlige forhold som dårlig søvn eller lignende. Dette vil kunne påvirke den voksnes adferd og da er det viktig med gode kolleger som samarbeider om å skape en god dag for alle. Slik at barnet får det beste utviklingsrommet som kan tilbys. Det er, ifølge Winnocott (Hart og Schwarz, 2008), den voksne som legger til

rette for det rommet barnet utvikler seg i og det er nedfelt i rammeplanen (utdir.no) at det skal tilrettelegges for barns utvikling, utfoldelse og lek.

Fagperson 2: «... *man jo mennesker så man gjør jo feil men ved å være mer bevisst ... så vil man gjøre en annen jobb ... må de hente seg inn fortere i forhold til det, også har vi noe som heter redefinering som de kan bruke, det er et verktøy som ... ser på når barn får ... merkelapper eller man ser at dette er et urolig barn hva er det som gjør...*».

Av og til er det nok at en kollega bistår og hjelper den omsorgspersonen som har en litt dårlig dag, gjennom refleksjoner og prat. Sammen kan de finne ut hva som har gått galt og redefinere barnets handlinger og adferd. Dette for å skape endring i kommunikasjon og samhandling. For når den voksne blir bevisst på egne valg av kommunikasjon og samhandling med barnet, kan omsorgspersonen endre sin adferd og vil dermed stå sterkere rustet for å tilrettelegge for barnets videre utvikling og mestring (Hundeide, 2010). Ved å fokusere på å meningsskape og regulerende dialog skaper omsorgspersonen det mest optimale utviklingsrommet for barnet (Hart og Schwartz, 2008).

Fagperson 2: «... *hva er det ... barnet prøver å fortelle oss ... å finne årsaken bak foreksempel at mangler språk at det man snakker om er på et for høyt nivå eller for lavt nivå så det blir kjedelig eller uforståelig ... for da er det lettere å jobbe direkte med barnet på det som faktisk er da er det ikke barns skyld men det er jo vi som ... ikke legger opp til de riktig*».

Det er viktig og hensiktsmessig at omsorgspersonene i barnehagen har mulighet til å støtte og veilede barnet der det er i sin utvikling.

ICDP programmet og COS fremstår i teorien som programmer som kan benyttes for å styrke utviklingen av trygge relasjoner mellom voksne og barn i barnehagen ved at personalet får økt kunnskap og får en økt bevissthet i eget arbeide.

Jeg ser denne typen bevisstgjøring et viktig ledd i ansvarliggjøring, hvor den voksne er ansvarlig for relasjonen og dens kvalitet. Gode relasjoner i barnehagen er med på å gi barnet gode oppvekstvilkår. Barn i barnehagen trenger rolige, tilstedeværende og reflekterte voksne, som kan gi god veiledning og skape trygghet. Barnets medfødte evner og forutsetninger skal få utvikle seg i en trygg relasjon i barnehagen (Bowlby, 1998). Rommet den voksne skaper for barnets utvikling blir på denne måten optimalt og forholdene legges til rette for at barnet skal få utvikle seg ut ifra sine egne forutsetninger og evner (Hart og Schwartz, 2008). Her kan

de voksne se på barnets muligheter, ved for eksempel å se på Eriksons (1968) stadieteori, og legge til rette for at barn i alderen 1 til 6 år får utviklet seg til å være selvstendige og ta initiativ istedenfor å ha tvil over seg selv. Å kunne føle mestring, selvstendighet og å kunne ta initiativ bidrar til en god selvfølelse. Når de voksne kan veilede barna der de er i sin utvikling vil de hjelpe barna å få en indre regulering i forhold til ulike utviklingstema.

Barnets indre arbeidsmodeller og handlingsmønstre skapes i samspill med den voksne, noe som tidligere er beskrevet som en slags transaksjon (Smith, 2015). Den reflekterte voksne som jobber med barn, vet at barnet ser til den voksne for veiledning, inspirasjon og som en rollemodell. Ikke alle voksne besitter egenskapene som gjør at de til enhver tid kan fylle en rolle som en trygg omsorgsperson i barnehagen. Ansattes omsorgsevne kan bære preg av ulike faktorer som stress, konflikt eller andre personlige omstendigheter, som kan føre til at deres oppmerksomhet og omsorgskapasitet i barnegruppen er redusert. I slike tilfeller kan det være hensiktsmessig å sette inn programmer som ICDP og COS for å aktivt jobbe med kompetanseheving og styrking av omsorgsevne.

Den ansatte i barnehagen får da tilgang til programmer og informasjon som kan være med på å skape endring hos den voksne gjennom kunnskap, bevisstgjøring og refleksjon

Fagperson 2 «.... for det første så blir barna møtt med positive voksne som setter grenser også på en positiv måte gir de alternativer, snakker med de gir de positive tilbakemeldinger, er til innebærer også at de får med seg noen verktøy».

Med sensitive omsorgspersoner får barnet prøvd ut sine indre arbeidsmodeller gjennom samhandling og sosialisering (Bowlby, 1998). Ved at barnet får prøve ut sine indre arbeidsmodeller sammen med en voksen som kan hjelpe barnet å sette ord på hva barnet opplever og føler, får barnet muligheten til å videreutvikle og endre sine indre arbeidsmodeller og dette vil hjelpe barnet å utvikle sin selvfølelse i møte med de sosiale relasjonene.

Programmer som ICDP og COS benyttes for å skape endring der det er behov for kompetanseheving og en ny måte å se og møte barnet på. Jeg ble nysgjerrig på hva det er ved disse programmene som fremsto som positive eller bra for fagpersonene.

Fagperson 1: «Den bevisstheten, rundt hva barnet faktisk trenger at vi har flytta oss litt fra det praktiske og mere over på hva er faktisk behovet til det barnet mer sånn individuelt. For ungene er jo forskjellige».

Fagperson 2: «.... Jeg jeg tenker jo at alt fungerer godt det som man må jobbe kanskje mer med er at man er bevisst hva er det man faktisk gjør...».

At programmene kan styrke den voksnes evne og kompetanse til relasjon og kommunikasjon, basert på barnets behov, kommer frem her som positive sider. Så programmer som ICDP og COS settes inn for å skape endring i omsorgspersonene som arbeider i barnehagen, og denne endringen vil påvirke og endre miljøet barnet oppholder seg i, når det er i barnehagen.

Fagperson 1: «...og ikke minst foreldrene, det å trygge foreldrene ... er viktige personer midt opp i tilvenninga ... det er faktisk mange som sliter med det ... ikke bare ungene men også de voksne ... en sånn felles forståelse av barnets behov trur jeg kanskje ... har vært det som har vært bra da...».

Samtidig kan programmene gjennom bevisstgjøring hos de ansatte også styrke foreldrenes trygghet i forhold til at barnet har det bra i barnehagen. Når de ansatte har fått begreper for hvordan de kan forstå og reflektere rundt relasjoner med barn, vil de bruke denne kunnskapen til å veilede foreldre enten en-til-en, i foreldre samtaler eller i hele foreldregruppen. Kunnskap fra programmene går fra ansatte videre til foreldrene. Trygge foreldre skaper trygge barn og god kommunikasjon mellom foreldrene og barnehagen er med på å skape et godt grunnlag for barnets utvikling av selvfølelse. Tidligere har jeg nevnt Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (1979), hvor interaksjon mellom to av barnets micromiljø, som omtales som et mesomiljø, sees som en viktig arena å skape trygghet på. Trygghet på denne arenaen gir baret de beste forutsetninger for å utvikle sin selvfølelse da barnet opplever trygghet både i hjemmet og i barnehagen.

Nå vil jeg ta for meg det jeg omtaler som refleksjon og kritiske røster, da jeg mener det er hensiktsmessig å være kritisk til at det finnes en løsning eller ett program som kan ordne alt.

6.2.5 Refleksjoner og kritiske tanker

Jeg har tidligere skrevet om det å arbeide i barnehage og hva dette krever av den voksne, samt hvordan det kan arbeides i barnehagen for å støtte barns utvikling av selvfølelse. Det å sette

inn programmer som ICDP og COS i barnehagen for å støtte personalets utvikling av seg selv og hvordan de møter barna, kan være viktig.

Dame 1: *«disse ungene skal vi jo ivareta i mange år fremover så når de er fra 8, 9, 10 måneder da og kommer inn i barnehagen så skal de jo få en så god start som mulig og vi veit jo at det det koster mer å reparere etterpå sånn at det dette her er også noe som kan avdekke andre problemer».*

Å hjelpe barnet i sin utvikling og samtidig kunne arbeide forebyggende på flere arenaer, er viktig for å skape helhet for barnet. Det er de voksnes ansvar på godt og vondt å støtte, veilede og bistå slik at barnet får en god utvikling og får utviklet sin selvfølelse. Sensitive og tilstedeværende voksne i barnehagen, som har en god relasjon til barnet, kan hjelpe om det skulle oppstå problemer eller utfordringer i hjemmet eller med barnet. Her er vi inne på viktigheten av å tenke forebygging gjennom Bronfenbrenners økologiske modell (1979).

Dame 1: *«...enten i samspill med foreldrene eller andre ting som vi kanskje ikke ville ha fått tak i hvis vi ikke hadde vært så tett på, og ikke hadde lagt så vekt på barnets signaler. Det trur jeg nok er den største dreiningen».*

Ut fra møtet mellom barn og voksne i barnehagen, skapes en del av barnets handlingsmønstre og barnet utvikler sin egen selvfølelse. Igjen ser vi her tilbake til den voksnes rolle og viktigheten av bevisstgjøring rundt dette. Evnen til å gi trøst, irettesettelse av adferd og omsorg er viktige egenskaper den voksne bør besitte i sitt arbeid med barn (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016).

Fagperson 2: *«...hvis vi har sensitive voksne som ser ungene der de er mennesker på lik linje som voksne de er bare mindre og har litt mindre erfaring så de trenger litt mere hjelp og støtte til å gå videre ... både som foreldre og som ansatte så er vi jo veiledere for barna og da er det noe med å være gode veiledere og tenke langsiktig hvor er det vi vil at disse barna skal ende».*

Å kunne avdekke om barnet har det vanskelig er viktig og et barn som opplever at det har en trygg relasjon i barnehagen, til en trygg omsorgsperson, vil lettere kunne dele det som er vanskelig. Barn som har det vanskelig på en av sine omsorgsarenaer vil ikke kunne utvikle seg fullt og helt og det er derfor viktig å legge til rette for å skape så trygge rammer som

mulig for barnet.

Fagperson 2: «... hvis man har det dårlig på en annen front så vil man også tørre å snakke med de voksne som man er trygg og har en god relasjon til så der kan man fange opp barn i blant annet risiko ...».

Den voksne er større, sterkere og klokere enn barnet, har levd lenger og har gjennom egen oppvekst skapt seg et bilde av verden. Egen barndom er med på å farge den voksnes adferd mot barnet og evnen til å reflektere over egne handlingsmønstre og eget følelsesliv er viktig for å skape gode relasjoner (Killên, 2013). Det er viktig å kunne forstå og sette seg inn i barnets livsverden, eller se barnet innenfra. Se reaksjoner og handlinger som et uttrykk for noe som skjer inne i barnet. Å velge å jobbe med barn, kan være krevende og utviklende. Å sette inn programmer som styrker den voksnes utvikling og bevisstgjøring av eget følelsesliv og refleksjonsevne, samt viktigheten av den voksne som rollemodell og omsorgsperson, vil skape ringvirkninger og påvirker hvordan den voksne ser seg selv og relasjonen som den voksne er med å skape (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2016). En trygg og god relasjon for et barn i barnehagen gir mulighet til å utforske, leke og komme i kontakt med eget følelsesliv og er med på å skape selvfølelse i barnet. I 3 til 6 års alderen er barnet søkende og utforskende i forhold til verden (Erikson, 1968). Hva er mine sosiale omgivelser og hvem er jeg i dem? Barnet søker utover for å finne svar på indre bilder og representasjoner og får enten styrket eller svekket sin forforståelse av seg selv. Det er viktig at den voksne ser og møter barnet der det er og forsøker å forstå barnet og barnets følelser, noe som kan være vanskelig og utfordrende. Programmer som ICDP og COS kan gi omsorgspersonen større forståelse for barnet. Samtidig kan det bli litt begrensende å kun se barnet og barnets utvikling ut ifra teoriene i ett program.

Fagperson 3: «... hvordan de går inn og liksom definerer normalutvikling og de definerer ... bestemte tilblivelses muligheter for barnet ... det er innenfor ... dette felt at barn utvikler seg ut fra de teorier jeg tenker det er mye bredere og mye dypere ... og jeg ser en fare i at mye av barns atferd blir tolket på en måte av voksne ... hvis man har tilknytnings brillene eller COS brillene på at du tolker atferd inn i ... en kontekst som kanskje ikke er riktig kanskje er det helt andre behov barnet har»

Smidighet og fleksibilitet hos personalet er viktig. Som tidligere nevnt, er barnehagens mange praktiske gjøremål, som skal inngå i den daglige driften av en barnehage, noe som kan overskygge andre viktige begivenheter, lærings og utviklingsmuligheter for barnet. Så her er det viktig med gode rutiner og bevissthet rundt de daglige gjøremålene. Hvis personalet får opplæring i programmer som ICDP og COS, er det viktig at det ikke går utover den daglige driften og at det lett lar seg iverksette i det daglige arbeidet i barnehagen.

Når den voksne aktivt kan bruke tillærte verktøy så kan tilstrekkelig omsorg og veiledning gis til barnet i de ulike situasjonene. Samtidig bør omsorgspersonen være bevisst på at slike verktøy ikke er noen fasit og at det alltid bør være rom for å se barnets adferd fra ulike perspektiver.

Fagperson 3: *«...det jeg er bekymret for er at de kommer inn i en kasse som er for liten altså at atferden liksom blir for styrt mot det men jeg tenker selve konseptet er og det er også erfaringer fra min kollega som arbeider med det i undervisning at det ved å se på barna ... hva er det de har behov for, er det tryggheten og den sikre basen eller er det støtte til å utforske ja... »*

Samtidig er det viktig at det tenkes litt bredere. Så hvis det skulle oppstå uventede situasjoner eller utfordringer, så må personalet kunne håndtere dette og eventuelt supplere med andre programmer.

Dame 3: *«men jeg tenker det ikke skal stå alene altså jeg bruker Winnicot veldig mye som sier det er den voksnes måte å tenke og erfare og føle på som egentlig skaper det rom som barnet utvikler seg innenfor det er viktig å ha altså flytte litt oppmerksomhet fra barna også til de voksne hva er det for virkelighet vi egentlig skaper ... er en tendens til liksom at vi er veldig over i hva som skjer med barnet hva har de bruk for i stede for å rette fokus ... hva er det for rammer vi faktisk gir ungene ...».*

Å skape ett godt miljø i barnehagen basert på hva barnet faktisk trenger, istedenfor hva vi tror det trenger, ser jeg som essensielt. Fortolkninger er ofte basert på egne erfaringer som også kan komme fra erfaringer omsorgspersonen har hatt i barndommen (Killên, 2013). Å skape et rom for barnet basert på tolkning, istedenfor faktiske behov, kan hindre barnets utvikling av selvfølelse i barnehagen. Sensitive voksne må intone seg til barnet og kunne tilpasse og hjelpe

barnet, slik at det kan mestre å håndtere sine sosiale relasjoner og sitt miljø. Samtidig må omsorgspersonene være åpne og mottakelige for utvikling av seg selv og sin rolle ovenfor barnet, slik at det skapes rom til at barnet får utfolde seg. Jo mer kunnskap den voksne besitter om viktigheten av trygge relasjoner og barnets utvikling, jo mer forståelse og refleksjonsevne vil omsorgspersonen utvikle. For foreldre og barn er det viktig å vite at de voksne som arbeider i barnehagen er nære og tilgjengelige for å støtte barnet i dets utvikling av selvfølelse. Dette fordi selvfølelse hos barn gir et godt grunnlag for fremtidige læringssituasjoner.

Vi kan aldri vite helt sikkert hvor barnet befinner seg og hva det tenker og føler. Så den voksne vil alltid måtte tolke og forstå barnet ut fra seg selv, som kan være problematisk med barn som har ulike utfordringer. Derfor er det viktig å være fleksibel, samarbeide og videreutvikle tillærte strategier. Den voksne må være nysgjerrig og ønske å utvikle sin forståelse og kompetanse ved å supplere med andre programmer, for dette kan gi en dypere og bredere innsikt for barns allsidige utvikling. Ingen barn er like og de kan være på ulike utviklingstrinn og ha ulike utfordringer. Det er derfor viktig å tilpasse relasjonen, omsorgen og hvordan en møter barnet.

Å arbeide tverrfaglig kan være viktig for å få kjennskap til de ulike programmene som finnes på markedet og det kan i samråd med andre instanser som PP – tjenesten, eller helsestasjonen, avdekkes andre behov som oppstår i personal eller barnegruppa i barnehagen. Jeg viser nå til hva tverrfaglig samarbeid er, da jeg ser dette som hensiktsmessig for å sikre god kvalitet i barnehagen og sikre omsorgen som gis til hvert enkelt barn.

6.2.6 Tverrfaglig samarbeid

Å arbeide tverrfaglig omhandler samarbeid på tvers av relevante fagfelt, som for eksempel samarbeid mellom helsestasjon og barnehage. Tverrfaglig arbeid kan være med å forebygge og endre utviklingen i en personalgruppe, i en barnegruppe eller hos et enkelt barn, ved at det kan avdekkes utfordringer som må arbeides med for å skape endring. Tverrfaglig samarbeid er trukket frem som et viktig punkt i St. Meld. 19 «Tid for lek og læring – bedre innhold i barnehagen», som en måte å arbeide forebyggende på (regjeringen.no). Ved å ha støtte og bistand fra flere instanser får barnehagen den nødvendige hjelpen den trenger for å skape endring. Endring i miljøet rundt barnet i barnehagen er viktig for at barnet skal få utvikle seg selv og sin selvfølelse.

6.3 Sammendrag

Trygghet, stabilitet og tilstedeværende omsorgspersoner i barnehagen er viktig for at barnet skal få utvikle sin selvfølelse. God kommunikasjon mellom barnehagen og foreldrene ser jeg som viktig for å bygge et godt grunnlag for barnets utvikling i barnehagens arena. Å ha sensitive voksne rundt seg i barnehagen gir barnet muligheten til å utvikle sin selvfølelse og andre iboende evner. Det er viktig at programmer som settes inn for å skape endring, lett lar seg ta i bruk og at de læres fort av de voksne som arbeider med barna i barnehagen. Program som ICDP eller COS kan bidra til endring hos personalet ved å øke kompetanse og refleksjonsevne. Personalet skal sikre at barna har en bra hverdag i barnehagen med lek, utforskninger og muligheter til å utvikle sin selvfølelse, derfor trenger disse omsorgspersonene å få utvide sin kompetanse.

I dette kapitlet har jeg drøftet det fagpersonene sier opp mot problemstillingen «Hvordan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen?». På den ene siden kommer det frem at programmene kan være nyttige for å gjøre den voksne oppmerksom på barnet og barnets behov. Begreper som intoning, sensitive voksne og tidlig innsats blir benyttet for å nevne noen. På den andre siden kommer det frem at selv om programmene fremstår som bra, skal en være litt skeptisk til å kun benytte seg av ett program. Dette fordi det kan være med på å begrense omsorgspersonens opplevelse av barnet. En fagperson kommer med en oppfordring om å benytte flere programmer og innfallsvinkler for å sikre fleksibilitet, empati og motvirke rigiditet som kan komme av kun å benytte seg av teori fra en kilde. Jeg ser det også hensiktsmessig å arbeide tverrfaglig for å sikre at kvaliteten på omsorgen som blir gitt i barnehagen blir sikret fra flere hold. Det er viktig å arbeide for å videre utvikle og bygge videre på kompetansen til omsorgspersonen, for å sikre at barnet får det beste grunnlaget til å utvikle sin selvfølelse i barnehagen.

7 Avsluttende vurdering

Problemstillingen for oppgaven er “*Hvordan arbeide med å støtte barns utvikling av selvfølelse i barnehagen?*”. Jeg har søkt svarene på denne problemstillingen gjennom å vise til Bowlby og Winnicott, se på Erik H. Eriksons stadieteori samt redegjøre for programmene ICDP og COS. Jeg har også undersøkt gjennom intervjuer om det kan være hensiktsmessig å sette inn programmer som ICDP og COS for å styrke kompetansen til personalet i barnehagen, for å støtte barns mulighet til å utvikle en god selvfølelse. Gjennom oppgaven har jeg gjennom tre intervjuer belyst at ICDP og COS kan settes inn for å gi personalet i barnehagen mulighet til endring og utvikling av kompetanse og omsorg i relasjoner, som gir barna gode vilkår for utvikling, mestring og å utvikle en god selvfølelse – som igjen legger et godt grunnlag for livslang læring.

7.1 Programmene som støtte til endring og utvikling

Programmene ICDP og COS er programmer som begge kan settes inn for å endre en omsorgspersons syn på sine egne indre prosesser og måten de håndterer eget følelsesliv, samt hvordan dette affekterer deres kommunikasjon og samhandling med barn. Ved å gi ansvaret til den voksne for endringer i relasjonen, fratras barnet ansvar og barnet får mulighet til å fortsette sin utvikling av egen selvfølelse, med kyndig veiledning fra den voksne. Det er hensiktsmessig å rette fokuset mot personalgruppen i barnehagen og styrke omsorgspersonens evne til å skape gode relasjoner til barn som går i barnehagen. De trygge relasjonene barn opplever gir grunnlaget for barnets evne til å utforske, være nysgjerrige og erfare i sitt sosiale miljø, og det er gjennom dette at barnet lærer. Barnet får muligheten til å utforske sin ytre og sin indre verden og dette er med på å skape en tillit til omgivelsene som gjør at barnet lettere kan ta til seg læring i senere relasjoner og på andre arenaer, for eksempel skolen.

Det er visse utfordringer som må tas hensyn til når en iverksetter programmer som ICDP og COS og jeg vil nå gå litt mer inn på det.

7.2 Utfordringer og hensyn

Selv om begge programmene virker lovende bør den voksne være seg bevisst at det å fortolke barnets oppførsel gjennom tillærte strategier også kan virke begrensende. Ved å bli for rigid i

sin pedagogiske tilnærming, og kun følge ett program slavisk, vil omsorgspersonen kunne tolke handlinger og adferd ut fra noe som egentlig ikke eksisterer. Uansett hvilken instans en arbeider i, som omhandler arbeid med barn og barns relasjoner, så er det viktig å se hele barnet. Jeg ser det som hensiktsmessig å arbeide tverrfaglig rundt barnet for å finne gode løsninger som kan støtte barnets utvikling av selvfølelse.

Programmer som ICDP og COS kan virke støttende og skape trygge og tilstedeværende voksne. Samtidig er det å kun benytte ett program ikke nødvendigvis optimalt, for ved å kun bruke strategier fra et program vil en kunne gå glipp av viktig informasjon og sette begrensninger for barnets utvikling. Programmer som ICDP og COS bør ikke stå alene.

7.3 Avslutning

Å ha ambisjoner om å skape gode og trygge forhold for barn i barnehagen, ser jeg som særs viktig. Dette fordi jeg anser at iverksetting av tiltak og videreutvikling av personalets kompetanse innen det pedagogiske fagfeltet, vil gi økt forståelse og veiledningsevne hos de voksne. Å være gode rollemodeller og sensitive voksne i barnehagen ser jeg som viktig for å kunne skape gode relasjoner og trygge forhold, slik at barnet får mulighet til å utvikle sin selvfølelse. ICDP og COS er begge programmer som kan være med på å løfte personalets kompetanse og refleksjonsevne.

Teoretikere som Winnicott (Hart og Schwartz, 2008) og Bowlby (Bowlby, 1998), som jeg har vist til gjennom oppgaven, har satt fokus på viktigheten av den voksnes rolle om veileder og skaper av barnets utviklingsrom. Det kommer frem at de ser på barnet som et individ med medfødte evner til å knytte følelsesmessige bånd og relasjoner til omsorgspersonen. Gjennom relasjonen til omsorgspersonen får barnet utviklet sine indre arbeidsmodeller (Bowlby, 1998) de første leve årene og disse er viktig for individets samhandling og interaksjon senere i livet.

Jeg har også trukket frem Eriksons (1968) stadieteori for å vise hvordan barnet har behov for sensitive, tilstedeværende voksne som hjelper barnet gjennom krisene som oppstår på de ulike stadiene. Dette er viktig for barnets utvikling av god selvfølelse.

For å se og forstå barnet ut ifra et metaperspektiv valgte jeg å se på Maslows (Maslow, 2005) behovspyramide og viktigheten av at barnet får dekket grunnleggende behov, samt Bronfenbrenners (1979) økologiske modell for å se på hvordan interaksjon og

kommunikasjon mellom barnets ulike arenaer og miljø påvirker barnets utvikling av selvfølelse.

Kontinuerlig arbeid for å utvikle, videreutvikle og inspirere omsorgspersoner i barnehagen, er viktig for å støtte de voksnes utvikling av kompetanse. Å kunne tilby alle barn som kommer til barnehagen et trygt og godt miljø og samtidig ha fokus på å skape trygge relasjoner, er viktig for å lage et godt grunnlag for utforskning, sosialisering og fremmer barnets mulighet til utvikling av selvfølelse. Det er krevende å arbeide i barnehagen og det er hensiktsmessig med sensitive voksne som skaper rom og trygge forhold. Dette krever at det stilles krav til omsorgspersonene i barnehagen, slik at de fortsetter sitt arbeid ved å reflektere og videreutvikle seg selv. For ved å styrke egen indre forståelse for seg selv, gjør dette noe med hvordan den voksne fortolker og formidler verdier og holdninger videre til barnet.

At programmer som ICDP og COS bygger på noe som er kjent for personalet som skal få opplæring i programmet, er hensiktsmessig slik at det lettere kan internaliseres og skape endring i omsorgspersonen. Det er viktig å ha bevissthet i eget arbeid, samt at endring av fokus i eget arbeid kan hjelpe en å bli en mer sensitiv voksen, noe som er viktig for å se barnet og barnets behov. Selv om begge programmene viser både teoretisk og praktisk anvendbarhet, er det fortsatt behov for videre studier og empirisk underbyggelse, for å støtte opp om deres bruk.

Det er viktig å ikke låse seg til å følge ett program, da vi aldri kan vite hva barn egentlig trenger, dette vil vi kun få indikatorer på. Det er viktig med åpenhet og fleksibilitet for nye impulser hos de ansatte som arbeider i barnehagen. Jeg ser det som nødvendig å supplere med andre innfallsvinkler og programmer, for å sikre et godt tilbud for barna som går i barnehagen. Barnehagen skal være med å støtte barnet i utvikling av sin selvfølelse der barnet er. Det gjelder alle barn som går i barnehagen og kan være med på å danne grunnlaget barnet trenger før det starter i skolen.

Litteraturliste

Barne -, Ungdoms – og familieidirektoratet (22. 11. 2017):

https://www.bufdir.no/Familie/veiledning_til_foreldre/foreldreveiledning_landsoversikt/

Befring, Edvard (2008). Kapittel 1. Befring, Edvard og Tangen, Reidun (red.)

Spesialpedagogikk. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

Brandtzæg, Ida, Torsteinson, Stig og Øiestad, Guro (2013). *De barnet innenfra, Hvordan*

jobbe med tilknytning i barnehagen. Oslo: Kommuneforlaget

Bowlby, John (1998) *En sikker base, Tilknytningsteoriens kliniske anvendelse*. Danmark:

Det lille forlag

Bronfenbrenner, Uri (1979) *The Ecology of Human Development*. United States of America:

Harvard university press

Bø, Inger og Helle, Lars (2014). *Pedagogisk ordbok -Praktisk oppslagsverk i pedagogikk,*

psykologi og sosiologi (3 utgave). Oslo: Universitetsforlaget

Bø, Ingerid (2002). *Foreldre og Fagfolk* (2. Utgave). Oslo: Universitetsforlaget

Datatilsynet (20.01.2017): <https://www.datatilsynet.no/personvern/Hva-er-personvern/>

Dehghania, Arkam, Malekpourb, Mokhtar, Abedis, Ahmed and Amirib, Shole (2014) «The

efficacy of circle of security on attachment and well-being in preschool children».

Management Science Letters 4. 607 – 612

<https://doaj.org/article/c36b5cde8e8e4ed6a301d1ce2029bcbd>

Den norske mor og barn – undersøkelsen (MoBa) (26. 11. 2017) <https://www.fhi.no/fp/barn-og-unge/barnehage-og-skole/>

Ellingsæter, Anne Lise (2005) «Tidsklemme» - metafor for vår tid. Av. Unversitetsforlaget
tidsskrift for samfunnsforskning vol 46, nr 3, s 297–326

https://www.idunn.no/tfs/2005/03/tidsklemme_-_metafor_for_var_tid

Erikson, E. H (1968) *Barnet og samfundet*. København: Hans Reitzlers Forlag

Halse, John (2005). Kapittel 7. Jerlang, Espen (red.), *Utviklingspsykologiske teorier – En innføring* (3. utgave). Gyldendal Akademiske

Hammersley, Martyn og Atkinson, Paul (2007). *Feltmetodikk – Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning*. Oslo: Gyldendal Akademiske

Hart, Susan og Schwartz, Rikke (2008). *Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. København: Hans Reitzels Forlag

Hundeide, Karsten (2001) *Ledet samspill fra spedbarn til skolealder*. Asker: Vett og Viten

Hundeide, Karsten (2010) *Barns livsverden - Sosiokulturelle rammer for barne utvikling*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

«Improved Parental Emotional Functioning After Circle of Security 20 – Week Parent-Child Relationship Intervention». Anna Huber, Catherine McMahon, Naomi Sweller. *Journal of Child and Family Studies* Volum 25, utgave 8, (2016)

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-016-0426-5>

Internatinal Child development program (ICDP) (20. 01. 2017) <http://www.icdp.no/om-icdp>

Jonassen, Trine (18. 05. 2017) «Barnet må lære seg å håndtere livet»

<http://barnehage.no/helse/2017/05/-vi-ma-lare-barn-a-tale-motgang/>

Killên, Kari (2013) *Barndommen varer i generasjoner, Forebygging er alles ansvar* 3. utg. Oslo: Kommuneforlaget

Kleven, Thor Arnfinn (2007). Innføring i pedagogisk forskningsmetode, En hjelp til kritisk tolkning og vurdering. Oslo: unipubforlag

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2017). Det kvalitative forskningsintervju., 3 utgave. Oslo: Gyldendal Akademiske

Kvernbekk, Tone (2000) Seeing in Practice: a conceptual analysis. Scandinavian Journal of Educationl Research, Vol. 44, No. 4.

Kvernbekk, Tone (2011). Kapittel 2. Lund, Thorleif (Red.), Innføring i forskningsmetodologi(s. 19 - 78). Otta: unipubforlag.

Lund, Thorleif (2011). Kapittel 3. Lund, Thorleif(Red.), Innføring i forskningsmetodologi(s. 79 – 124). Otta: unipubforlag.

Meld. St. 16 (2006 – 2007) ...og ingen sto igjen-tidlig innsats for livslang læring (03. 02. 2017) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2006-2007-/id441395/sec1>

Meld. St. 19 (2015 – 2016) Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen(06. 03. 2017) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Meld. St. 24 (2012 – 2013) Fremtidens barnehage (02.02. 2017) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/sec2>

«Omsorgen blir borte» (26. 11. 2011) <https://forskning.no/barn-og-ungdom-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/2011/11/omsorgen-blir-borte>

Powell, Bert, Cooper, Glen, Hoffman, Kent and Marvin, Bob (2014) *The Circle of Security Intervention, Enhancing Attachment in Early Parent – Child Relationships*. New York: The Guilford Press

Rammeplanen for barnehager (03. 02. 2017): <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/rammeplan-for-barnehagens-innhold-og-oppgaver/>

Sheer, Lorraine, Solheim Skar, Ane – Marthe, Clucas, Claudine, von Tezchner, Stephen &

Hundeide, Karsten (2014). «Evaluation of the International Child Development Programme (ICDP) as a community- wide parenting programme». *European Journal of Developmental Psychology*, Vol. 11, No. 1

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2013.793597>

Skogen, Eva (2006). Kapittel 2. Haugen, Richard (Red.) *Barn og unges læringsmiljø 2 – med*

vekt på sosialisering, lek og tospråklighet. 2. utgave (s.50 – 78). Kristiansand: Høyskoleforlaget Norwegian Academic Press

Smith, Lars (2010) *Kapittel 1*. Moe, Vibeke, Slinning, Kari, Hansen, Marit Bergum (red.)

Håndbok i sped – og småbarns psykiske helse. Oslo: Gyldendal Akademiske

Statped.no <http://www.statped.no/temaer/tidlig-innsats/om-tidlig-innsats/>

The circle of security (COS) (20. 01. 2017) <http://www.circleofsecurity.net/about>

Øistad, Guro (2014). «Selvfølelsen, HOS BARN OG UNGE» (4 utg.) Oslo: Gyldendal

Vedlegg

Intervju guid

For å besvare oppgavens problemstilling «Å støtte barns utvikling av identitet og indre motivasjon i barnehagen», tar jeg for meg International Child development program (ICDP) og The circle of security (COS) som intervensjoner som kan settes inn for å styrke tilknytning mellom barn og omsorgspersoner (ICDP, 2017 og circle of security, 2017). Jeg ønsker å intervju to fagfolk som jobber med de forskjellige programmene rettet mot barnehagen, for å finne ut hvordan de kom i kontakt med programmene, hva de har mottatt av opplæring og hvordan de synes programmet fungerer i praksis. Både ICDP og COS er i utgangspunktet beregnet som familie intervensjoner, og det er interessant å se på hvordan, eller om de, lar seg benytte i barnehage (ICDP, 2017 og circle of security, 2017). Å få innblikk i hva fagpersoner tenker om programmenes fokus på å styrke relasjonen til omsorgsperson er av interesse. Jeg vil også intervju en person som jobber med tilknytning for å få en dypere forståelse for hvorfor tilknytning kan være en viktig faktor i forhold til barns utvikling av identitet og indre motivasjon.

All informasjon som blir innhentet i intervjuene vil bli behandlet konfidensielt og all informasjon som innhentes skal anonymiseres slik at personvern opprettholdes (Datatilsynet, 2017). Min intensjon er å følge retningslinjene til personvernombudet NSD. Nedtegnelse av navn vil kun skje i notater merket med dato. Intervju tas opp med samtykke fra den som skal intervjues, i opptakene vil kun dato nevnes for å kunne knyttes til notater. Dette for å sikre anonymitet. Det vil være åpent for at de intervjuede partene kan trekke seg fra å delta på intervjuene på et hvilket som helst tidspunkt, om de skulle ønske det. Personvern er en grunnlovsfestet rett som gjelder alle (Datatilsynet, 2017).

Intervjuene vil være semistrukturert dybde intervju. Det er enda lite forskning som støtter benyttelsen av COS i barnehagen derfor vil jeg intervju en fagperson innen denne retningen som ikke nødvendigvis jobber i barnehage. Spørsmålene som stilles skal være like, slik at informasjonen som innhentes kan sammenlignes og tolkes i ettertid. Underveis i intervjuene vil det benyttes tilleggsspørsmål hvis intervjuer ser det som hensiktsmessig for å innhente tilstrekkelig informasjon. For å tolke intervjuene vil jeg benytte meg av en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologien tar ifølge Bø og Helles (2014) definisjon for seg hvordan vi opplever fenomener i verden. Jeg er ute etter å se forskjeller og likheter mellom programmene ICDP og COS og vil derfor se på intervjuene og informasjonen som fremkommer her ved å

benytte fenomenologi. Dette for å se hva intervjuene forteller meg om de forskjellige metodene og hvordan de benyttes i arbeid som omhandler tilknytning og nære omsorgspersoner. Jeg vil også benytte matriser for å få frem likheter og ulikheter mellom programmene.

Foreløpige spørsmål

Hvor lenge har du hatt kjennskap til ICDP/COS?

Hvordan ble du introdusert til dette programmet?

Har du fått opplæring i programmet?

- Hvor fikk du opplæring i programmet?
- Benytter du programmet i ditt daglige virke?
- Tok det lang tid å sette seg inn i programmet?
- I hvilke situasjoner har du benyttet programmet?

Hvorfor er det viktig å sette i gang slike program?

Tar det lang tid før de du jobber med forstår programmets konsept og hensikt?

- Opplever du at ønsket endring kommer raskt?

Hva ved programmet opplever du fungerer godt?

Må det følges opp for å vedlikeholde ferdigheter som er tilegnet gjennom programmet?

Tror du programmet vil egne seg til å benyttes i andre konstellasjoner der det jobbes tett med barn som f.eks. barnehagen?

Tenker du at det er noen sammenheng mellom tilknytning, identitetsutvikling og indre motivasjon?

- I så fall hvorfor?

Litteraturliste:

Bø, Inger og Helle, Lars (2014). PEDAGOGISK ORDBOK -Praktisk oppslagsverk i

pedagogikk, psykologi og sosiologi (3 utgave). Oslo: UNIVERSITETSFORLAGET

Datatilsynet (20.01.2017): <https://www.datatilsynet.no/personvern/Hva-er-personvern/>

Internatinal Child development program (ICDP) (20. 01. 2017) <http://www.icdp.no/om-icdp>

The circle of security (COS) (20. 01. 2017) <http://www.circleofsecurity.net/about>

Transkribering intervju fra 19. 04. 2017 klokken 10. 00

Forberedet spørsmål til intervju

Spørsmål til de som jobber med og mot barnehagen.

Kan du fortelle litt om ditt daglige virke, det du arbeider med?

Hvor lenge har du hatt kjennskap til COS/ICDP?

Har du kjennskap til COS og ICDP?

- Hva tenker du om disse programmene i forhold til å endre utviklingen til personalet i barnehagen?
 - Kan du si litt mer om det?
 - Har du noen eksempler?
- Kan slike program føre til at det kan skape gode relasjoner mellom voksne og barn?
 - Hvorfor?
 - Har du noen eksempler?

Hvorfor ble du introdusert for programmet?

- Har du hatt opplæring i programmet?
 - Hvor fikk du opplæring?
- Har du selv funnet frem til dette programmet, eller er det gjennom arbeidsplassen?
- Tok det lang tid å sette seg inn i programmet?
- Benytter du programmet i dit daglige virke?
 - Har du noen eksempler?
- Bruker du det du har lært hele tiden?
 - I hvilke situasjoner benytter du programmet?
 - Kan du gi eksempler?

Tar det lang tid å sette seg inn i programmets konsept og hensikt?

- Opplever du at ønsket endring kommer raskt?
 - Hvordan ser du dette, kan du gi eksempel?

Hva med programmet opplever du fungerer godt?

- Har du noen eksempler?

Hva ved programmet opplever du fungerer mindre godt?

- Har du noen eksempler på det?

Har du fått tilbakemelding på hvordan programmet fungerer i praksis?

- Kan du gi eksempler?

Må det følges opp for å vedlikeholde ferdigheter som er tilegnet gjennom programmet?

- Hvordan gjøres dette?

Hvorfor setter det inn programmer som COS/ICDP i barnehagen?

- Kan du utdype det?
- Kan du gi noen eksempler

Hva er din rolle i forhold til å få programmet inn i barnehagen?

- Har du noen tanker om å sette inn programmer som de to nevnte for å skape endring hos personalet i en barnehage?
 - Kan du utdype det litt mer?
 - Har du noen gode eksempler på hvorfor dette kan ha en hensikt?

Er det viktig å sette inn slike programmer i barnehagen?

- Hvilke endringer tenker du det kan medføre?
 - Endringer hos de ansatte?
 - Endringer hos barna?
 - Endringer i relasjonen mellom voksne og barn?
 - Samspeillet i barnegruppa?
- Kan du gi ett eksempel?

Tror du programmet vil egne seg til å benyttes i andre institusjoner der det jobbes med barn som f. Eks. Barnevernet?

- Hvorfor?

- Hva ved programmet tenker du kan ha effekt her?

Tenker du at det er en sammenheng mellom utvikling av selvfølelse hos barnet og trygge relasjoner til en voksen?

- Har du noen eksempler?

Tenker du det er noen sammenheng mellom utvikling av selvfølelse og trygge relasjoner?

- I så fall hvorfor?
- Kan du si litt mer om det?

Ser du det som viktig at barnehagepersonalet tilrettelegger for trygge relasjoner?

- Hvorfor?
- Har du noen eksempler eller tanker rundt dette?

Hva tenker du om selvfølelse hos barn i forhold til læring og læringsutbytte?

- Er dette viktig for enkelt barn?
- Hva kan det ha å si for en barnegruppe?
 - Kan du gi eksempel?

Hvordan tilrettelegges det for trygge relasjoner i barnehagen?

- Kan du gi eksempel?
- Har det skjedd endring i barnegruppen eller med enkeltbarn?

Ser du det som viktig at barnehagepersonalet tilrettelegger for trygge relasjoner mellom voksne og barn?

- Hvorfor?
- Har du noen gode eksempler på dette?

Kan trygge relasjoner føre til utvikling av selvfølelse hos barn?

- Hvorfor?

Hva tenker du om selvfølelse hos barn i forhold til læring og læringsutbytte?

- Har du noen eksempler?

Transkribering

Intervjuer forkortes til Inter, og personen som intervjues forkortes til Perint.

Intevju 1

Inter: ... ja da er det, får si datoen. I dag er det nittende i fjerde. Du.... så begynner jeg med å stille deg spørsmål, skal vi se... Kan du fortelle litt om ditt daglige virke, og det du arbeider med?

Perint: Ja.. Jeg jobber som rådgiver for barnehagene her i kommunen. ... Har egentlig ansvar for det meste bortsett fra opptak og rapporteringer, ja sånn som ... kontaktstøttereister og sånne ting, ikke noe fakturering og sånne ting. Så jeg har praktisk talt alt med utvikling og kompetanseheving, tilsyn, godkjenninger, ja veiledning og rådgivning generelt da, ut mot barnehagene og har jo tett kontakt med barnehagen der ute. Vi har møter ca. en gang i måneden med alle, både private og kommunale.

Inter: Har du kjennskap til programmer som The Circle of Security og International Child Development program?

Perint: Ja, vi har jo ... gjort et lite løft på det som vi kaller for COS. .. vi har skolert alle våre ansatte, eller hvert fall hatt tilbud om det, og de fleste har deltatt med alle ansatte ... har hatt et to dagers kurs hvor ... vi har hatt en ekstern foredragsholder som har kursa oss og losa oss gjennom to dager ... Det er nok litt ulikt hvordan det er implementert der ute, for noen hadde allerede jobba litt med det på forhånd. Ett par barnehager ... men ellers er nok de fleste litt sånn i løypa, som vi kaller det. Så det tar litt tid før de får det helt innunder huden og integrerer det helt ... ICDP kjenner ikke jeg sånn veldig til, men det er sånt begrep som svever litt i ... ja, ppt og barnevern og helsestasjonen ikke sant, som du hører om men som ikke jeg egentlig har noen befatning med sånn helt spesifikt da.

Inter: ... Hva tenker du i forhold til da COS å det å iverksette det i en barnehage, om hva det vil gjøre for personalet?

Perint: Jeg tenker at ... vi har... fått opp, hva skal jeg kalle det, refleksjons nivået. ... Jeg veit det er mange som har vært opptatt av dette med tilvenning og antall dager, hva er lurt og hva er ikke lurt, og de er veldig opptatt av det praktiske da, rundt det med tilvenninga. ... Og de

tilbakemeldingene som har kommet hos de som har virkelig innført dette her, har jo vært bare positive ... de opplever at foreldrene er mye tryggere, selvfølgelig ... men også de ansatte føler nok en større, hva skal jeg si ... sikkerhet i forhold til hva de holder på med, hva som er bra for barnet da. Å hva barn trenger, sånn at det har vært liksom mange ting som har gjort at vi føler at det er sånn vinn vinn egentlig, ja.

Inter: Jah... For tenker du at det programmet er med på å skape gode relasjoner mellom voksne og barn?

Perint: Ja, absolutt, ja.

Inter: Kan du sånn utdype litt hva tenker du, eller hva legger du i det? Å skape gode relasjoner

Perint: Jeg tenker at det, at barna blir jo virkelig tatt på alvor i forhold til behov og signaler ikke minst vi har jo snakka mye om ja når barn gråter ikke sant, hva er det de har behov for og hva er det de uttrykker for dette her gjelder jo gjerne de aller minste barna, det er jo de gjerne de som er nye i barnehagen, kommer inn nye og har jo ikke noe verbalt språk, sånn at det alle signaler nonverbalt må jo tolkes, og da er det jo kjempeviktig at de ansatte skjønner og forstår hva som ligger bak signalene hos barnet sånn at det er finnes jo ingen vanskelige barn, tror jeg kanskje viktigste vi tar med oss videre det er jo en del selvfølgelig dette her for det er jo mye som er kjent fra før også, som man på en måte putter inn og integrerer i det man allerede har holdt på med [...] jeg trur nok at den forståelsen for hvordan barnet føler det kanskje har blitt satt mer på dagsorden, eller ikke bare kanskje, det har det[...].

Inter: Ja, for tenker du at det har noe å si for de barna som allerede går i barnehagen, at personalet har fått tilføring av?

Perint: Ja det tenker jeg, jeg tenker atte all all kompetanse heving drysser jo ned på alle andre og, sånn atte det er jo ikke, det med COS er jo ikke et arbeide man gjør med nye barn [...] selvfølgelig ikke, det er jo, der jo også for alle så klart sånn at det og jeg trur for vi har jo også vi kjører jo kurs i regi av det vi kaller Losteamet barnevernet som er sånn samarbeid mellom flere instanser da, i kal det forebyggende enhet her i kommunen. Vi har

foreldre kurs, gruppe kurs det er jo COS – P da, COS Parenting som det har, jeg vet ikke hvor mange kurs de har hatt nå, fem det de kursene er fulltegra, det er venteliste og foreldrene er bare så fornøyd. Vi opplevde jo en viss motstand og skepsis, faktisk også fra barnehagene ... hva er dette for noe, dette her ser skummelt ut, du kan ikke kalle det atferd, dårlig altså det er ikke det det handler om. Så det var mange spørsmål rundt det. Når det ble satt i gang, men det har så langt bare vært positive tilbakemeldinger og det etterlyses også kurs på kveldstid faktisk. For disse foreldrene som da ikke kanskje nødvendigvis kan ta seg fri på dagtid, for det blir jo da de som da ikke er i jobb på dagtid som kan delta på det [...] også er det, går det jo over ganske mange ganger, det er vel 8 ganger tror jeg, sånn at du må jo være på de dagene der men det, det har vi bare positive reaksjoner på altså, hele veien, det er bare så moro [...] ja [...].

Inter: Men hvordan ble du introdusert til COS?

Perint: Jeg tror faktisk det var en av disse barnehagene våre som har holdt på med det en stund som begynte å snakke om det. Å så følger jeg jo med på litt nettsider og det som kommer på mail og det er jo mange tilbydere av hva skal jeg si nye ting da [...] Så jeg leste litt om det og plukka det vel opp ganske fort som noe veldig positivt, så begynte vi å snakke litt sammen og så tenkte jeg at ja og barnevern Løstemet pressa også litt på, kunne dette være noe vi kunne samarbeide om å gjøre til noe litt større, en bare noen stunt [...] så tenkte jeg at ja dette her er bare midt i blinken for oss som er opptatt av tidliginnsats og ja, rett og slett få det på banen med en gang [...] og spre det til alle [...] det har liksom vært målet med det, at det skal ikke være noe en barnehage holder på med, vi ønsker å spre det til alle så det er liksom kvaliteten hos oss[...] At vi kan noe om det her, ja [...]

Inter: Opplever du at det tar lang tid å sette seg inn i programmet og på en måte konseptet har med seg, eller hensikten?

Perint: Nå må jeg nesten svare litt på veiene av barnehagene da, for jeg holder jo ikke på med det direkte på den måten Jeg tenker at det er veldig forskjellig som jeg sa i stad det er veldig forskjellig hvordan de har tatt det til seg og implementert, kanskje ikke helt implementert. Det er mange grunner til det, det handler om ledelse, det handler om å holde trykk på det man holder på med, det handler jo selvfølgelig også om å lese seg opp og sette av

tid til å virkelig bruke det da. Å der jobber jo barnehagene forskjellig det er jo egentlig generelt som med alle andre ting som er nytt og skal innføres at det er ikke alle som klarer det like lett som andre så det er store forskjeller på det men jeg veit at de som har jobba mest med det har jo selvfølgelig pålagt de ansatte å lese boka ikke sant og ha det som tema på personalmøter, avdelings møter eller team møter, eller nå hva det nå kaller det [...] og styrer har holdt hånda over det og holdt trykket oppe [...] for det må jo komme, det må jo være en en som leder det [...] Det kommer ikke av seg sjøl, nei [...].

Inter: Men hva med, du har jo allerede sagt noe om det, men hva tenker eller opplever du ved programmet som funker godt?

Perint: Ja, nå må jeg igjen liksom svare litt på veiene [...] da av, fordi jeg ikke akkurat holder på med det sjøl direkte, jeg tenker jo at det, ja det blir jo litt det som jeg sa i stad da. Den bevisstheten, rundt hva barnet faktisk trenger at vi har flytta oss litt fra det praktiske og mere over på hva er faktisk behovet til det barnet mer sånn individuelt. For ungene er jo forskjellige [...] noen kommer jo inn og ja her er jeg (ler litt) nå skal vi ha det gøy og andre er jo livredde og ikke minst foreldrene, det å trygge foreldrene på at der er viktige personer midt opp i tilvenninga ikke sant at man ikke skal fjerne seg fra det, det er faktisk mange som sliter med det [...] ikke bare ungene men også de voksne sånn at det å ha en sånn felles forståelse av barnets behov trur jeg kanskje har virkelig har vært det som har vært bra da [...] ikke det at det er noe nytt men det er kanskje bare et annet perspektiv da [...] som tar barnet mer på alvor, før så var vi mer sånn jammen du må jo gå i barnehagen vet du vennen for jeg må på jobben, sånn at da har ikke unger noe valg og det har de jo i utgangspunktet ikke da når vi sender dem i barnehagen for det er jo ikke dere valg men men det er noe med å gjøre det valget vi tar for dem så godt som mulig da og aner kjenne det behov faktisk ungene har for den tryggheten og vite hva som skjer ja

Inter: Ja, for du jobber jo i en stilling som er litt over, har du fått noen tilbakemeldinger fra de du har veiledet i forhold til hvordan det fungerer i praksis, hvordan de opplever at det fungerer om det tar om de får brukt det eller...

Perint: Det som er endra av rutiner er jo blant annet det med hvordan man tilvenner, sånn at det har utvikla seg veldig og noen barnehager har gjort dette arbeide på egenhånd uten

min hjelp for såvidt, vi har jo bare initiert kompetansehevinga og så har de tatt tak i det sjøl fordi de har sett at det har vært så viktig, noen barnehager drar faktisk på hjemmebesøk i forkant av tilvenning, det er helt fantastisk, de opplever jo en helt annen hva skal jeg si connection med foreldrene og barnet når de kommer til barnehagen for der vet du, der var hun som var hjemme hos meg og det gjør faktisk noe det er det er en stor forskjell assa for de ungene. At du har vært hjemme hos meg [...] så nå og nå kommer jeg til deg. Så det er såne ting har noen barnehager virkelig gjort store endringer på, og andre barnehager kjører tilvenning over ja ei kanskje to uker som vi også mener er en gjør en stor forskjell [...] da i forhold til foreldresamarbeidet [...] fordi da er foreldrene har foreldrene en høy grad av tillit til barnehagen og det er liksom det er du og jeg og oss og vi, det er ikke sånn her er barnehagen og dere er foreldrene så dere får ta dere av disse, samt det er den der connectionen som kommer på en helt annen måte [...] som jeg tror kanskje er den største gevinsten oppi dette her altså ja [...] Å selvfølgelig for ungene da så klart, nå sier jeg sikkert mange ting om igjen [...] Ja

Inter: Så lurer jeg litt sånn på hvorfor, altså hvorfor hvorfor har der valgt akkurat COS?

Perint: Ja, godt spørsmål.

Inter: I og med at du sa det er mange programmer der ute.

Perint: Ja

Inter: Hvorfor akkurat COS?

Perint: Ja, nei det er det er egentlig et godt spørsmål fordi Jeg tror nok av alt man liksom leser om og hører om å det går jo litt sånn derre på jungel telegrafene «har dere hørt om det, og har dere gjort noe med det» og ikke sant å tilbyderne står jo i kø også så videre. Så er det vel noe med at man velger ut utifra hva man faktisk tenker er bra da. hva er det vi kan klare, er dette overkommelig hvor viktig er dette her kan vi dra med oss andre enheter i kommunen og samarbeide så det har nok også vært fordi at det har vært flere som har trykka på som ikke bare har vært relatert og knytta til barnehage, men at forebyggendeenhet, barnevern alle har vært på banen her og har hørt om det og lest om det og tenker at yes dette

her er skikkelig viktig så det er vel litt sånn det egentlig starta til å begynne med og når når man opplever også at man får jo gode tilbakemeldinger, eller at, eller god respons da for det er jo ikke alt barnehagene tenner på som vi initierer ellers, det er jo ikke alt de har lyst til å gjøre som vi mener at de skal gjøre selvfølgelig er det jo ikke det men dette her var noe folk tente på og synes var veldig spennende det å ja «se barnet innenfra», det å få tak i det som er viktig ja, så litt tilfeldigheter er det nok kanskje men så klart når noe er bra så vil du jo høre om det i mange kanaler ikke bare, du får ikke bare en epost også er det ferdig med den, men du leser om den andre steder og du hører om det på radio og ser det på tv og du ser det på nett og mange snakker om det da og da tenker jeg jo at ja det blir litt sånn fordi mange mener det er bra. [...] Ja.

Inter: Ja, synes du det er viktig å sette inn sånne programmer i barnehagen?

Perint: Ja, jeg tenker jo det absolutt. I og med at vi har jobba ganske lenge med begrepet tidliginnsats så må vi jo starte før det begynner holdte jeg på jo og skulle sagt, altså det er jo noe med at disse ungene skal vi jo ivareta i mange år fremover så når de er fra 8, 9, 10 måneder da og kommer inn i barnehagen så skal de jo få en så god start som mulig og vi veit jo at det det koster mer å reparere etterpå sånn at det dette her er også noe som kan avdekke andre problemer enten i samspill med foreldrene eller andre ting som vi kanskje ikke ville ha fått tak i hvis vi ikke hadde vært så tett på, og ikke hadde lagt så vekt på barnets signaler. Det trur jeg nok er den største dreiningen Ja [...].

Inter: skal vi se. Ja for hvilke endringer tenker du at det medfører, altså da tenker jeg for barna, for de ansatte, for relasjonen mellom voksne barn, eller for barnegruppa?

Perint: Nei, jeg tenker jo først og fremst at det er en kompetanseheving for å forstå barnet bedre. Det handler jo om å forstå barnets signaler og hva et har behov for å inntoning og anerkjennelse og og forstå når man skal trekke seg litt ut og når man skal støtte og gå inn og ja være den etter boka riktige voksne da, rundt barnet det er vel det viktigste det er jo veldig mange foreldre som er usikre på hva som er bra og ikke bra og kanskje ikke helt forstår sine egne barns signaler også sånn at det blir jo en sånn ja det blir jo en sånn trekant effekt hvor mann spiller på lag rundt barnet både hjemme og i barnehagen og kanskje hvis man har behov for noe mer hjelp da for det er jo noen som sliter det veit vi jo og det er liksom

så lite som skal til for det er jo mange som, foreldre som sier at å hadde vi bare visst det her med førstemann liksom, hva er haimusik, altså hva er alle disse here begrepene som vi kjenner oss igjen i, å ja det er sånn, ja nå skjønner jeg jo næmmen huff og de fleste oppdager jo faktisk at oj det er jeg som voksen som må endre meg, det er ikke barnet som er klin kokosgærnt og bare skriker hele tida, det er bare jeg som ikke forstår hvorfor barnet gråter så det er også en veldig fin ting med det her da at foreldrene får lov til å være sårbare i trygge omgivelser, for det er jo det det handler om. Du er jo kjempe sårbar i det øyeblikket du leverer fra deg det kjæreste du har kanskje midt i den viktigste tilknytningperioden, for vi veit jo at det er sårbart i akkurat ett års alder, så jah. Det er jo

Inter: Ja for du har vært litt innom at dere har et samarbeid mellom flere, for jeg tenker litt sånn på det, ja dere benytter det i forhold til barnehage men er det noen andre instanser du tenker at kan ha godt av å benytte COS, i sin veiledning til for eksempel?

Perint: Ja vi har jo, altså den vår forebyggendeenhet som det heter består jo av noe som vi kaller familiesenteret, helsestasjon, pp – tjenesten også blir barnevernet litt sånn på siden av det da, det er jo selvfølgelig også en del av det forebyggende arbeide men ikke det akkurat i den enheten så tenker jeg jo at de barna som er innom helsestasjonen blir jo plukka opp for å kalle det det hvis man får noen signaler på at det å jeg kunne trenge noen råd eller off jeg synes det litt vanskelig eller sånne ting så får jo de komme inn på familiesenteret til veiledning der og det er sånn direkte i litt mindre grupper ikke sant i trygge litt skjerm omgivelser mor barn grupper eller åpen barnehage kaller vi det men det er jo ikke det i den rette forstanden for det er jo ikke sånn at man bare kan komme men men man kan henvende seg og si at du jeg trenger litte grann ekstra her eller at helsesøstrene er litt våkne det kan også være barnevern at man får meldinger ikke sant også er det blir det litt sånn det er ikke så ille at man trenger tiltak men kanskje man kan få ha nytte av litt veiledning av de gode veilederne vi har, vi har jo, vi driver jo med PMTO og TIBER og mange forskjellige ting sånn at det er jo den COSen er jo en del av det da.

Inter: Tenker du at det er noen sammenheng mellom utvikling av selvfølelse hos barn og trygge relasjoner?

Perint: Ja [...]. Det det tenker jeg. Ja jeg tenker jo selvfølgelig det hvis mann setter seg inn

i ungenes sted og og ikke kan snakke med ord og bare uttrykke seg ved hjelp av kroppen og lyder og mimikk og blikk og alt det der så er det jo kjempe viktig å føle det velbehaget når man kjenner at de som er rundt deg omgivelsene forstår hva du trenger det det tenker jeg jo er godt for selvfølelsen det å føle seg sett og verdsatt og noe verdt gir en veldig sånn behags følelse det tenker jeg jo gjør ungene rolige også å så klart gjør det noe med selvfølelsen jeg er bra nok som jeg er og nå er jeg litt lei men du forstod det vet du så du kom og trøsta meg også sånn enkle ting da, ja.

Inter: Hva tenker du om selvfølelse hos barn i forhold til læring og læringsutbytte? Så det å hjelpe barn å med å utvikle selvfølelse for så å....

Perint: Ja, jeg tenker at det har alt å si eh... at man har den trua på seg sjøl at man liksom er trygg på seg sjøl og og nå høres det rart ut å si det om småbarn da men veldig mange små barn kan jo se ut som å har en høy selvtillit altså jeg er verdens mester og får til alt mens inni seg er de kanskje bitte bitte små og gjør kanskje en del ting eller uttrykker det på en litt feil måte fordi man kanskje selvfølelsen er liten og så er selvtilliten stor det ser vi jo hos enkelte barn ikke sant at man roper man høyest så er man størst og sterkest og vi veit jo at det ikke er helt sånn det henger sammen så ja det tenker jeg jo.

Inter: skal vi se, jeg må bare se noe her. Ja for jeg lurte jo også litt på det der med hvordan det tilrettelegges for trygge relasjoner i barnehagen.

Perint: Å ja, det er vanskelig for meg å svare på da for det er nok litt forskjellig i de forskjellige barnehagene

Inter: Ja hva tenker du på en måte er det essensie, altså det viktigste da i forhold til å skape, altså den viktigste tilretteleggingen de kan gjøre? De voksne.

Perint: Ro trygghet tid det å bli sett ja det er jo mange ting grunnleggende ting som alle mennesker egentlig er opptatt av å ønsker seg så klart når man kommer på et nytt sted ja ja jeg kunne sikkert ha sagt mange andre ting og men.

Inter: Ja, skal vi se ja.. fordi ja, jeg må bare stokke det her litt for jeg har gjentatt meg selv

litt, du har jo svart på det, de spørsmålene jeg har faktisk. Er det noe mer du tenker at du har lyst til å tilføre?

Perint: Ja det må jo bli å oppfordre alle andre kommuner til å gjøre det samme da, satse på COS. som en del av forebyggende arbeide som en del av grunnleggende godt ja god start for barn på livets vei, det må vel egentlig være budskapet tenker jeg

Inter: Da takker jeg for at jeg har fått lov å intervju deg.

Intervju 2

Noen endringer og redigeringer av tekst fra intervju for å sikre anonymitet.

Inter: Så tenkte jeg å spørre deg om du kan fortelle litt om ditt faglige virke, og hva du arbeider med?

Perint: Ja, jeg er fagleder i Bydelen og daglig leder i barnehage. Fagleder er i utgangspunktet de gamle styrerne men denne bydelen jobber i team så det er en barnehagenett på toppen også er vi litt mindre team vi er den teamet jeg sitter i er vi fem barnehager og fire fagledere så det er en som har to mens jeg har ansvaret for en barnehage og det er fordi jeg også har 20% hvor jeg jobber kun med ICDP programmet. Mhm også er det jo også selvfølgelig alt det som innebærer i en barnehage, personal ansvaret der er det jo oppfølging av sykemeldte og ja.. diverse samtaler i forhold til arbeidsmiljø.

Inter: Hvor lenge har du hatt kjennskap til ICDP?

Perint: Jeg begynte det var vel i 2007 da var det en som ble trener eller skulle sertifisere som trener som jobber på fagsenteret her som hadde en gruppe, for du må ha en gruppe for å sertifisere så hun skulle sertifisere da veiledere som, som en del av den sertifiseringen sin da som trener hvor hun da kan utdanne veiledere, så da var det jeg også en annen kollega av meg som jobba i samme team som ønsket å jobbe med det eller prøve ut det og i utgangspunktet da så var det jo da snakk om foreldre veiledning, men vi så ganske kjapt at det, dette var noe som alle omsorgspersoner burde få, så vi spurte om å få starte med kollega

veiledning og gjorde det da.

Inter: Ja for jeg tenker litt på hva tenker du om hva dette programmet, altså hva gjør det for personalet i barnehagen?

Perint: dette er jo et sensitiviserings program så det er jo noe med å sørge for at de personene som jobber med barn er sensitive ovenfor barn at de ser dem og møter dem der de er Å vi tenker at dette er et program som er det bygger på åtte temaer for godt samspill, det de er her (viser plakater på veggen) du kan få med deg en sånn etterpå, og da og dette er jo sånn grunnleggende ting som alle mennesker liker egentlig, som gjør at man bygger gode trygge mennesker, mennesker som får tro på seg selv det er vi ser oss selv gjennom andre, vi speiler oss og får vi gode tilbakemeldinger så er det det som blir sannheten for oss selv og får vi negativ tilbakemeldinger så er jo det det som blir sannheten etterhvert. Så det er ett program som gjør som vi tenker at det for det første så blir barna møtt med positive voksne som setter grenser også på en positiv måte gir de alternativer, snakker med de gir de positive tilbakemeldinger, er der for de, ser og hører de gir de støtte, gradert støtte er noe vi jobber mye med i det. Det innebærer også at de får med seg noen verktøy vi snakker mye om det som heter intim eller sonen for intimitet det vil si at du må ha barna innenfor for at du skal jobbe godt med de (Avbrudd da noen banket på og måtte ha hjelp til å finne noe). Ja.. den sonen for intimitet som går på da det å ha barn innafor og har du dem på en måte ser du ikke dem på dem som likeverdige mennesker så å kanskje mer som objekter og gir de merkelapper og sånn så får (Avbrudd fortsatt behov for hjelp) ja nå datt jeg ut litt (ler litt) jo i forhold til det hvis man gir dette her med å gi barna merkelapper da, ikke sant så har åh sitter alltid urolig eller og dette gjelder jo både foreldre og eller alle omsorgspersoner. At du hvis du ser på de mer som et objekt så vil du ikke gi samme omsorgen, det er hvordan du ser barnet som gjør, du gir en viss omsorg og for å gi en god omsorg så må man være sensitiv og følge på en måte disse prinsippene også er man jo mennesker så man gjør jo feil men ved å være mer bevisst da (Kort avbrudd) så så vil man gjøre en annen jobb, ikke sant så må de hente seg inn fortere i forhold til det, også har vi noe som heter redefinerings som de kan bruke, det er et verktøy som hvor man da ser på når barn får på en måte merkelapper eller man ser at dette er et urolig barn hva er det som gjør hva er det det barnet prøver å fortelle oss, så ser man så prøver man å finne årsaken bak foreksempel at mangler språk at det man snakker om er på et for høyt nivå eller for lavt nivå så det blir kjedelig eller uforståelig ja.. for da er det lettere å

jobbe direkte med barnet på det som faktisk er da er det ikke barns skyld men det er jo vi som på en måte ikke legger opp til de riktig.

Inter: Tenker du det gjelder for alle barn dette programmet her?

Perint: Ja, det er for alle barn og de har ulike vi har noen som i den bydelen her som også har det på forskjellige språk så og jeg vet også at det finnes også i forhold til funksjonshemninger også.

Inter: Hvordan ble du introdusert til programmet?

Perin: Nei som sagt så var det jo fordi fordi det var en annen som jobber på fagsenteret her som skulle sertifisere som trener og da, da ble vi spurt om det var noen som hadde lyst til det og når vi sjekka det så så det ut som et veldig spennende og riktig program iforhold til hvordan vi tenkte, det er jo ikke noe nytt egentlig det det er jo ting man har snakka om i mange, mange år men som er satt i et system da så ja å etterhvert så har jo jeg sjøl også blitt trener.

(Lite av brudd, noen kom inn)

Inter: Synes du at det har tatt lang tid å sette seg inn i programmet?

Perint: nei det synes jeg ikke fordi det du kan sette ... vi bruker jo når vi har grupper så er det jo med ansatte som vi regner med har en del med seg i forhold til barn så har vi seks ganger hvor vi bruker disse temaene foreldre har på i det norske programmet så er det åtte ganger også har de vel 12 i de minoritets programmene Men sånn som når jeg ble sertifisert så var det jo både som veileder og trener så er det jo flere kursdager, sånn at man har flere bolker da på to ganger også har du oppgaver i mellom og det samme har du når du er med på grupper så er det fem seks møter for personalet og da har de oppgaver i mellom som de skal jobbe med så de skal trene seg og det det har man også når man blir sertifisert så så det tar jo noe men det er et veldig spennende program og du jobber jo direkte inn mot barn

Inter: Hva ved programmet opplever du at fungerer godt?

Perint: Jeg jeg tenker jo at alt fungerer godt det som man må jobbe kanskje mer med er at man er bevisst hva er det man faktisk gjør, for jeg tror sånn i barnehage og så jobber folk og det er sånn vi snakker stadig vekk om at sånn skal vi gjøre det og når man da har litt sånn påminnelser så vi henger opp disse ganske mange steder sånn jeg er inne på en foreldregruppe nummer to nå og det å bruke hverandre i den settingen hvordan blant annet så bruker vi sånne ting som med hvordan tenker du at barnet opplever det nå har vi har vi selv vært borti situasjoner som vi kan sammenligne med det og hvordan ville vi opplevd det i den situasjonen så det er noe med å kjenne litt på ting selv og det det gjør jo at man man blir mer sensitiv da isteden for at man skal prøv å finne ut av ting uten at man selv ja det er sånne ting som jeg tenker at jeg har mine opplevelser fra barndom og vi har jo forskjellige opplevelser men selv om man har dårlige opplevelser jeg har hatt en veldig fin barndom synes jeg som mange har jo hatt hvert fall i denne bydelen hvor det er veldig mange flerspråklige så så er det mange som har hatt en annen type barneoppdragelse enn det jeg har hatt hvor blant annet dette med å bygge på angst har vært en del av barneoppdragelsen på en måte det å i frykt for at de skal gjøre det riktig da ikke sant og det er jo ikke alltid det kjennes så godt ut og da kan man det da bruker vi veldig ofte deltakerne til å tenke litt gjennom hvordan opplevdes det for deg? Og så men tror du ikke da at barnet opplever det samme hvordan kan vi gjøre det annerledes så får man et typer verktøy på hvordan man kan jobbe med det annerledes også bruker man de øvrige deltakerne i gruppa på hvordan ville dere gjort det? Så...

Inter: Ja er det noen sider ved programmet som du opplever fungerer mindre godt?

Perint: Nei det er en helhetlig ting i det programmet så det det som jeg ser er fordelene ute i barnehagene er at der er flest mulig som har det så man har en felles forståelse av det. Å jeg tror jeg opplever ikke at det er noen som synes det er vanskelig de tingene jeg veit ikke om du har sett på det men det er liksom det der å vise positive følelser og justere seg til barn men det gjelder jo også andre mennesker ikke sant det er vi gjør jo det hele tiden og vi vet jo hva som er bra hva som ikke er bra for oss eller hva vi synes er godt eller ikke godt og det gjelder jo stort sett for alle mennesker

Inter: Ja, så det gjør kanskje noe med relasjoner da?

Perint: Ja også er det noe med at det når vi gjør mye av disse tingene så vil barna gjøre det også

Inter: Opplever du at det må følges opp, for å vedlikeholde ferdigheten som har blitt tilegnet?

Perint: Ja man trenger jo å få litt oppfølging eller at man stiller hverandre noen spørsmål men jeg de som sier at de har vært gjennom de synes jo at det har vært et veldig bra program og men jeg tenker at vi skal ha flere som får det samme nettopp fordi da er det lettere å kunne ja bruke hverandre på det også er det viktig kanskje at pedledere har det for de har jo en annen typ makt en det ja ikke miss forstå meg rett det med makt [...] men ikke sant de skal jo styre skuta på en måte og da er det viktig at de får det sånn som man så det er integrert på en måte inni det daglige men men det jeg har aldri hørt noen som har sagt at nei sånn kan vi ikke gjøre med barn.

Inter: Synes du det er viktig å sette inn program som dette i barnehagen?

Perint: Ja veldig viktig.

Inter: For hvilke endringer du at det medfører?

Perint: Nei det jeg tenker er at hvis vi har sensitive voksne som ser ungene der de er og barn er mennesker på lik linje som voksne de er bare mindre og har litt mindre erfaring så de trenger litt mere hjelp og støtte til å gå videre og da det er jo det de voksne ansatte både som foreldre og som ansatte så er vi jo veiledere for barna og da er det noe med å være gode veiledere og tenke langsiktig hvor er det vi vil at disse barna skal ende så det er et det er jo ja en langsiktig tankegang tenker jeg i også er fordelene med det også er at det er forebyggende hvis barn har i barnehage trygge voksne som de tør å prate med som de opplever at det er de syns de jeg foreksempel er synes at det er gøy å være sammen med meg og jeg har det hyggelig sammen med da hvis man har det dårlig på en annen front så vil man også tørre å snakke med de voksne som man er trygg og har en god relasjon til så der kan man fange opp barn i blant annet risiko[...].

Inter: Tror du programmet vil egne seg til å benyttes i andre instanser som for eksempel barnevernet?

Perint: Ja jeg vet at det brukes i andre instanser jeg vet både helsestasjonen barnevernet men jeg tror barnevernet men jeg vet at det er noen som har brukt det individuelt for det er veldig ofte individuell veiledning i barnevernet dette er jo en type gruppe man skal jobbe med men det går jo fint an å bruke opp mot enkelt personer og det vet jeg noen har gjort og så jeg vet om flere i barnevernet som jobber med det og jeg bruker det jo ikke bare som den gruppe greie jeg har jo med meg disse tingene når jeg har samtaler foreksempel en til en med foreldresamtaler personalsamtaler møter så bruker jeg å henter det inn igjen hele tiden så og ja helsestasjonen jeg vet det blir verdenover det er jo to norske menn som har utviklet dette her men det jeg vet at det blant annet brukes i var det vel noen sånn veldedighets organisasjoner i sånn der landsbyer eller noe ett eller annet sånn hvor de hadde hatt mødre inne så og det det er sånn vet jeg har vært flere steder og barnehjem og ja. Så dert brukes i veldig mange forskjellige instanser hvor det er barn og jeg vet også at introduksjonsprogrammene når det kommer nye inn til landet noen steder så er det sånn at er du gravid eller har du barn så må du gjennom ICDP

Inter: Tenker du at det er noen sammenheng mellom utvikling av selvfølelse hos barn og trygge relasjoner til voksne?

Perint: Å ja, veldig det har jeg vel allerede sagt noe om

Inter: Har du noen eksempler eller er det noe du har lyst til å si om det?

Perint: ja det er jo noe med den graderte støtten blant annet det at vi og i den veiledningen vi gjør og at vi ser barn som prøver at de får akkurat så mye hjelp som de trenger men allikevel får opplevelsen av at de mestrer for det er mestringsfølelsen som ofte bygger oss også bare en sånn liten ting som ikke dere som ja det er ikke så lenge siden det skjedde det er ikke så ofte jeg er på avdeling det hender at jeg er ute og snakker med ungene fordi det gjør meg godt også jeg vet at det var de for ungene og sånn for eksempel hjelpe til litt med påkledning og sånn og da var det ett barn som skulle ta på seg jakka og ville ha hjelp til å få

på jakka med glidelåsen også bare den lille greia med å hekte på den nederst på glidelåsen si at nå kan du dra så får du på deg og den gleden det barnet opplevde ved å for henne så hadde hun gjort det selv så hun fikk en stor mestrings opplevelse og jeg så jo at hele jenta strålte.

Inter: Ser du det som viktig at barnehage personalet tilrettelegger for de trygge relasjonene?

Perint: Ja, jeg tenker at barnehagen skal være det jeg

Inter: Hva tenker du om selvfølelse hos barn i forhold til læring og læringsutbytte?

Perint: Man er helt avhengig av å ha god selvfølelse for å lære tenker jeg du må jo være trygg på ting og tørre å ta utfordringer og det gjør du ved å ha en god selvfølelse så da tørr du å ta utfordringene og du tørr å prøve igjen hvis du feiler ... den klokka min går litt for fort sånn at det, vi kan bare fortsette etterpå hvis du.

Inter: Ja, nei jeg er snart ferdig jeg bare du har svart veldig disse er jeg gjennom. Er det noe mer du har lyst til å tilføre?

Perint: Nei ikke annet enn at jeg håper det er veldig mange fler som som begynner med det og jeg skulle ønske at skolen i større grad også jobba med dette med gode relasjoner i forhold til ja i forhold til at det er mange barn som kanskje ikke tørr nok å ikke har nok trua på seg selv og når man vet at det er gjennom relasjon med andre man bygger seg selv så det å jobbe mye mer med ja i skolen i forhold til det å få lærere som har muligheten til å se det enkelte barn blant annet fordi skolen er jo mer sånn generelt alle skal gjøre det samme og de er jo ikke der det er jo ingen mennesker som eller noen mennesker ville jo lære på samme måte, men vi er forskjellige og vi trenger litt en litt annen tilnærming noen ganger, men det er ikke sikkert at skolen er lagt opp sånn så det er mulig å få det sånn helt og fult til men jeg tenker at det er hvertfall mer av det inn i skolen så også jobber jeg for å få det enda mer inn i barnehager og ja, barnehagene her er kjent med programmet og henviser til foreldre hvis det tenker at det kan være godt for dem å være med på en sånn gruppe.

Inter: Tusen takk for intervjuet

Perint: Bare hyggelig så håper jeg du fikk det du trengte.

Intervju 3

Inter: Kan du fortelle litt om ditt faglige virke og det du arbeider med?

Perint: Ja, altså jeg har arbeidet som pedagog og psykoterapeut for unge i 23 år altså unge som har store psykiske og sosiale vanskeligheter på en institusjon som jeg selv har drevet i Så har jeg vært terapeut for både unge og voksne i gjennom 10 år og drevet parkurs i blant annet. Du får si til om det er nok eller om du vil ha mer[...].

Inter: Har du kjennskap til COS og ICDP?

Perint: Mest altså COS det har jeg lest en del om vært opptatt av også i forhold til arbeide og jeg har også skrevet en om det i min masteroppgave men med en kritisk vinkel Ja... så jeg har ikke arbeidet med det i praksis men jeg kjenner en del til det teoretisk.

Inter: Hva tenker du om det programmet i forhold til å endre utviklingen til personalet i en barnehage?

Perint: Altså det jeg tenker om COS er at eller det jeg tenker er viktig å tenke på er at systemet er utviklet til å hjelpe foreldre som har en dårlig foreldreevne altså hjelpe dem med å se hva er barnets behov i forhold til tilknytning og utforskning og jeg tenker det er alltid viktig å ha med seg hva kommer det fra altså det kommer fra læren om mennesker som kanskje selv har hatt tilknytnings problemer til å lære dem å se så hva er barnas behov ... Og jeg synes selve konseptet er bra jeg synes det er viktig å se altså hva er barnas tilknytnings behov når er de liksom i den ene i utforskning, når har de behov for tilknytning jeg har tenkt på det når jeg nå arbeider i en barnehage hva er det jeg så har jeg tenkt på den dynamikk dynamikk er viktig ... så det er det positive med det altså den positive måte å lære voksne å se ... barnas behov ut fra tilknytning det jeg er skeptisk til er at det er et ... det er det jeg har skrevet masteroppgaven om at det er et atferds studie at det ligger utrolig mye tolkning altså liksom om mye psykologisk teori starter liksom midt på treet og det ligger veldig masse tolkning under som aldri blir sagt noe om eksplisitt. Sånn at tolke barnas behov ut fra en

adferd som nødvendigvis ikke er riktig, ja, så det er vel det jeg har tenkt om det.

Inter: Hvordan fikk du kjennskap til COS?

Perint: ... Jeg har en veldig god venninne som arbeider som psykoterapeut og jordmor hun ble utdannet COS terapeut og bruker det i mødregrupper underviser nybakte mødre i modellen ... også kjøpte jeg meg jeg synes det var spennende jeg har alltid vært interessert i tilknytning også i arbeide med ungene så de hadde jo alle sammen eller ungdommene de hadde jo alle sammen dårlige tilknytnings erfaringer så det var jo en viktig del av arbeide også gi dem en sikker base en sikker tilknytning da så jeg har vært interessert i det alltid og hun introduserte meg for selve metoden og så har jeg lest masse om det siden.

Inter: Benytter du programmet i ditt daglige virke?

Perin: altså jeg har kikket på jeg har tenkt på det når jeg har arbeidet i barnehagen, når er de i utforsknings atferd, når er de og dette her så jeg synes det er veldig viktig at jeg opplever at barn har veldig bruk for å bli sett når de er i gang med å utforske og det det jeg tenker ofte at det den delen av COS er veldig viktig å understreke ... så jeg tenker det inn i arbeide uten at jeg kanskje jeg arbeider ikke etter COS modellen, men jeg tenker i de baner for jeg synes det er viktig ikke som den eneste metode men som en metode ja..

Inter: Tror du det tar lang tid å sette seg inn i det programmet og det konseptet det har med seg?

Perint: altså umiddelbart vil jeg si nei jeg vet ikke helt altså jeg skal reflektere litt over hvorfor jeg tenker sånn. Jeg syns ... altså at det er hvis du liksom tar COS brillene på da så syns jeg egentlig at det kan være ganske lett å observere altså hvis man selv har en god fornemmelse av når har barn bruk for trøst og trygghet når har de bruk for å bli sett og bli oppmuntret til å utforske, så syns jeg egentlig selve konseptet er lett å lære, det jeg er bekymret for er at de kommer inn i en kasse som er for liten altså at atferden liksom blir for styrt mot det men jeg tenker selve konseptet er og det er også erfaringer fra min kollega som arbeider med det i undervisning at det ved å se på barna så så der man fort hva er det de har behov for, er det tryggheten og den sikre basen eller er det støtte til å utforske ja... på den

måte synes jeg det er bra.

Inter: Er det noe ved COS som du opplever som mindre godt?

Perint: Ja som sagt så er jeg skeptisk til den, altså det jeg skrev om i mitt speciale handler om utviklings teorier altså hvordan de går inn og liksom definerer normalutvikling og de definerer altså de gir den bestemte tilblivelses muligheter for barnet da ved å liksom si at jammen det er innenfor denne dette felt at barn utvikler seg ut fra de teorier jeg tenker det er mye bredere og mye dypere enn det og jeg ser en fare i at mye av barns atferd blir tolket på en måte av voksne ut fra for eksempel hvis man har tilknytnings brillene eller COS brillene på at du tolker atferd inn i en liksom en kontekst som kanskje ikke er riktig kanskje er det helt andre behov barnet har som handler om samspill det altså hvis du er i samspillet selv så har du jo en en nært samspill med barna så får man en mer fornemmelse av hva barnet har bruk for enn bare det å liksom ha disse brillene på og se etter en bestemt atferd som du da tolker inn i barnets atferd så ja, det er det negative ved det synes jeg at det tilknytnings teorien skal svare for veldig mye det blir fylt utrolig mange ting inn i den teorien som jeg tenker de har ikke så mye med tilknytning å gjøre kanskje men med andre ting.

Inter: Men tenker du at det må noe oppfølging til et sånt program? Hvis man først setter det inn om at man må følge det opp og vedlikeholde det?

Perint: Ja det er et ganske nytt konsept og jeg har en jeg kjenner en psykolog i som jeg har hatt tett samarbeid med hun fortalte meg en dag om et konsept fra USA som heter Wait, watch and wonder altså at man setter seg litt tilbake og lar barna fortelle litt mer om hva som skjer at man har litt den innstillingen at det er ikke oss som kommer liksom med svarene på hva riktige, altså hvordan skal vi tolke atferden men at man setter seg litt tilbake og lar barnet fortelle altså hva er det hva er det faktisk som skjer og undre seg litt mer en bare liksom og væte litt for frempå og tolke det inn i en kontekst så jeg tenker det er viktig sånn kanskje en ydmykhet altså derfor tenker jeg det her Wait, watch and wonder er et godt supplement da.

Inter: Tenker du at det er en god ide å sette inn programmer som COS og ICDP i barnehagen?

Perint: Ja jeg tenker det er som en del av mange ting det altså ja det er det å liksom si dette

er en del av barnets virkelighet det er en del av barnets det er vel noe av det som er mest undersøkt altså barnets tilknytnings og utforsknings atferd men jeg tenker det ikke skal stå alene altså jeg bruker Winnicot veldig mye som sier «det er den voksnes måte å tenke og erfare og føle på som egentlig skaper det rom som barnet utvikler seg innenfor» og jeg tenker det er viktig å ha altså flytte litt oppmerksomhet fra barna også til de voksne hva er det fra virkelighet vi egentlig skaper og da jeg tenker ofte at de er en tendens til liksom at vi er veldig over i hva som skjer med barnet hva har de bruk for i stede for å rette fokus å oss selv hva er det for rammer vi faktisk gir ungene ... og da tenker jeg at sånn om de ferdige snekrede systemer da kan ha den fella at vi ser for snevert rett og slett. Så det er viktig å ha den dimensjonen med.

Inter: Hva tror du om å sette inn programmer som COS og ICDP i andre institusjoner der de jobber med barn? For eksempel barnevernet eller ressursenter eller....

Perint: Jeg tenker hvertfall altså konseptet er i utgangspunktet utviklet til foreldre med dårlige altså hva skal man formulere det en svakere foreldreevne, de har vanskeligheter for å se ungene sine for de har sikkert opplevd vanskeligheter med å bli sett selv og i den sammenhengen tenker jeg for eksempel at COS kan gi et stillas altså her er det noen rammer og innenfor disse rammene så vil under alle omstendigheter samspillet bli bedre fordi det vil komme en annen kvalitet inni det hvis foreldrene lærer å forstå når er det barnet er lei seg når er det bruk for trøst når er det bruk for støtte så i de sammenhengene tror jeg systemet er fungere veldig godt men hele tiden så kommer det an på hvordan er det den voksne fortolker det kan jeg se når jeg er ute i arbeide i praksis der har vi noen barn som er veldig sårbare som for eksempel roper mye på oppmerksomhet og da er det veldig forskjellig hvordan vi voksne tolker det altså jeg tolker det som hun er faktisk eller hun eller han har bruk for oppmerksomhet mens andre tolker det liksom så eller sier «jeg kommer kun når du ikke roper» så det handler hele tiden liksom om hvordan er det vi ser på barnet altså hvordan fortolker vi rent faktisk det barnet gjør og derfor så tenker jeg at det er fint for dem som har som har hatt bruk ett stillas herfra kan man liksom her har vi en sikker base her kan vi bli bedre foreldre men for alle oss andre er det viktig å tenke mer åpent altså hvordan er det vi forholder oss så på en måte så liker jeg systemet og på en annen måte så tenker jeg man skal være forsiktig ja... uansett om det er barnevernet eller hvor det er. Og når det er sagt som jeg sa før så er det da jeg arbeidet med unge som var veldig tilknytnings skada så var det å få

en trygg tilknytnings person veldig veldig viktig altså her er en voksen som blir stående uansett hvor dum jeg er eller at jeg gjør noe dumt eller altså provoserer for å få den andre til å forsvinne så blir jeg stående så det er en viktig del av det men det kan ikke stå alene.

Inter: Tenker du at det er en sammenheng mellom utvikling av selvfølelse hos barn og trygge relasjoner?

Perint: Ja helt sikkert, det er det jeg tenker altså det er mange nivåer i det men jeg tenker som utgangspunkt så er du nødt til å ha liksom en ... ja jeg tenker mer med Winnicot som et holdende miljø, altså ikke bare relasjonen men hele hele verden som et sikkert sted og i det øyeblikket du liksom har det så har du en frihet til å utvikle en selvfølelse, har du det ikke så skal du bruke all oppmerksomheten din på å finne ut hva er det egentlig som foregår utenfor deg selv så det og liksom ha en trygg base er forutsetning helt sikkert.

Inter: Ser du det som viktig at barnehagepersonalet tilrettelegger for trygge relasjoner?

Perint: Ja veldig, helt sikkert

Inter: Det er de voksnes ansvar å tilrettelegge for barna?

Perint: Ja det er det er veldig viktig, en forutsetning faktisk for det.

Inter: Hva tenker du om selvfølelse hos barn i forhold til læring og læringsutbytte?

Perint: Altså jeg husker en av de norske forfattere som har skrevet om det Brantzeg sier jo liksom at uten trygg tilknytning så ingen læring altså og ingen læring uten trygg tilknytning så jeg tenker det henger sammen altså litt det samme som før at du kan bruke oppmerksomheten din og energien din på å lære isteden for å sitte hele tiden og lære hvordan skal jeg være i dette rommet altså hva er så se etter farer eller nå hvordan det nå er da. Du må liksom bruke oppmerksomheten på å lære så det er liksom fundamentet for ja for læring. Det er det sikkert.

Inter: Hvordan opplever du at det tilrettelegges for trygge relasjoner i barnehagen?

Perint: Altså det jeg tenker er det jeg tenker er viktig er det er at det er det faste personalet nå kommer jeg inn som vikar foreksempel så da er det veldig viktig sånn at barna skal føle seg trygg vet at det liksom det faste personalet som gjør ting som kanskje å skifte bleie eller et eller annet og i det øyeblikket de merker liksom at de er trygge på meg så får jeg lov til det men det er liksom hele tiden barnets trygghet som kommer først i forholdt til hva jeg som vikar får lov til å være med på å også forteller barna liksom oss at jeg er trygg på at gjør det men det det liksom de som bestemmer så på den måten så er det veldig godt tilrettelagt det jeg tenker er veldig viktig som jeg opplever er veldig svingende det er i forhold til at barna blir møtt følelssmessig altså at nå kommer jeg med eksempler fra praksis hvor det er en et ja en gutt foreksempel som blir veldig lei seg i min optikk når han ikke får det han vil ha altså han får ikke det leketøyet han vil ha han begynner å gråte og sånn jeg vil ha den ikke sant og jeg hadde den og blir liksom fortvilet da og da sier personalet at han furter og jeg tenker også liksom går de inn og forklarer at du kan gjøre sånn og sånn du kan spørre om du kan få den eller hvis han hadde den først så må du vente på tur og all disse tingene her jeg tenker det er viktig å si hva jeg ser og jeg ser han er lei seg jeg ser ikke at han furter for det er en fortolkning altså jeg tenker det er noe med å gå inn i noen grunn emosjoner og si jeg ser du er sint eller er du altså isteden for liksom å fordi i alle disse følelsesuttrykk ligger det en fortolkning og der tenker jeg det gir en utrygghet fordi det ser jeg gir en utrygghet i ungene de liksom blir låst litt fast fordi hva betyr det at jeg furter altså så jeg tenker i forhold til det å møte barna følelssmessig så er det viktig så tenker jeg det er aller mest viktig i forhold til trygghet det er faktisk en voksen som ser at jeg er lei meg selv om det er irriterende å se på eller nå hva det nå får voksne til å si at de altså furter da at de tolker så tenker jeg det er veldig viktig for at barna føler seg trygge jeg blir faktisk sett som en som er lei meg det kan hende det er uhensiktsmessig å det kan hende jeg blir lei meg litt for mange ganger i dag eller hva det enn er som gjør at de liksom vil ha han vekk fra det så tenker jeg den tiende gangen vil jeg også si jeg ser du er lei deg.

Inter: Ja det var egentlig det jeg hadde, så jeg bare lurer på om du har noe mer du har lyst til å tilføre selv:

Perint: Jeg tenkte da jeg leste om selvfølelse så tenkte jeg noe av det jeg ble veldig opptatt av det var da jeg selv skrev masteroppgave dette her med at barnet lager utkast altså til, nå brukte jeg mye fra filosofien også men at barnets selvfølelse også kommer av at de tar

initiativ til å utfordre voksne for eksempel at barnet er mye mer aktive i å danne selvfølelse enn mye teori egentlig beskriver de viser både kjærlighet de viser aggresjon for liksom å finne ut av hvor er jeg i forhold til andre altså voksne de snakker om man snakker om drifter ikke sant hva er det barnet hva er det barnet bidrar med i samspillet som gir dem en følelse av at de er selv så jeg tenker noen ganger så skal vi dypere ned i psykologien enn noe utviklingsteori beskriver da, og jeg synes ofte at tilknytningsteori det blir på et atferds nivå og jeg synes det er interessant hva som skjer under. Ja men det var vel egentlig det.

Inter: Da vil jeg takke deg for at jeg har fått lov til å intervju deg.